

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПРАКТИКУМ З МЕТОДИКИ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ

Рівненський державний гуманітарний університет

ПРАКТИКУМ З МЕТОДИКИ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ

Навчальний посібник
для здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
спеціальності А4 «Середня освіта
(Мистецтво. Музичне мистецтво)»

Рівне, 2025

УДК 78:37 (07) (072)

П69

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол від 22 грудня 2025 р. № 13)*

Рецензенти:

Комаровська Оксана, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу мистецької освіти Інституту педагогіки НАПН України;

Дичківська Ілона, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету;

Крижановська Тетяна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри музикознавства, фольклору та музичної освіти Рівненського державного гуманітарного університету.

П69 Практикум з методики музичної освіти: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності А4 «Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво)» / автор-укладач О. Гумінська. Рівне: РДГУ, 2025. 245 с.

ISBN 978-617-515-450-2

У навчальному посібнику окреслено ключові питання методики музичної освіти. Запропоновано основний теоретичний матеріал із курсу, плани, завдання до практичних і лабораторних занять, матеріали до самостійної роботи здобувачів освіти, тестові завдання для самоперевірки, що відповідають програмовому змісту дисципліни «Методика музичної освіти». Хрестоматійні тексти, практичні зразки, шаблони для виконання усіх типів завдань, що вміщені у посібнику, допоможуть здобувачам вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності А4 «Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво)» самостійно опанувати навчальний матеріал курсу.

Видання адресоване студентам музичних спеціальностей, викладачам закладів вищої освіти, вчителям інтегрованого курсу «Мистецтво» («Музичне мистецтво») закладів загальної середньої освіти.

УДК 78:37(07)(072)

ISBN 978-617-515-450-2

© Гумінська О., 2025

© РДГУ, 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. МУЗИКА ЯК МИСТЕЦТВО ТА НАВЧАЛЬНИЙ ПРЕДМЕТ	10
Тема 1. Професійні вимоги до вчителя музичного мистецтва закладу загальної середньої освіти.....	10
Тема 2. Музика як вид мистецтва. Специфіка музичного мистецтва	16
Тема 3. Музика як навчальний предмет. Завдання формування особистості засобами музичного мистецтва.....	21
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ	25
Тема 1. Вітчизняний досвід музичної освіти.....	25
Тема 2. Зарубіжний досвід масового музичної освіти.....	30
Тема 3. Інноваційність музичної освіти як ознака сучасності.....	35
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ТЕОРІЯ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ	40
Тема 1. Мета та завдання музичної освіти. Зміст музичної освіти. Зміст музичної освіти в державних нормативних документах	40
Тема 2. Методи музичної освіти.....	43
Тема 3. Види музичної діяльності.....	46
Тема 4. Форми музичної освіти. Урок музичного мистецтва. Структура уроку.....	54
Тема 5. Позаурочні форми музично-виховної роботи.....	70
Тема 6. Гурткова робота з музики в закладах загальної середньої освіти.....	74
Тема 7. Масові форми позаурочної музично-виховної роботи	80
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	89
Тема 1. Загальна та музична характеристика молодшого школяра	89
Тема 2. Сучасні підходи до навчання музичного мистецтва на принципах Нової української школи.....	93
Тема 3. Реалізація змістової лінії «Художньо-творча діяльність» на уроках музичного мистецтва.....	98
Тема 4. Реалізація змістової лінії «Сприймання та інтерпретація мистецтва» на уроках музичного мистецтва.....	107
Тема 5. Реалізація змістової лінії «Комунікація через мистецтво» на уроках музичного мистецтва	112
Тема 6. Засвоєння початкових знань про музичне мистецтво та оволодіння музичною грамотністю	117

Змістовий модуль 5. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ.....	123
Тема 1. Загальна та музична характеристика учнів 5–7 класів.....	123
Тема 2. Державний стандарт базової середньої освіти та мистецька галузь. Програми інтегрованого курсу «Мистецтво» для 5–7 класів.....	126
Тема 3. Проблемні художньо-педагогічні технології на уроках музичного мистецтва у 5–7 класах	132
Тема 4. Інтерактивні художньо-педагогічні технології на уроці музичного мистецтва.....	138
Тема 5. Інтегративні художньо-педагогічні технології на уроці музичного мистецтва.....	143
Тема 6. Формування інтересу до музики та уроків музичного мистецтва.....	148
Індивідуальні науково-дослідні завдання.....	154
Питання гарантованого рівня знань.....	155
Готовність до музично-педагогічної діяльності: підсумковий чекліст.....	157
ХРЕСТОМАТІЙНІ ТЕКСТИ.....	158
Микола Леонтович. Практичний курс навчання співу в середніх школах України.....	158
Микола Леонтович. Матеріали до методики співу в початковій школі.....	163
Кирило Стеценко. Початковий курс навчання дітей нотного співу.....	167
Василь Верховинець. Про рухливі ігри зі співами.....	176
Еміль Жак-Далькроз. Ритм як освітній інструмент для життя та мистецтва... ..	191
Карл Орф. «Шульверк». Минуле і майбутнє.....	197
Карл Орф, Гунільд Кітман. Орф-Шульверк. Музика для дітей. Том I.....	203
Золтан Кодай. 333 елементарні вправи для читання нот.....	208
Золтан Кодай. <i>Vicina Hungarica</i> . Вступ до двоголосного співу.....	213
ДОДАТКИ.....	215
Додаток А. Музичні вітання.....	215
Додаток Б. Алгоритми організації музичної діяльності.....	222
Додаток В. Комплекс видів музичної діяльності.....	225
Додаток Г. Плани уроків музичного мистецтва.....	228
Додаток Ґ. Конспект першого уроку музичного мистецтва у 1 класі.....	233
Додаток Д. Послідовність написання поспівок про ноти.....	239
Додаток Е. Поспівки про ноти.....	240
Додаток Є. Тематичний розподіл навчального змісту модельних програм інтегрованого курсу «Мистецтво».....	242

ПЕРЕДМОВА

Дисципліна «Методика музичної освіти» є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності А4 «Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво)» й покликана сформувати професійні компетентності майбутніх учителів, озброївши їх теоретичними знаннями та практичними навичками щодо організації освітнього процесу, методів і засобів навчання, виховання та творчого розвитку учнів на уроках музичного мистецтва в закладах загальної середньої освіти

Метою викладання курсу «Методика музичної освіти» є: формування комплексу інтегрованих, спеціальних (фахових) компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва, здатного відповідати вимогам освітнього процесу; розвиток знань, умінь і навичок, необхідних для розуміння сучасних проблем теорії та практики музичного навчання, формування компетентностей.

Завданнями курсу є: забезпечення глибокого і творчого засвоєння знань з історії та теорії музичної освіти, його сутності та особливостей, становлення і розвитку вітчизняної системи музичної освіти; вироблення умінь та навичок застосовувати знання на практиці, приймати виважені рішення щодо використання ефективних методів і прийомів музичної освіти на уроках музичного мистецтва та в позаурочний час; набуття вмінь науково-дослідної й експериментальної роботи, що сприяють розвитку творчості, активності, ініціативи; формування інтересу до майбутньої професії; розвиток навичок самоосвітньої діяльності.

Курс «Методика музичної освіти» спрямований на формування **інтегральної компетентності** – здатності вирішувати складні задачі й проблеми в галузі освітньої діяльності та в процесі навчання, що передбачає втілення інновацій, застосування традиційних теорій і методів, та характеризується невизначеністю умов і структурно-змістовою комплексністю.

Дисципліна передбачає формування низки **загальних і фахових компетентностей**, зокрема:

ЗК01. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, суспільну мультикультурність, сприяти їхньому розвитку (культурна компетентність).

ЗК02. Здатність до творчої самореалізації (культурна компетентність).

ЗК03. Здатність до розуміння особистих почуттів, емоцій, потреб та емоційних станів інших учасників освітнього процесу, а отже, до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, міжпрофесійного спілкування (емоційно-етична, соціально-партнерська, педагогічно-партнерська компетентність).

ЗК05. Здатність прогнозувати результати освітнього процесу. Вміння виявляти та вирішувати проблеми, генерувати нові ідеї, проявляти ініціативність (педагогічна, прогностична компетентність).

ЗК06. Здатність здійснювати власний професійний розвиток (самовизначення, самореалізація, самовдосконалення) впродовж життя,

отримувати підтримку від колег (здатність донавчання впродовж життя).

ЗК07. Здатність приймати обґрунтовані й ефективні рішення у професійній діяльності, відповідально ставитись до обов'язків (лідерська компетентність).

ЗК08. Здатність усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність).

ФК01. Здатність до розуміння значення мистецтва в сучасному суспільстві; сприяння збереженню, збагаченню світової, вітчизняної, регіональної музичної культури (культурна компетентність).

ФК02. Здатність до реалізації особливостей змісту та організаційно-методичної специфіки музичної освіти (інтегрований курс «Мистецтво») (предметно-методична компетентність).

ФК03. Здатність обґрунтовувати, розробляти, вдосконалювати системи керування освітнім процесом, моделювати його складові з використанням класичних методів та інноваційних підходів (предметно-методична, інноваційна компетентності).

ФК05. Здатність узагальнювати, інноваційно переосмислювати та творчо використовувати досягнення музичної культури (мистецтва, педагогіки), знаходити оптимальні рішення щодо їхнього теоретичного, методичного, виконавського впровадження в освітній процес (предметно-методична, інноваційна, педагогічна, мистецтвознавча компетентності).

ФК06. Володіння методологією музично-педагогічної діяльності в галузі освіти, навичками її традиційного та інноваційного інтерпретування у професійній діяльності викладача (предметно-методична, інноваційна компетентності).

ФК07. Здатність виявляти та реалізовувати педагогічний потенціал мистецтва, зокрема музичного, в контексті освітнього процесу; оволодіння засобами художньо-образного впливу на суб'єктів навчальної діяльності (предметно-методична, психолого-педагогічна, мистецтвознавча компетентності).

ФК08. Здатність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії із здобувачами освіти в освітньому процесі, до забезпечення в освітньому середовищі сприятливих умов для кожного учня, залежно від його індивідуальних потреб, здібностей, можливостей, інтересів (психологічна, інклюзивна компетентності).

ФК10. Володіння елементами методик організації та здійснення наукової діяльності (науково-дослідницька).

ФК11. Здатність вирішувати варіативні музично-естетичні завдання на основі сучасних технологій навчання, експериментальних програм тощо викладача (інноваційна компетентність).

ФК13. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями, визначати умови та ресурси професійного розвитку (здатність до навчання впродовж життя).

ФК14. Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності, визначати власні професійні потреби (психологічна компетентність, здатність

до навчання впродовж життя).

Очікуваними результатами навчання з курсу «Методика музичної освіти» визначено такі:

ПРН01. Знати форми і методи організації освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти.

ПРН03. Знати та розуміти теоретичні основи й проблеми сучасної мистецької, зокрема музичної педагогіки.

ПРН04. Інтегрувати академічні предметні знання як основу Державного стандарту мистецької освітньої галузі та трансформувати їх у різні форми.

ПРН05. Володіти провідними педагогічними технологіями, інноваціями в галузі сучасної мистецької, зокрема й музичної освіти.

ПРН06. Розуміти специфіку педагогічної співпраці з учнівською аудиторією, зокрема основи музично-виконавської, ораторської майстерності.

ПРН07. Знати та використовувати основні принципи осмислення проблем навчальної та професійної діяльності на межі предметних галузей.

ПРН08. Знати закономірності процесу організації і проведення педагогічних досліджень.

ПРН10. Застосовувати методи формування в здобувачів освіти основ загальнолюдської моралі.

ПРН11. Здійснювати освітню діяльність, визначати ступінь і глибину засвоєння здобувачами освіти програмного матеріалу, формувати навички самостійного навчання.

ПРН12. Володіти сучасними засобами пошуку, обробки та педагогічної інтерпретації наукової інформації.

ПРН16. Використовувати міжпредметну інтеграцію в умовах освітнього процесу.

ПРН17. Впливати на цілісний художній та музичний розвиток здобувачів освіти (в інтелектуальній, емоційно-ціннісній, практичній складових).

ПРН19. Здійснювати професійне самозростання на основі сучасного прогресивного педагогічного досвіду.

ПРН24. Оволодіти здатністю до подальшого навчання, яке значною мірою є автономним та самостійним.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

Знати:

– зміст освітньої, розвивальної та виховної функцій музичного мистецтва, його роль у формуванні ключових та предметних компетентностей;

– вітчизняний та зарубіжний музично-педагогічний досвід музичної освіти;

– мету, завдання, принципи, методи, форми музичної освіти;

– зміст викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» («Музичне мистецтво») на засадах Концепції Нової української школи;

– методика музичної освіти учнів 1-7 класів ЗЗСО;

Уміти:

– аналізувати різноманітні музично-педагогічні явища (види діяльності, фрагменти уроків музичного мистецтва, уроки музичного мистецтва, музично-виховні заходи, виступи на методичних семінарах);

– обирати ефективні прийоми і методи, що відповідають визначеним освітнім, розвиваючим та виховним завданням;

– моделювати уроки музичного мистецтва, скласти план і конспект уроку;

– моделювати діяльність музичного гуртка (творчого колективу), позаурочні масові заходи;

– здійснювати контроль за музичним розвитком здобувачів освіти, діагностувати, оцінювати рівень їхньої музичної освіти.

«Практикум з методики музичної освіти» є навчальним посібником із курсу «Методика музичної освіти» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня. Ключові акценти у вивченні дисципліни на основі посібника зроблено на діяльнісному та компетентнісному засвоєнні її змісту, зокрема сутність подачі навчального, методичного матеріалу представлено в таких практичних і творчих формах, що сприятимуть розвитку готовності й здатності до музично-освітньої діяльності на основі музично-педагогічних знань і вмінь, досвіду емоційно-ціннісного ставлення до явищ музичного мистецтва, музичної освіти відповідно до сучасних суспільних вимог та цінностей.

Структура посібника відповідає програмовому змісту дисципліни «Методика музичної освіти» і передбачає осмислення музики як мистецтва і навчального предмета, історичних аспектів музичної освіти, теорії музичної освіти, методики викладання музичного мистецтва в початковій та основній школі.

До кожного змістовного модуля та окремих тем додано мету вивчення теми, провідну ідею, основні поняття, орієнтовний теоретичний матеріал, плани, завдання до практичних і лабораторних занять, матеріали до самостійної роботи здобувачів освіти, тестові завдання для самоперевірки, зразки методичних розробок, шаблони для виконання всіх типів завдань, що допоможуть самостійно опанувати навчальний матеріал курсу.

Наявні у посібнику хрестоматійні матеріали забезпечать майбутніх вчителів музичного мистецтва оригінальними текстами видатних вітчизняних та зарубіжних музикантів-педагогів. Аналіз цих текстів сприятиме формуванню здатності узагальнювати, інноваційно переосмислювати та творчо використовувати досягнення музично-педагогічної спадщини, знаходити оптимальні рішення щодо їх теоретичного, методичного, виконавського впровадження у освітній процес.

Кожне практичне, лабораторне заняття спрямоване на формування загальних та фахових компетентностей, професійних умінь і навичок, якими повинен володіти учитель музичного мистецтва.

У підготовці до цих занять варто скористатися такими **порадами**:

- ознайомитися з планом заняття, усвідомлюючи суть кожного питання;
- опрацювати текст лекції та відповідний розділ підручника;
- дібрати рекомендовану літературу, за потреби, зробити короткі записи;
- виконати завдання, передбачені планом практичного / лабораторного заняття;
- опрацювати завдання для самостійної роботи;
- виконати тестові завдання для самоперевірки.

На деяких практичних / лабораторних заняттях застосовуються інтерактивні методи (демонстрація застосування методів і прийомів музичного навчання, імітація ролей вчителя та учнів, розігрування окремих фрагментів уроку тощо). Перед проведенням таких занять викладач детально консультує здобувачів освіти.

«Практикум з методики музичної освіти» враховує професійні потреби та інтереси майбутніх учителів музичного мистецтва, готує їх до практичної діяльності з фаху, виконує функцію стимулювання освітньої діяльності здобувачів вищої освіти, зокрема сприяє формуванню позитивних мотивів навчання, активізації процесу учіння, забезпеченню ситуації успіху.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

МУЗИКА ЯК МИСТЕЦТВО ТА НАВЧАЛЬНИЙ ПРЕДМЕТ

Тема 1. Професійні вимоги до вчителя музичного мистецтва закладу загальної середньої освіти

Мета: розкрити значення курсу у підготовці педагога-музиканта до професійної діяльності.

Провідна ідея: методика музичної освіти – наука про закономірності музичного навчання, розвитку та виховання здобувачів, засіб професійної підготовки вчителя музичного мистецтва.

Основні поняття: методика музичної освіти, педагог-музикант, професійна компетентність учителя музичного мистецтва, вимоги до знань, умінь, навичок, ставлень учителя музичного мистецтва.

Теоретичний блок

1. Методика музичної освіти як наука та важлива професійно орієнтована дисципліна у підготовці кваліфікованого вчителя музичного мистецтва для закладу ЗСО.

Методика музичної освіти здобувачів освіти як наука вивчає закономірності, принципи, завдання, зміст, організацію, форми й методи передачі вчителем і засвоєння учнями досвіду музичної діяльності, обґрунтовує методологічні засади цього процесу, забезпечуючи високий рівень професійної підготовки майбутніх учителів музики (О. Ростовський). Разом із тим методика музичної освіти є не лише навчальною дисципліною, що надає майбутнім учителям музичного мистецтва знання про методику музично-освітньої роботи з дітьми, а й надійною основою для ефективної музично-педагогічної діяльності.

Метою вивчення методики музичної освіти є формування музично-педагогічної культури майбутнього вчителя музичного мистецтва, під якою розуміють як здатність оперувати знаннями й уміннями в процесі осмислення проблем викладання мистецтва в закладах загальної середньої освіти, так і здатність до творчої діяльності, спрямованої на їхнє вирішення, цілісне бачення педагогічного процесу.

2. Зв'язок методики музичної освіти з іншими дисциплінами психолого-педагогічного, музично-історичного, музично-теоретичного, виконавчого циклів та з педагогічною практикою в закладах ЗСО.

Методика музичної освіти як педагогічна наука досліджує проблеми музичного навчання, виховання і розвитку учнів, базується на дидактичних принципах, використовує методи, форми і засоби навчання.

Опора на психологічні науки дає змогу досліджувати особливості уваги, уяви, сприймання, розуміння, аналізу музики, діагностувати музичні й творчі здібності, розуміти вікові психологічні особливості дітей.

Різноманітні аспекти музично-творчої діяльності людини є предметом

вивчення фізіології, психології, соціології, естетики, культурології, мистецтвознавства, музикознавства та методики музичної освіти.

Музикознавчі положення, як-от естетична природа музичної творчості; відповідність змісту, форми, засобів виразності художньому образу; унікальність і універсальність музичної мови, адекватність інтерпретацій та сприймання музичного твору художньому задуму композитора; синтез інтелектуального й емоційного в музичному мисленні; діалектика суб'єктивного й об'єктивного в музичній творчості тощо, є базисними для музично-педагогічного процесу на різних етапах навчання, зокрема й для методики загальної музичної освіти.

Виконавські дисципліни, зокрема сольний та хоровий спів, гра на музичних інструментах, диригування, готують майбутнього вчителя музичного мистецтва до виконання, демонстрації музичних творів, а також до навчання учнів мистецтва співу, гри на різних інструментах, розвитку їхніх музичних і творчих здібностей.

Методика музичної освіти прищеплює здобувачам освіти необхідні методичні знання та вміннями з метою їхньої подальшої реалізації на практиці.

3. Фахова (професійна) компетентність учителя музичного мистецтва – це професійні знання, навички, вміння, педагогічна творчість, готовність («хочу») і здатність («можу») до музично-освітньої діяльності на основі музично-педагогічних знань і вмінь, досвіду емоційно-ціннісного ставлення до явищ музичного мистецтва відповідно до суспільних вимог та цінностей (О. Гумінська, О. Моторна).

Компетентність майбутнього вчителя музики – це здатність особистості до професійної діяльності, що включає результати навчання, виховання й розвитку в педагогічних закладах вищої освіти: знання, вміння, особистісні якості, необхідні для виконання професійної інноваційної діяльності в галузі мистецтва відповідно до суспільних вимог (Л. Беземчук).

Структура фахової компетентності вчителя музичного мистецтва передбачає наявність таких компонентів:

– ціннісно-орієнтаційного – потреби в спілкуванні з музикою та дітьми, мотиви саморозвитку, самореалізації, самовдосконалення, ідеали гармонії, добра, краси, ідеали професіонала в галузі музичної педагогіки, естетичні смаки, воля та наполегливість;

– когнітивного – здатність опановувати фахові знання (психолого-педагогічні, мистецькі, музично-теоретичні, музично-історичні, методичні), проектувати музично-освітній процес, аналізувати, оцінювати, систематизувати та описувати власний досвід тощо;

– практично-творчого – музично-виконавські та творчі вміннями, вміння організовувати мистецьку, музично-виконавську, музично-творчу діяльність та взаємодію між учасниками освітнього процесу [3].

Професіограма – це система вимог до конкретної професії, спеціальна карта, що містить розгорнутий перелік умов і характеристик трудової

діяльності стосовно кожної конкретної професії, її вимог і професійно важливих якостей, якими повинен володіти працівник.

Завдання для самостійної роботи

Створіть самостійно таблицю «Професіограма вчителя музичного мистецтва», використовуючи професіограму вчителя (див. табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Професіограма вчителя

Групи характеристик	Професійні функції, особистісні характеристики
Зміст праці	<ul style="list-style-type: none"> – навчання предмета; – пояснення нового матеріалу доступними для цього віку й індивідуальних особливостей засобами; – пояснення поточних соціальних подій і явищ; – виявлення інтересів, здібностей учнів для адекватного підбору програм і методів навчання; – розробка програми навчання на основі знання загальних вікових закономірностей розвитку дітей; – участь у розробці й упровадженні освітніх, навчальних програм; – складання тематичних і визначених планів; – контроль за засвоєнням матеріалу; – проведення виховної роботи з дітьми; – сприяння розвитку в учнів прагнення до освоєння нових знань; – допомога в розкритті творчого потенціалу, здібностей і можливостей учнів; – вивчення індивідуальних особливостей дітей та ефективного психолого-педагогічного впливу на них; – надання допомоги у формуванні особистості учнів; – організація позакласних групових заходів, ведення дискусій, диспутів, зборів; – оформлення документації (журналів, звітів)
Якості, що забезпечують успішність виконання професійної діяльності	<ul style="list-style-type: none"> – викладацькі здібності; – ораторські здібності; – організаторські здібності; – вербальні здібності (вміння говорити чітко, ясно, виразно); – комунікативні здібності (навички спілкування і

	<p>взаємодії з людьми);</p> <ul style="list-style-type: none"> – гарна пам'ять; – швидкий розподіл уваги (здатність приділяти увагу декільком об'єктам одночасно); – психічна й емоційна врівноваженість; – здатність до емпатії (співпереживання)
<p>Особистісні якості, інтереси, схильності</p>	<ul style="list-style-type: none"> – схильність до роботи з дітьми; – уміння зацікавити своїм задумом, вести за собою; – високий ступінь особистої відповідальності; – самоконтроль та врівноваженість; – терпимість, безоцінне ставлення до людей; – інтерес і повага до іншої людини; – прагнення до самопізнання та саморозвитку; – оригінальність, спритність, різнобічність; – тактовність; – цілеспрямованість; – артистизм; – вимогливість до себе та інших; – спостережливість (уміння побачити тенденції в розвитку дитини, відчувати її потреби та інтереси, формування її вмінь і навичок)
<p>Якості, що перешкоджають ефективності професійної діяльності</p>	<ul style="list-style-type: none"> – неорганізованість; – психічна й емоційна неврівноваженість; – агресивність; – ригідність мислення (нездатність змінювати способи рішення задач відповідно до умов середовища, що змінюється); – егоїстичність; – відсутність організаторських здібностей
<p>Галузі застосування професійних знань</p>	<ul style="list-style-type: none"> – освітні установи (заклади дошкільної, загальної середньої та вищої освіти); – соціальні організації (дитячі будинки, притулки, інтернати, дитячі центри творчості й дозвілля); – робота в правоохоронних органах (дитячі приймально-розподільні пункти, колонії); – міські навчально-методичні центри

Тестові завдання для самоперевірки

1. Термін «методика» у перекладі з грецької означає:

- А. Навчальний і виховний процес.
- Б. Виховання, навчання, освіта.
- В. Розвиток, формування особистості.
- Г. Спосіб, шлях до чогось.

Д. Вид діяльності.

2. Оберіть закінчення до початку речення: «Методика музичної освіти – це...»:

А. Наука про закономірності навчання й виховання учнів закладів загальної середньої освіти.

Б. Наука про закономірності музичної освіти учнів закладів загальної середньої освіти.

В. Комплекс теоретичних і прикладних наук про музичне мистецтво.

Г. Наука про закономірності навчання й виховання студентів, їхню професійну підготовку як фахівців відповідно до вимог держави та суспільства.

Д. Наука про закономірності, принципи, завдання, зміст, організацію, форми й методи передачі вчителем і засвоєння учнями досвіду музичної діяльності.

3. Об'єктом методики музичної освіти є:

А. Процес музичної освіти в закладах загальної середньої освіти.

Б. Процес музичної освіти в закладах мистецької освіти.

В. Процес музичної освіти в закладах вищої освіти.

Г. Процес індивідуального музичного навчання.

Д. Процес колективного музичного виховання.

4. Музична освіта в закладах загальної середньої освіти – це:

А. Процес і результат засвоєння здобувачами освіти музичних знань, умінь, навичок, мистецьких компетентностей, опанування музичного досвіду на аналітико-теоретичному, виконавсько-практичному та творчому рівнях.

Б. Процес засвоєння здобувачами освіти мистецьких знань, умінь, навичок.

В. Опанування музичного досвіду на аналітико-теоретичному рівні.

Г. Опанування музичного досвіду на виконавсько-практичному рівні.

Д. Опанування музичного досвіду на творчому рівні.

5. Професіограма вчителя музичного мистецтва включає:

А. Вимоги до професійної діяльності вчителя музичного мистецтва.

Б. Умови та характеристики трудової діяльності вчителя музичного мистецтва.

В. Професійно важливі якості, якими повинен володіти вчитель музичного мистецтва.

Г. Умови та характеристики трудової діяльності вчителя музичного мистецтва, окрім вимоги і професійно важливі якості, якими він повинен володіти.

Д. Інтереси вчителя музичного мистецтва.

6. До основних напрямів діяльності вчителя музичного мистецтва не відносять:

А. Формування культури почуттів, розвиток загальнокультурної, комунікативної, інформаційної, навчально-пізнавальної компетенцій в здобувачів освіти засобами музичного мистецтва.

Б. Забезпечення особистісного розвитку кожного учня і збагачення його емоційно-естетичного досвіду у процесі сприймання й інтерпретації творів музичного мистецтва та музично-практичної діяльності.

В. Навчання і виховання учнів з урахуванням специфіки музичного мистецтва та віку учнів.

Г. Забезпечення єдності національного та загальнолюдського аспектів змісту музичної освіти, орієнтація навчального матеріалу на цінності української національної музичної культури та світової музичної класики.

Д. Забезпечення фізичного розвитку учнів.

7. До змісту діяльності вчителя музичного мистецтва не відносять:

А. Виклад музичного матеріалу доступними для відповідного віку й індивідуальних особливостей методами, засобами.

Б. Пояснення поточних подій і явищ.

В. Розробка планів уроків музичного мистецтва на основі знання загальних вікових закономірностей розвитку дітей.

Г. Розробка планів уроків музичного мистецтва відповідно до Державних стандартів, модельних програм і підручників.

Д. Контроль за засвоєнням музичного матеріалу.

8. Позначте якості, що перешкоджають ефективній професійній діяльності вчителя музичного мистецтва.

А. Психічна й емоційна врівноваженість.

Б. Емпатійність.

В. Комунікативні й організаторські здібності.

Г. Егоїстичність, нездатність змінювати способи рішення задач відповідно до умов середовища, що змінюється.

Д. Гнучкість, оригінальність мислення.

9. Василь Сухомлинський зазначав: «Учительська професія – це ...» (оберіть правильний варіант продовження вислову):

А. Музикознавство.

Б. Природознавство.

В. Мистецтвознавство.

Г. Людинознавство.

10. Професійна компетентність учителя музичного мистецтва – це ...

А. Знання, навички, вміння, творчість.

Б. Готовність, здатність до музично-освітньої діяльності на основі музично-педагогічних знань і вмінь, досвіду емоційно-ціннісного ставлення до явищ музичного мистецтва відповідно до суспільних вимог та цінностей.

В. Готовність до музично-освітньої діяльності.

Г. Культура почуттів, загальнокультурна та інформаційна компетентності.

Д. Готовність до педагогічної діяльності.

Відповіді до тестових завдань

1. Г.	6. Д.
2. Д.	7. Б.
3. А.	8. Г.
4. А.	9. Г.
5. Г.	10. Б.

Література

1. Аристова Л. С. Методика музичного навчання та виховання : навч.-метод. посіб.: у 3 ч. Миколаїв : РАЛ-поліграфія, 2024. Ч. 1. 277 с.
2. Беземчук Л. Забезпечення професійної компетентності майбутнього вчителя музики в умовах магістратури. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: збірник наукових праць*. Харків: Харк. нац. пед ун-т імені Г. С. Сковороди. 2012. Вип. 37. С. 11–21.
3. Гумінська О. О., Моторна О. С. Удосконалення фахової компетентності вчителя музичного мистецтва завдяки участі в діяльності науково-дослідного колективу. *Нова педагогічна думка*. 2022. № 1 (109). С. 93–98. URL: <https://npd.roippo.org.ua/index.php/NPD/article/view/430>.
4. Масол Л., Миропольська Н., Рагозіна В. та ін. Формування базових компетентностей учнів загальноосвітньої школи в системі інтегративної мистецької освіти : метод. посіб. для вчителя / за наук. ред. Л. Масол. Київ : Пед. думка, 2010. 232 с.
5. Михаськова М. Формування фахової компетентності майбутнього вчителя музики: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2007. 228 с.
6. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 640 с.

Тема 2. Музика як вид мистецтва. Специфіка музичного мистецтва

Мета: окреслити особливості музики як виду мистецтва, обґрунтувати його специфіку стосовно інших видів мистецтва.

Провідна ідея: музика – вид мистецтва, що відображає дійсність та впливає на людину за допомогою специфічних засобів виразності.

Основні поняття: музика, види мистецтва, художній образ, засоби виразності, жанри, стилі, композитор, виконавець, слухач.

Теоретичний блок

1. Мистецтво як особлива форма суспільної свідомості та творчої діяльності людини, відображення дійсності завдяки художнім образам. Поєднання пізнання та оцінки зображуваних явищ, цілісне зображення людської долі та характерів. Види мистецтва як історично складені форми мистецтва: архітектура, образотворче мистецтво, література, музика, театр,

кіно, телебачення тощо.

Способи та засоби відтворення дійсності завдяки різним видам мистецтва.

2. Музика як мистецтво, що відображає дійсність і впливає на людину за допомогою особливо організованих за часом звучання (ритм) і висотою (мелодія, лад) звуків. Засоби музичної виразності (елементи музичної мови). Специфічні особливості музики: мелодія – це думка, що генетично пов'язана з інтонацією людської мови; лад, ритм, метр, гармонія, тембр – засоби створення музичного образу.

3. Вплив музики на емоційний та духовний світ людини, здатність викликати думки й асоціації, породжуючи в уяві образи, які є особливим відображенням навколишнього світу. Емоційний вплив на людину – одна з переваг музики, яка, не використовуючи зорових образів, здатна передати найтонші, найглибші відтінки людських переживань (зокрема, для посилення впливу на внутрішній світ людини її застосовують у храмі, театрі, кіно, на телебаченні).

Завдання для самостійної роботи

1. Представте в художній формі (есе, поезія, пісня, малюнок тощо), що музика має тісний зв'язок з іншими видами мистецтва, засобами виразності та особливостями впливу на людину (людей).

2. Підберіть три авторські крилаті вислови про музику, вкажіть походження вислову / цитати. Створіть мелодію на текст одного з крилатих висловів.

3. Ознайомтесь із віршами Ольги Лобової, Надії Красоткіної. Підберіть фонову музику для читання одного з віршів. Прочитайте вірш під музику (зніміть відео).

Ольга Лобова

ЩО ТАКЕ МУЗИКА?

Що таке музика?

Може, це вітер ніжно шепоче зажуреним вітам?

*Може, це гомін веселий весняний,
спів заметілі зимовими днями?*

*Може, це бджоли увечері влітку
тихо співають, гойдаючи квітку?*

*Може, живе вона в серці людини,
не замовкаючи ні на хвилину?*

В ній – світ природи, думки, почуття...

Музика – частка людського життя.

РОЗПОВІДАЄ МУЗИКА

Розповідає музика про все, що є на світі:

*Як вдалину ріка біжить, милуючись у літі,
Як сонце в синіх небесах промінням землю гріє,
Про кожну квітку у лісах, про спогади та мрії.
Як хуртовина білий сніг розсипала навколо
Та як дзвінкоголосий сміх збирає друзів в коло.
Як грізно за вікном бурчить зимова завірюха,
Як важко, коли друг мовчить, або немає друга.
Про щиру пісню солов'я, про верби та калину,
Про землю, що твоя й моя, – співучу Україну.
Про дзвін джерельного струмка й ліси, дощами вмиті,
Розповідає музика про все, що є на світі!*

Надія Красоткіна

МУЗИКА, ЯК КАЗКА

*Музика, як казка, музика – жива.
І не треба серцю будь-які слова.
В музиці – найвищі ніжні почуття.
В ній любов і туга, та саме життя.
Музика, як море, то штормить, то ні.
Там знаходить серце рятівні вогні.
Музика, як сонце, гріє нам серця,
Її нема початку і нема кінця.
І чого не зможеш словом досягти,
В музиці розкажеш щиру правду ти.*

МУЗИКА

*О! Музика! Яке це справді диво,
Вона підносить в сині небеса,
Ти невагомий і летиш щасливо,
А навкруги простори і краса.
І стільки щастя, радості легкої,
Любові, світла, ласки навкруги.
Краси божественної, неземної,
Реальність враз втрачає береги...
А хвиля музики тебе несе, гойдає.
Відносить в загадковій світи.
І вабить душу, ніжно пригортає.
Частинкою її стаєш і ти.
І все земне уже неактуальне,
А лише музика в душі твоїй луна.
То спрагла, лагідна, а то печальна,
Але тобою випита до дна.*

Тестові завдання для самоперевірки

1. Позначте жанри музичного мистецтва.

А. Ноти, нотне письмо, знаки, ключі.

Б. Пісня, кантата, ораторія, опера, балет, етюд, п'єса, фуга.

В. Середньовічна музика, класична музика, джаз, попмузика.

Г. Музика як відображення життєвих образів та як вираження внутрішнього світу людини

Д. Мелодія, метр, ритм, лад, регістр, динаміка, темп, тембр, фактура, штрихи

2. Позначте елементи музичної мови (засоби виразності музичного мистецтва).

А. Ноти, нотне письмо, знаки, ключі.

Б. Пісня, кантата, ораторія, опера, балет, етюд, п'єса, фуга.

В. Середньовічна музика, класична музика, джаз, попмузика.

Г. Музика як відображення життєвих образів та як вираження внутрішнього світу людини

Д. Мелодія, метр, ритм, лад, регістр, динаміка, темп, тембр, фактура, штрихи.

3. Позначте поняття, що свідчать про взаємозв'язок музичного мистецтва із життям.

А. Ноти, нотне письмо, знаки, ключі.

Б. Пісня, кантата, ораторія, опера, балет, етюд, п'єса, фуга.

В. Середньовічна музика, класична музика, джаз, попмузика.

Г. Музика як відображення життєвих образів та як вираження внутрішнього світу людини

Д. Мелодія, метр, ритм, лад, регістр, динаміка, темп, тембр, фактура, штрихи

4. Позначте стилі музичного мистецтва.

А. Ноти, нотне письмо, знаки, ключі.

Б. Пісня, кантата, ораторія, опера, балет, етюд, п'єса, фуга.

В. Середньовічна музика, класична музика, джаз, попмузика.

Г. Музика як відображення життєвих образів та як вираження внутрішнього світу людини.

Д. Мелодія, метр, ритм, лад, регістр, динаміка, темп, тембр, фактура, штрихи.

5. Позначте елементи музичного письма.

А. Ноти, ключі, знаки скорочення нотного письма, аколади.

Б. Пісня, кантата, ораторія, опера, балет, етюд, п'єса, фуга.

В. Середньовічна музика, класична музика, джаз, попмузика.

Г. Музика як відображення життєвих образів та як вираження внутрішнього світу людини.

Д. Мелодія, метр, ритм, лад, регістр, динаміка, темп, тембр, фактура, штрихи

6. Позначте зразки емоційного впливу музики на людину.

- А. Передає найтонші, найглибші відтінки людських переживань.
- Б. Викликає різні емоції, почуття.
- В. Використовується в храмі, театрі, в кіно й на телебаченні.
- Г. Записується за допомогою нотного письма.
- Д. Створюється композиторами.

7. Позначте зразки взаємодії музики з іншими видами мистецтва.

- А. Архітектура – застигла музика.
- Б. У живописі втілений музичний образ.
- В. Музика супроводжує літературний сюжет.
- Г. Фактура, гама – музичні та живописні поняття.
- Д. Темп, поліфонія – музичні та живописні поняття.

8. Позначте визначення музики як виду мистецтва.

А. Мистецтво, що відображає дійсність і впливає на людину за допомогою особливо організованих за часом звучання (ритм) і висотою (мелодія, лад) звуків.

- Б. Мистецтво, що відображає дійсність за допомогою художніх образів.
- В. Мистецтво, що відображає почуття людини.
- Г. Мистецтво, що відображає оточуючий світ.
- Д. Мистецтво, що впливає на почуття людини.

9. Позначте види мистецтва.

- А. Архітектура, образотворче мистецтво.
- Б. Література, музика, театр.
- В. Цирк, кіно, телебачення.
- Г. Портрет, натюрморт.
- Д. Соната, мадригал, сюїта.

10. Позначте правильне твердження.

- А. Мистецтво – форма мислення.
- Б. Мистецтво – діяльність людини.
- В. Мистецтво – художні образи.
- Г. Мистецтво – особлива форма суспільної свідомості та творчої діяльності людини, відображення дійсності за допомогою художніх образів.

Відповіді до тестових завдань

1. Б.	6. А, Б, В.
2. Д.	7. А, Б, В, Г.
3. Г.	8. А.
4. В.	9. А, Б, В.
5. А.	10. Г.

Література

1. Аристова Л. С. Методика музичного навчання та виховання : навч.-метод. посіб.: у 3 ч. Миколаїв : РАЛ-поліграфія, 2024. Ч. 1. 277 с.
2. Панченко В. І. Мистецтво в контексті культури. Київ : ТОВ «Міжнародна фінансова агенція», 1998. 191 с.
3. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти : навч.-метод. посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 640 с.
4. Стецюк К. Плекаймо бажання творити красу (розвиток музично-творчих здібностей учнів засобами хорового мистецтва). *Мистецтво та освіта*. 2005. № 1. С. 23–25.
5. Шип С. В. Музична форма від звуку до стилю : навч. посібник. Київ : Заповіт, 1998. 368 с.
6. Шип С. В. Методологія музикознавства. Постановка проблеми та основні поняття. *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І Чайковського*. 2020. Вип. 129. С. 9–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvnmau_2020_129_4.

Тема 3. Музика як навчальний предмет.

Завдання формування особистості засобами музичного мистецтва

Мета: розкрити особливості музики як засобу для навчання, розвитку та виховання.

Провідна ідея: музика – вид мистецтва, що допомагає пізнати людину й світ мистецтва, специфіку музичного мистецтва, розвинути сприйняття, увагу, уяву, мислення, музичні й творчі здібності, виконавські навички, набуті смаків, ідеалів, естетичних потреб, моральності тощо.

Основні поняття: музична освіта, музичне навчання, музичне виховання, музичний розвиток, пізнавальна, розвивальна та виховна функції музики, музичні здібності, виконавські навички.

Теоретичний блок

1. Музичне мистецтво – незамінний та потужний засіб формування особистості, що впливає на емоційну сферу людини, її думки й переконання.

Виховна функція музики:

– збагачення емоційно-естетичного досвіду (вміння бачити, відчувати й усвідомлювати прекрасне у мистецтві та дійсності, формування естетичного смаку та естетичних потреб);

– збагачення морального досвіду (пробудження в людині найкращих почуттів, прагнень, устремлінь, усвідомлення моральних норм, формування позитивних рис характеру, високоморальних потреб, ідеалів, цінностей);

– збагачення комунікативного досвіду (набуття навичок розуміння, спілкування, співпраці, обміну інформацією, ідеями та емоціями у процесі музично-виконавської та творчої діяльності).

2. Розвивальна функція музики:

- стимулювання та розвиток психічних процесів (сприймання, уваги, уяви, мислення) та конкретних дій (рухів, виконавства);
- розвиток сенсорних здібностей (сприйняття шумових та музичних звуків);
- розвиток музичних здібностей (ритмічного, звуковисотного, ладового чуття та ін.);
- розвиток виконавських навичок (вокально-хорових, рухо-пластичних, навичок гри на музичних інструментах);
- розвиток творчих здібностей (оригінальності – здатності продукувати асоціації, нетривіальні рішення; гнучкості – здатності бачити нові ознаки та можливості; здатність до продукування нових ідей; здатність до вирішення проблем тощо);
- розвиток навичок імпровізації, інтерпретації.

3. Пізнавальна функція музики:

- формування здатності сприймати, розуміти, інтерпретувати й оцінювати твори мистецтва;
- розширення кругозору, осягнення зв'язку музики із життям, жанрової, інтонаційної та процесуальної сторін музичного мистецтва, пізнання краси в житті та мистецтві;
- формування системи знань про сутність, види, стилі, жанри музичного мистецтва, особливості музичної мови, композиторів, виконавців та ін.

Завдання для самостійної роботи

1. У вигляді схеми (ментальної карти) розкрийте тему «Музика як вид мистецтва, її освітні, розвиваючі та виховні можливості».
2. Укладіть словничок понять із теми «Музичні здібності».
3. Запропонуйте завдання для діагностики ритмічного, звуковисотного та ладового чуттів.
4. Дайте визначення поняттям: задатки, здібності, музичні здібності, слух музичний, творчі інтелектуальні здібності, творчі виконавські здібності, естетичні потреби, естетичний смак.

Тестові завдання для самоперевірки

1. Позначте виховні можливості музичного мистецтва.

- А. Вивчення нот, пісень.
- Б. Ознайомлення із жанрами пісні, опери, фуг.
- В. Формування емоційної сфери, культури почуттів.
- Г. Формування моральних норм, позитивних рис характеру.
- Д. Формування естетичних потреб, ідеалів, цінностей, смаку.

2. Позначте розвивальні можливості музичного мистецтва.

- А. Розвиток мислення, сприймання, уяви, фантазії.
- Б. Розвиток музичних і творчих здібностей.

- В. Ознайомлення з народною, академічною та естрадною музикою.
- Г. Розвиток вокально-хорових навичок.
- Д. Формування емоційної сфери, культури почуттів.

3. Позначте освітні можливості музичного мистецтва.

- А. Ознайомлення з нотним письмом.
- Б. Ознайомлення із жанрами балету, симфонії, сюїти.
- В. Формування емоційної сфери, культури почуттів.
- Г. Формування естетичних потреб, ідеалів, цінностей, смаку.
- Д. Розширення мистецького кругозору.

4. Позначте основні музичні здібності.

- А. Ритмічне, звуковисотне, ладове чуття.
- Б. Абсолютний та відносний слух.
- В. Темброве, динамічне, гармонічне чуття.
- Г. Емоційність.
- Д. Вокальний слух.

5. Позначте творчі інтелектуальні здібності.

- А. Здатність фантазувати, асоціативно мислити.
- Б. Уміння продукувати різноманітні ідеї.
- В. Спроможність відповідати нестандартно.
- Г. Відображення в музиці життєвих образів
- Д. Мелодія, метр, ритм, лад, регістр, динаміка, темп, тембр, фактура, штрихи.

6. Позначте творчі виконавські здібності.

- А. Здатність виконувати власні варіанти інтерпретації пісні.
- Б. Уміння реалізувати музично-виконавський творчий проєкт.
- В. Здатність діяти за зразком
- Г. Спроможність до генерування нових ідей.
- Д. Здатність імпровізувати вокально, інструментально.

7. Позначте визначення поняття «естетичні потреби».

- А. Допитливість, прагнення до знань, досліджень.
- Б. Потяг до пошуку краси, гармонії, балансу, впорядкованості, цілісності, витонченості.
- В. Прагнення підтримки, відчуття приналежності до чого-небудь або кого-небудь.
- Г. Бажання власних особистих досягнень, визнання, компетентності, поваги з боку оточення.
- Д. Прагнення до зростання як особистості, до творчості, моральності, бажання вирішувати проблеми.

8. Позначте визначення поняття «здатки людини».

- А. Вроджені й зумовлені анатомо-фізіологічними особливостями організму якості людини, які покладено в основу розвитку здібностей.
- Б. Набуті особливості організму, що покладені в основу розвитку здібностей.
- В. Здібності до навчання та праці.

Г. Здатність генерувати ідеї, висувати цікаві гіпотези.

Д. Здатність емоційно реагувати на музику.

9. Позначте визначення поняття «слух музичний».

А. Здатність чути музичні звуки.

Б. Здатність уявляти висоту музичних звуків.

В. Здатність сприймати висоту музичних звуків.

Г. Здатність відтворювати висоту музичних звуків.

Д. Здатність сприймати, уявляти та відтворювати висоту музичних звуків.

10. Позначте визначення поняття «естетичний смак».

А. Здатність надавати перевагу музичним образам, творам, в яких втілено прекрасне, піднесене.

Б. Здатність оцінювати явища природи й соціального життя як прекрасне й потворне, піднесене й низьке, трагічне й комічне.

В. Здатність емоційно реагувати на музичні твори.

Г. Здатність надавати перевагу прекрасному, піднесеному в житті та мистецтві.

Д. Здатність виконувати звуки різної висоти

Відповіді до тестових завдань

1. В, Г, Д.

2. А, Б, Г.

3. А, Б, Д.

4. А.

5. А, Б, В.

6. А, Б, Д.

7. Б.

8. А.

9. Д.

10. А, Г.

Література

1. Аристова Л. С. Методика музичного навчання і виховання : навч.-метод. посіб. Миколаїв : Іліон, 2018. 404 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi74/0055330.pdf>.

2. Завалко К. В. Педагогічна інноватика в теорії та практиці музичної освіти : монографія. Черкаси : Черкаський ЦНП, 2013. 520 с.

3. Масол Л., Миропольська Н., Рагозіна В. та ін. Формування базових компетентностей учнів загальноосвітньої школи в системі інтегративної мистецької освіти : метод. посіб. для вчителя / за наук. ред. Л. Масол. Київ : Пед. думка, 2010. 232 с.

4. Олексюк О. М. Музична педагогіка: навч. посібник. Київ : КНУКіМ, 2006. 188 с.

5. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в основній школі. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. 272 с.

6. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти : навч.-метод. посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 640 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ

Тема 1. Вітчизняний досвід музичної освіти

Мета: схарактеризувати особливості вітчизняної музичної освіти в історичній ретроспективі.

Провідна ідея: вивчення вітчизняного досвіду музичної освіти сприяє розумінню цінностей музично-педагогічних підходів та прийомів, виробленню власної професійної позиції.

Основні поняття: народний, церковний, світський досвід музичної освіти, нотне письмо, музика в системі закладів освіти, музично-педагогічний досвід українських музикантів-композиторів.

Теоретичний блок

1. Народний, церковний, світський досвід музичної освіти. Музичне мистецтво та педагогіка давньої Русі: знаменний спів, крюковий запис, акапельний одноголосний хоровий спів.

2. XII – XV ст. – створення вокально-хорової школи на національній основі. Значення народних та братських шкіл у поширенні музичної грамотності й професіоналізму в Україні. Псалми та канти у розвитку світського пісенного жанру.

3. Методичні положення в галузі методики музичної освіти в роботі Миколи Дилецького «Грамматика музикальна» (близько 1630–1690 рр.). Основа – стара церковно-ладова із застосуванням гексахордової системи. Наочні посібники, вокальні вправи, творчі завдання.

4. Музична освіта в Києво-Могилянській академії. Глухівська спеціальна музична школа та підготовка в ній кваліфікованих співаків-регентів.

5. Педагогічна діяльність і методична спадщина українських композиторів-класиків. Миколи Лисенко (1842–1912) як основоположник шкільного репертуару на фольклорній основі, автор перших українських дитячих опер. Микола Леонтович (1877–1921) та основні методичні положення навчання співу, вивчення музичної грамоти. Методика навчання співу, прийоми оволодіння нотною грамотою у практиці та спадщині Кирила Стеценка (1882–1922). Яків Степовий (1883–1921) як автор пісенних збірок для дітей. Поєднання різних видів діяльності (співу, рухів, драматизації, гри) в розвитку музикальності за Василем Верховинцем (1880–1938). Педагогічні принципи поступовості, послідовності у розвитку музичних здібностей Філарета Колесси, їхнє втілення у «Шкільному співанику».

6. Міжвидове порівняння, взаємодія мистецтв (музики, поезії, танцювальних рухів) у концепціях музично-естетичного виховання В. Верховинця, Е. Жака-Далькроза, К. Орфа.

Практичне заняття № 1

Тема: Музично-педагогічний досвід (ідеї, методи, педагогічна діяльність) Миколи Дилецького, Миколи Лисенка, Миколи Леонтовича, Кирила Стеценка, Якова Степового, Василя Верховинця, Філарета Колесси.

1. Педагогічна діяльність і спадщина українських композиторів-педагогів Миколи Павловича Дилецького, Миколи Віталійовича Лисенка, Миколи Дмитровича Леонтовича, Якова Степановича Степового, Кирила Григоровича Стеценка, Філарета Михайловича Колесси, Василя Миколайовича Верховинця.

2. Спадщина українських композиторів-педагогів.

3. Ідеї, методи, форми в музично-педагогічному досвіді українських композиторів-педагогів.

4. Укладання таблиці «Музично-педагогічний досвід українських композиторів-педагогів» за зразком (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Музично-педагогічний досвід українських композиторів-педагогів

Видатний представник музичної педагогіки, роки життя	Крилатий вислів самого педагога / про педагога	Місце роботи, посада	Провідна педагогічна ідея та зміст (чому хотів навчити)	Методи та прийоми роботи (як хотів навчити). Застосування у власній (моїй) педагогічній діяльності	Наукова, методична, репертуарна спадщина

Завдання для самостійної роботи

1. Методика навчання співу та музичної грамоти в педагогічній спадщині Кирила Стеценка (див. *хрестоматійні тексти*).

2. Методика навчання співу та музичної грамоти в педагогічній спадщині Миколи Леонтовича. Укладіть «10 порад від Миколи Леонтовича» (див. *хрестоматійні тексти*).

3. Методика організації комплексної діяльності в педагогічній спадщині Василя Верховинця. Укладіть «10 порад від Василя Верховинця» (див. *хрестоматійні тексти*).

Тестові завдання для самоперевірки

1. Автор першого у Східній Європі трактату «Граматика музикальна», видатний теоретик, основоположник нової школи багатоголосного співу в українській музиці, автор партесних композицій – це:

- А. Микола Лисенко.
- Б. Микола Дилецький.
- В. Микола Леонтович.
- Г. Микола Колесса.
- Д. Філарет Колесса.

2. Що, на думку українських композиторів-педагогів, є основою музичного виховання, невичерпним джерелом вивчення життя народу, його історії, побуту?

- А. Українська народна пісня.
- Б. Дума та історична пісня.
- В. Народні звичаї.
- Г. Мистецтво кобзарів.
- Д. Мистецтво композиторів.

3. Хто з українських композиторів-педагогів є автором дитячих опер «Коза-дереза», «Пан Коцький», «Зима і Весна»?

- А. Микола Лисенко.
- Б. Микола Леонтович.
- В. Кирило Стеценко.
- Г. Яків Степовий.
- Д. Філарет Колесса.

4. Хто з українських композиторів-педагогів є автором дитячих опер «Лисичка, Котик і Півник», «Івасик-Телесик»?

- А. Микола Лисенко.
- Б. Микола Леонтович.
- В. Кирило Стеценко.
- Г. Яків Степовий.
- Д. Філарет Колесса.

5. Хто є автором першого посібника з української хореографії «Теорія українського народного танцю» і збірки дитячих пісень, ігор та танків «Весняночка»?

- А. Філарет Колесса.
- Б. Микола Леонтович.
- В. Василь Верховинець.
- Г. Кирило Стеценко.
- Д. Микола Лисенко.

6. Хто з українських композиторів-педагогів є основоположником українського етнографічного музикознавства та автором посібників «Шкільний співаник», «Співаймо», «Збірки народних пісень»?

- А. Філарет Колесса.
- Б. Микола Леонтович.
- В. Василь Верховинець.
- Г. Кирило Стеценко.
- Д. Микола Лисенко.

7. Хто є автором збірки народних пісень для дітей у супроводі фортепіано «Молодощі» та «Збірки пісень у хоровому розкладі, пристосованому для учнів молодшого і підстаршого віку в школах народних»?

- А. Філарет Колесса.
- Б. Микола Леонтович.
- В. Микола Лисенко.
- Г. Кирило Стеценко.
- Д. Василь Верховинець.

8. Кому належать методичні праці «Початковий курс навчання дітей нотному співу», «Програма навчання співу, складена для єдиної школи, та пояснювальна записка до неї», «Українська пісня в народній школі»?

- А. Філарет Колесса
- Б. Василь Верховинець.
- В. Микола Лисенко.
- Г. Кирило Стеценко.
- Д. Микола Дилецький.

9. Хто є автором навчально-методичних розробок «Нотний спів у школі», «Матеріали до методики співу в початковій школі», «Практичні вказівки до методики навчання співу в хорах» («Як провадити співанку в хорах»), «Деякі методичні вказівки щодо організації нотного співу в народних школах», «З досвіду організації шкільного оркестру»?

- А. Філарет Колесса.
- Б. Василь Верховинець.
- В. Микола Лисенко.
- Г. Кирило Стеценко.
- Д. Микола Дилецький.

10. Хто є автором збірок дитячих пісень «Малим дітям», «Проліски», «П'ять шкільних хорів», «Кобзар»?

- А. Микола Леонтович.
- Б. Кирило Стеценко.
- В. Яків Степовий.
- Г. Василь Верховинець.
- Д. Микола Лисенко.

11. Хто з українських композиторів працював шкільним учителем у Вінниці, на Донеччині, а також викладав у Київському музично-драматичному інституті імені М. Лисенка?

- А. Микола Леонтович.
- Б. Кирило Стеценко.
- В. Яків Степовий.
- Г. Василь Верховинець.
- Д. Микола Лисенко.

12. Хто викладав співи у Ростовській області, на Київщині, Вінниччині, працював викладачем у Київському музично-драматичному інституті імені М. Лисенка?

- А. Микола Леонтович.
- Б. Кирило Стеценко.
- В. Яків Степовий.
- Г. Василь Верховинець.
- Д. Микола Лисенко.

13. Хто викладав у приватних музичних школах, музичному училищі Російського музичного товариства, Київському інституті шляхетних дівчат та відкрив музично-драматичну школу (згодом – інститут) у Києві?

- А. Філарет Колесса.
- Б. Василь Верховинець.
- В. Микола Лисенко.
- Г. Кирило Стеценко.
- Д. Микола Дилецький.

14. Хто з українських композиторів-педагогів використовував у практиці навчання нотної грамоти графічне зображення гами (сходинки, драбинку)?

- А. Філарет Колесса.
- Б. Василь Верховинець.
- В. Микола Лисенко.
- Г. Кирило Стеценко.
- Д. Микола Леонтович.

15. Кому належить вислів: «Спів – то є продовжена голосом мова; букву, склад, слово, речення треба спочатку правильно, ясно й чітко проказати, а потім проспівати»?

- А. Миколі Дилецькому.
- Б. Миколі Лисенку.
- В. Миколі Леонтовичу.
- Г. Кирилу Стеценку.
- Д. Якову Степовому.

Відповіді до тестових завдань

1. Б.	6. А.	11. А.
2. А.	7. В.	12. Б.
3. А.	8. Г.	13. В.
4. В.	9. Б.	14. Г.
5. В.	10. В.	15. Г.

Література

1. Верховинець В. Весняночка. Ігри з піснями для дітей дошкільного віку та молодших школярів. Вид. 4-те, перероб. і доповн. Київ : Музична Україна,

1979. С. 18–39.

2. Колесса Ф. Шкільний співаник. Київ: Музична Україна, 1991.

3. Леонтович М. Д. Практичний курс навчання співу в середніх школах України. Київ : Музична Україна, 1989.

4. Михайличенко О. В. Музично-педагогічна діяльність українських композиторів і виконавців другої половини ХІХ – початку ХХ ст.: історичні нариси. Суми: ВВП «МРІЯ-1», 2005. 102 с.

5. Омельченко А. Музично-педагогічні традиції Києво-Могилянської академії. *Мистецтво та освіта*. 2001. № 2. С. 39–43.

6. Пономаренко М. І. Педагогічна і творча діяльність українських композиторів у музично-естетичному вихованні школярів. Рівне : РДГУ, 2003. 300 с.

7. Процик С. Внесок українських композиторів у теорію і практику музично-естетичного виховання школярів. *Музика в школі*. Київ : Музична Україна, 1982. Вип. 8. С. 52–58.

8. Проців Л. Й. Історія музичної педагогіки в Україні: навч. посіб. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. 230 с.

9. Стеценко К. Початковий курс навчання дітей нотного співу. *Кирило Стеценко. Спогади. Листи. Матеріали* / упоряд., вступ. ст. та прим. Є. Федотова. Київ : Музична Україна, 1981, С. 308–340.

10. Тайнель Е. Теорія і практика загального музичного виховання за методом відносної сольмізації: навч.-метод. посіб. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 384 с.

11. Шульгіна В. Д. Українська музична педагогіка: підручник для студ. вищ. навч. закл. Вид. 3-тє, доповн. Київ : НАКККіМ, 2016. 264 с.

Тема 2. Зарубіжний досвід масового музичної освіти

Мета: обґрунтувати особливості зарубіжної музичної освіти в історичній ретроспективі.

Провідна ідея: вивчення зарубіжного досвіду музичної освіти для розуміння цінності музично-педагогічних підходів, прийомів та вироблення власної професійної позиції.

Основні поняття: світовий досвід музичної освіти, зародження нотного письма, визнаний музично-педагогічний досвід зарубіжних музикантів-композиторів, види музичної діяльності.

Теоретичний блок

1. Ритмічна гімнастика та розвиток музикальності в педагогічному досвіді швейцарського музиканта-педагога, композитора, піаніста і диригента Емілія Жака-Далькроза (1865–1950).

2. Система дитячого музичної освіти та творчий розвиток дитини за австро-німецьким композитором і педагогом Карлом Орфом (1895–1982), в

основу музично-педагогічної концепції якого покладено систему комплексної музичної діяльності, що ґрунтується на поєднанні рухів, співу та гри на спеціально створених дитячих інструментах. Головна мета музичної освіти – формування творчої особистості учня, що досягається завдяки виконанню завдань на розвиток музично-ритмічного чуття і музичного слуху та навчанню гри на дитячих музичних інструментах; розвиток уміння імпровізувати, творити у процесі індивідуального й колективного музикування; стимулювання творчої ініціативи й самостійності учнів.

3. Масова музична грамотність учнів у педагогічному досвіді угорського композитора, вченого-фольклориста й педагога Золтана Кодая (1882–1967). Ключова ідея його діяльності – музичне виховання не може опиратися лише на розвиток музичних здібностей; систематичність розвитку музичних здібностей можлива за допомогою відносно системи сольмізації.

Практичне заняття № 2

Тема: Музично-педагогічний досвід (ідеї, методи, педагогічна діяльність) Еміля Жака-Жалькроза, Карла Орфа, Золтана Кодая.

1. Педагогічна діяльність зарубіжних композиторів-педагогів Еміля Жака-Жалькроза, Карла Орфа, Золтана Кодая.

2. Спадщина зарубіжних композиторів-педагогів.

3. Ідеї, методи, форми в музично-педагогічному досвіді зарубіжних композиторів-педагогів (*див. хрестоматійні тексти*).

4. Укладання таблиці «Музично-педагогічний досвід зарубіжних композиторів-педагогів» за зразком (*див. табл. 2.2*).

Таблиця 2.2

Музично-педагогічний досвід зарубіжних композиторів-педагогів

Видатний представник музичної педагогіки, роки життя	Крилатий вислів самого педагога / про педагога	Місце роботи, посада	Провідна педагогічна ідея та зміст (чому хотів навчити)	Методи та прийоми роботи (як хотів навчити). Застосування у власній (моїй) педагогічній діяльності	Наукова, методична, репертуарна спадщина

Завдання для самостійної роботи

1. Ознайомтеся зі спадщиною зарубіжних музикантів-педагогів (*див. хрестоматійні тексти*).

2. Виконайте «Гімн Святому Іоанну» Гвідо д'Ареццо (зніміть відео).

3. Розкрийте взаємозв'язок музики та рухів у системі музичної освіти Еміля Жака-Далькроза. На основі хрестоматійних текстів укладіть «10 порад від Еміля Жака-Далькроза».

4. Підберіть рухи до твору для слухання за методикою Е. Жака-Далькроза (твір академічної музики з підручників «Мистецтво» для закладів загальної середньої освіти).

5. Розкрийте значення творчого розвитку дитини в музично-педагогічній системі Карла Орфа. На основі хрестоматійних текстів укладіть «10 порад від Карла Орфа».

6. Проаналізуйте вправи з «Орф-Шульверка» (див. хрестоматійні тексти).

7. Схарактеризуйте підхід Золтана Кодая до музичної грамотності та її формування. На основі хрестоматійних текстів укладіть «10 порад від Золтана Кодая».

8. Виконайте вправи з ручними знаками за методикою З. Кодая: sm, sml, smld, smldr, smldrl₁, smldrl₁d¹, smldrl₁d¹f, smldrl₁d¹ft.

9. Дослідіть музично-педагогічний досвід та спадщину Едвіна Гордона, Дака Гудкіна, Марії Монтесорі, Шінічі Сузукі, Бориса Тричкова, Барбари Хазельбах.

Тестові завдання для самоперевірки

1. Хто є автором п'ятитомного зібрання вправ для музикування «Орф-Шульверк»?

- А. Еміль Жак-Далькроз.
- Б. Карл Орф, Гунільд Кетман.
- В. Джон Кервен.
- Г. Золтан Кодай.
- Д. Сара Гловер.

2. Хто з музикантів-педагогів в основу своєї системи поклав комплекс різних видів діяльності (декламація, спів, рухи, музикування, театралізація)?

- А. Еміль Жак-Далькроз.
- Б. Карл Орф.
- В. Джон Кервен.
- Г. Золтан Кодай.
- Д. Шініті Сузукі.

3. Який метод, за Золтаном Кодаем, дає змогу розвинути ладове відчуття та швидко досягнути загальної музичної грамотності?

- А. Метод вокальних вправ.
- Б. Метод ритмічних вправ.
- В. Метод відносної (релятивної) сольмізації.
- Г. Метод бесід про музику.
- Д. Метод імпровізації.

4. Хто з музикантів-педагогів мету своєї музично-педагогічної діяльності вбачав у формуванні творчої особистості?

- А. Еміль Жак-Далькроз.
- Б. Карл Орф.
- В. Джон Кервен.
- Г. Золтан Кодай.
- Д. Гвідо д'Арецо.

5. Хто з музикантів-педагогів розробив метод співу за ручними знаками, описавши ці вправи у посібнику «Стандартний курс уроків і вправ за методом «Тоніка соль-фа» викладання музики»?

- А. Еміль Жак-Далькроз.
- Б. Карл Орф.
- В. Джон Кервен.
- Г. Золтан Кодай.
- Д. Шініті Сузукі.

6. Хто з музикантів-педагогів метою своєї музично-педагогічної діяльності вважав розвиток музичних здібностей, уваги, волі, оздоровлення психіки, вміння взаємодіяти в колективі?

- А. Еміль Жак-Далькроз.
- Б. Карл Орф.
- В. Джон Кервен.
- Г. Золтан Кодай.
- Д. Гвідо д'Арецо.

7. Хто з музикантів-педагогів є автором системи музичного виховання через ритм і тіло, адже саме тіло, на його думку, є інструментом, який найбільш чутливо реагує на ритмічні та музичні імпульси?

- А. Еміль Жак-Далькроз.
- Б. Карл Орф.
- В. Шініті Сузукі.
- Г. Золтан Кодай.
- Д. Гвідо д'Арецо.

8. Що символізують ручні знаки в методиці Золтана Кодая?

- А. Образи природи.
- Б. Динаміку.
- В. Висоту звуків.
- Г. Ступені ладу.
- Д. Такти.

9. Які «звучні жести» радить застосовувати Карл Орф?

- А. Цокання язиком.
- Б. Клацання пальцями.
- В. Плескання долонями.
- Г. Крокування.
- Д. Ляскання по стегнах.

10. Які інструменти для елементарного музикування радить застосовувати Карл Орф?

- А. Скрипку.
- Б. Металофон.
- В. Блок-флейту.
- Г. Трикутник.
- Д. Глокеншпіль.

11. Хто з педагогів-музикантів у практиці музичного навчання використовував спів за рукою?

- А. Золтан Кодай.
- Б. Гвідо д'Арецо.
- В. Джон Кервен.
- Г. Микола Дилецький.
- Д. Микола Лисенко.

12. Які ідеї віднесено до музично-педагогічної діяльності та спадщини Золтана Кодая?

- А. Розвиток навичок читання та запису нот.
- Б. Використання традицій Дж. Кервена (система «тоніка-до», ручні знаки).
- В. Створення системи розвитку ладового відчуття на фольклорній основі.
- Г. Розвиток музичної грамотності в процесі слухання музики.

13. Які ідеї включено до музично-педагогічної діяльності та спадщини Еміля Жака-Далькроза?

- А. Система організації слухання музики та бесід про неї.
- Б. Відтворення учнями ритмічної структури музичного твору в нерозривній єдності з іншими компонентами музичної мови: інтонаційними, ладовими, динамічними, фактурними особливостями музичного твору.
- В. Заснування Інституту музики і ритму (Хеллерау, 1911).
- Г. Система розвитку музикальності на основі музично-ритмічних рухів.

14. Які ідеї віднесено до музично-педагогічної діяльності та спадщини Карла Орфа?

- А. Формування вокально-хорових навичок учнів як основна мета діяльності.
- Б. Імпровізація, музикування з елементами пластики, хореографії, театру як методи музичного виховання.
- В. Заснування школи гімнастики, музики й танцю (Мюнхен, 1924).
- Г. Створення посібника «Орф-Шульверк. Музика для дітей» (1950–1954 рр.).

15. Кому належить вислів: «Елементарна музика – це не одна чиста музика, вона пов'язана з рухом, танцем і словом, це музика, яку потрібно створювати самому, в яку кожен залучений не лише як слухач, а й як виконавець»?

- А. Карлу Орфу.
- Б. Шінічі Сузукі.

В. Золтану Кодаю.
Г. Емілю Жаку-Далькрозу.
Д. Гвідо д'Арецо.

Відповіді до тестових завдань

1. Б.	6. А.	11. А, Б, В, Г.
2. Б.	7. А.	12. А, Б, В.
3. В.	8. В, Г.	13. Б, В, Г.
4. Б.	9. Б, В, Г, Д.	14. Б, В, Г.
5. В.	10. Б, В, Г, Д.	15. А.

Література

1. Аристова Л. С. Методика музичного навчання та виховання : у 3 ч. : навч.-метод. посіб. Миколаїв : РАЛ-поліграфія, 2024. Ч. 1. 277 с.
2. Вільчковська А. Музика в системі шкільної освіти в країнах західної Європи. *Мистецтво та освіта*. 2003. № 2. С. 19–22.
3. Завалко К. В. Педагогічна інноватика в теорії та практиці музичної освіти : монографія. Черкаси : Черкаський ЦНП, 2013. 520 с.
4. Ковалів В. Методика музичного виховання на релятивній основі. Київ, 1979.
5. Музично-педагогічні системи та концепції ХХ століття : підручник / Г. Ю. Ніколаї, В. Ф. Черкасов та ін. ; за заг. ред. проф. Е. З. Тайнель. Вид. 2-ге. Львів : ЛНУ імені Івана Франка. Харків, 2018. 433 с.
6. Олексюк О. М. Музична педагогіка: навчальний посібник. Київ : КНУКіМ, 2006. 188 с.
7. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти: навч.-метод. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 640 с.

Тема 3. Інноваційність музичної освіти як ознака сучасності

Мета: окреслити значення сучасної музичної освіти та її прагнення до інноваційного пошуку.

Провідна ідея: інноваційність як прагнення до покращення та вдосконалення змісту, пошуку ефективності технологій музичної освіти.

Основні поняття: інновації, інноваційність, ефективність, художньо-педагогічні технології (інтегративні, проблемно-евристичні, ігрові, інтерактивні, комп'ютерні, модульні, сугестивні).

Теоретичний блок

1. Інноваційні пошуки гуманізації навчання і виховання учнів на сучасному етапі розвитку української загальної середньої освіти.

Сучасна вітчизняна освіта нерозривно пов'язана із загальнолюдськими цінностями, зокрема ключовими є ідеї взаємодії природи та суспільства, а

також взаємозв'язку «макрокосмосу» та «мікрокосмосу» (за В. Вернадським) як духовно-енергетичного інформаційного поля людства, спільнот зі світоглядом окремої особистості. Парадигма гуманізації освіти апелює до індивідуалізації й диференціації навчання, до саморозвитку пізнавальних та особистісних можливостей людини й її особистісно почуттєвої сфери, до побудови системи музичної освіти на основі творчого пізнавального пошуку, утвердження ідеалів краси, гармонії, шляхетності.

2. Інновація виникає не сама по собі, а в результаті того, що людина (учитель як суб'єкт педагогічної інновації) постійно проявляє дослідницький інтерес до тих чи інших педагогічних явищ, які стали для неї проблематичними, викликають внутрішню напругу, змушують думати і діяти, відповідати на них за допомогою інновацій. Ці явища можуть виникати не лише в навколишньому середовищі, а й у самій людині, впливаючи на її цінності та потреби. Учитель як суб'єкт інноваційної діяльності та її організатор вступає у взаємодію з іншими членами педагогічного співтовариства у процесі створення, використання й розповсюдження інновацій, обговорює зміст нововведення й ті зміни, що відбуваються у свідомості, традиціях тощо.

3. Традиційні (трансляційні, інформаційні, репродуктивні) й інноваційні технології.

Традиційні технології формують загальнокультурні, функціонально-предметні компетентності, забезпечують набуття та відпрацювання навичок у галузі музичного виконавства.

Інноваційні технології пов'язані з удосконаленням освіти на основі нових (або оновлених у змінених умовах) ідей, що сприяють його ефективності; передбачають концептуалізацію й технологічне опрацювання новацій, їхню експериментальну апробацію та впровадження.

Під поняттям «педагогічна інновація (нововведення)» варто розуміти сукупність нових професійно-педагогічних ідей педагога, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання і навчання. Відповідно з точки зору особистісно орієнтованої освіти – це цілісна теоретична, технологічна і методична концепція оновлення педагогічної діяльності (І. Дичківська).

Структура означеного вище процесу включає такі основні складові: діяльнісну (мотиви, мета, завдання, зміст, форми, методи), суб'єктну (науковці, вчителі, батьки, учні, експерти), рівневу (міжнародний, державний тощо), змістову, управлінську, організаційну.

4. Види інноваційних художньо-педагогічних технологій: інтегративні, проблемно-евристичні, ігрові, інтерактивні, комп'ютерні, модульні, сугестивні та їхнє застосування в музичній освіті (Л. Масол).

Практичне заняття № 3

Тема: Сучасний досвід музичної освіти.

1. Концепція Нової української школи та музична освіта.
2. Компетентнісний та діяльнісний підходи в музичній освіті.

3. Інтегративні, проблемно-евристичні, ігрові, інтерактивні, комп'ютерні, модульні, сугестивні технології в музичній освіті.

Завдання для самостійної роботи

1. Аналіз сучасного досвіду на основі фахових видань.
2. Конспектування статей із журналу «Мистецтво та освіта» (актуальність і мета статті, визначення основних понять, методичні поради автора, правильне бібліографічне оформлення матеріалу).
3. Укладання списку найновіших статей із методики музичної освіти.

Тестові завдання для самоперевірки

1. Позначте основні аспекти компетентнісного підходу щодо формування художніх знань.

- А. Зміщення акценту з механічного засвоєння знань на діяльнісно-практичний.
- Б. Зміщення акценту з діяльнісно-практичного засвоєння знань на інтелектуальний.
- В. Проблемний підхід до процесу засвоєння знань.
- Г. Інтелектуалізація засвоєння знань.
- Д. Використання ігор.

2. Позначте ознаки діяльнісного підходу в сучасній освіті.

- А. Інтелектуалізація змісту освіти.
- Б. Самостійне «відкриття» учнями нового знання на уроці.
- В. Орієнтація на творчість.
- Г. Використання інтерактивних технологій.
- Д. Використання кросвордів.

3. У чому полягає роль учителя в сучасній освітній парадигмі?

- А. У трансляванні знань.
- Б. У демонстрації знань.
- В. У навчанні учнів вчитись і діяти.
- Г. У мотивуванні учнів на власний розвиток та вдосконалення.
- Д. У переказуванні тексту параграфа в підручнику.

4. У чому полягають особливості проблемно-евристичних художньо-педагогічних технологій?

- А. Самостійність засвоєння учнями нових знань.
- Б. Розвиток уміння вирішувати навчальні проблеми.
- В. Засвоєння учнями інформації у процесі багаторазового повторення.
- Г. Набуття досвіду музично-виконавської діяльності.
- Д. Набуття досвіду співу з нот.

5. У чому полягають особливості ігрових художньо-педагогічних технологій?

- А. Створення ситуації розваги.
- Б. Розвиток художньо-образного мислення учнів.

В. Емоційність сприйняття художньо-дидактичного матеріалу.

Г. Використання ігрової форми уроку та окремих його етапів.

Д. Використання карток.

6. Які педагогічні ситуації сприяють розвитку емоційного інтелекту?

А. Демонстрація учнями вражень від прослуханої музики.

Б. Розуміння учнями впливу окремих музичних творів на настрій, емоційний стан.

В. Читання слів-характеристик музики після прослуховування музичного твору.

Г. Порівняння характеру музики та життєвої ситуації (живописного образу).

Д. Емоційне читання тексту пісні.

7. Які педагогічні ситуації свідчать про діяльнісний підхід до викладання музичного мистецтва?

А. Учитель разом з учнями «відкриває» світ музичного мистецтва.

Б. Учитель «несе» музичне мистецтво дітям (розповідає, показує, демонструє).

В. Учитель долучає учнів до музично-виконавської та музично-творчої діяльності.

Г. Учитель включає учнів до вирішення проблемно-пошукових ситуацій.

Д. Учитель читає разом з учнями теоретичний матеріал підручника.

8. У чому полягають особливості інтегративних художньо-педагогічних технологій?

А. Знаходження загальної основи предметних знань.

Б. Розвиток асоціативності мислення.

В. Пошук спільних тем, образів, термінів між різними видами мистецтва.

Г. Використання народних пісень.

Д. Використання в роботі штучного інтелекту.

9. У чому полягають особливості інтерактивних художньо-педагогічних технологій?

А. Робота в парах, групах.

Б. Розвиток уміння слухати партнерів, підтримувати зворотний зв'язок.

В. Емоційність сприйняття музичних творів.

Г. Використання ділових імітаційних ігор.

Д. Використання різноманітних вокальних вправ.

10. У чому суть сугестивних художньо-педагогічних технологій?

А. Створення ситуації психологічного комфорту, спокою.

Б. Розвиток здібностей до невербальної комунікації (міміка, жести, рухи).

В. Створення ситуацій для емоційного сприйняття художньо-дидактичного матеріалу.

Г. Використання проблемних запитань, завдань.

Д. Використання вокальних імпровізацій.

Відповіді до тестових завдань

1. А, В.	6. А, Б, Г.
2. Б, В, Г.	7. А, В, Г.
3. В, Г.	8. А, Б, В.
4. А, Б.	9. А, Б, Г.
5. Б, В, Г.	10. А, Б, В.

Література

1. Горбенко С. С. Ідеї українських педагогів другої половини ХХ – початку ХХІ ст. у контексті гуманістично орієнтованого мистецького навчання і виховання. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» / Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя*. 2020. № 1. С. 134–140. DOI: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2020-PP-1-134-140>.
2. Гумінська О. О. Концепція формування діяльнійшої особистості в процесі музичного виховання. *Завуч*. 2004. № 16 (238). С.15–21. Спецвипуск.
3. Гумінська О. О. Теоретико-методичні підходи в організації музичного навчання на уроках мистецтва. *Мистецтво та освіта*. 2024. № 1. С. 13–17.
4. Гумінська О. О. Технологія самовираження учнів в музичній діяльності. *Мистецтво та освіта*. 2020. № 3 (97). С. 20–26.
5. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
6. Інноваційні педагогічні технології : посібник / За ред. О. І. Огієнко; Авт.кол .: О. І. Огієнко, Т. Г. Калюжна, Ю. С. Красильник, Л. О. Мільто, Ю. Л. Радченко, К. В. Годлевська, Ю. М. Кобюк. Київ, 2015. 314 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/705810/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>.
7. Масол Л. М. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 1-2 класах на засадах компетентнісного підходу: навч.-метод. посібник. Київ : Генеза, 2019. 208 с. URL: <https://surl.li/rknghv>.
8. Масол Л. М. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 3-4 класах на засадах компетентнісного підходу: навч.-метод. посібник. Київ : Генеза, 2020. 160 с. <https://surl.li/lzklgj>.
9. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах : наказ Міністерства освіти і науки України від 25.02.2004 № 151/11. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1_11290-04#Text.
10. Масол Л. М. Художньо-педагогічні технології в основній школі: єдність навчання і виховання: методичний посібник. Харків : Друкарня Мадрид, 2015. 178 с. URL: <https://files01.core.ac.uk/download/pdf/32309575.pdf>.
11. Технологія колективного музикування : методичний посібник / упор. О. О. Гумінська. Рівне : РОІППО – РДГУ, 2018. 62 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

ТЕОРІЯ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ

Тема 1. Музична освіта як дидактична система

Мета: розкрити особливості музики як засобу для навчання, розвитку та виховання.

Провідна ідея: стратегія сучасної музичної освіти полягає в тому, щоб дати можливість усім без винятку учням виявити свої музичні нахили, розкрити творчий потенціал.

Основні поняття: дидактика, дидактична система, мета, завдання, принципи, зміст, засоби, форми музичної освіти.

Теоретичний блок

1. Закономірності навчання (дидактичні) – об’єктивні, стійкі й суттєві зв’язки у навчальному процесі, що зумовлюють його ефективність. Спрямованість навчання на розв’язання завдань всебічного й гармонійного розвитку особистості учня (мета). Потреби, завдання суспільства, рівень і логіка розвитку науки, реальні навчальні можливості й зовнішні умови навчання (зміст освіти). Залежність процесу навчання від навчальних можливостей учнів (зовнішніх і внутрішніх), які віддзеркалюють рівень розвитку інтелектуальної, емоційної та вольової сфер особистості, рівень знань, умінь та навичок навчальної діяльності, ставлення до навчання, фізичний стан і працездатність. Активно-діяльнісний характер навчання. Взаємозалежність навчально-пізнавальної активності учня й рівня розвитку його мотиваційної сфери. Методи, форми і засоби навчання, що залежать від його завдань і змісту. Взаємозв’язок усіх компонентів процесу навчання – забезпечення міцних, усвідомлених та дієвих результатів навчання, розвитку та виховання.

Всебічно й гармонійно розвинена особистість як мета, кінцевий результат, орієнтир, ідеал виховання підростаючого покоління, в якій закладено провідне гуманне начало – віра в можливості людини.

2. Мета загальної мистецької освіти: у процесі сприймання творів вітчизняного й зарубіжного мистецтва і практичної художньої діяльності виховувати в учнів особистісно ціннісне ставлення до мистецтва, розвивати загальні та спеціальні здібності, художньо-образне мислення, творчий потенціал особистості, забезпечити набуття учнями комплексу ключових і предметних компетентностей – здатності до художньо-творчої самореалізації й готовності до самовдосконалення (Л. Масол).

Мета музичної освіти – формування людини культури, тобто передача цінного духовного досвіду поколінь, сконцентрованого в музичному мистецтві, розвиток на цій основі високогуманних рис та якостей в кожного індивіда, оволодіння ключовими предметними компетентностями (С. Горбенко, с. 64).

Завдання загальної музичної освіти:

– виховання в учнів ціннісного ставлення до дійсності та творів

мистецтва, збагачення емоційно-почуттєвої сфери;

- збагачення досвіду практичної мистецької діяльності, формування спеціальних художніх умінь, навичок спілкування з питань мистецтва;
- набуття системи знань та уявлень про мистецтво, його значення в житті людини і суспільства;
- розвиток художньо-творчого потенціалу особистості;
- виховання здатності до художньої самореалізації, потреби в мистецькій самоосвіті.

2. Принципи педагогічного процесу (з лат. «*principium*» – основа, начало) – система основних вимог до навчання і виховання, дотримання яких дає змогу ефективно вирішувати проблеми всебічного розвитку особистості.

Педагогічні принципи: виховуючого та розвивального навчання, систематичності, природовідповідності, доступності, наочності, комплексності, свідомості, активності, самодіяльності, творчості, зв'язку теорії та практики, науки із життям.

Принципи музичної освіти: єдності емоційного та свідомого, художнього та технічного; опори на внутрішні сили і можливості учнів у музичному сприйманні; гуманізації музичної освіти; взаємодії вчителя та учнів у музично-освітньому процесі; урахування ціннісних орієнтацій; творчої свободи (О. Ростовський); гармонізації особистості; інтерактивності; синтезу емоційного, раціонального та інтуїтивного тощо.

4. Зміст освіти як досвід, що передається з покоління в покоління: знання та уявлення про світ, досвід способів діяльності, досвід способів творчої діяльності, досвід емоційно-ціннісного відношення (оцінки) до світу та до власної діяльності.

Зміст як багаторівнева педагогічна (концептуальна) модель, що відображає соціокультурний стан суспільства, пріоритети й вектори його розвитку, містить освітній ідеал, мету освіти, що конкретизуються через завдання та сукупність *змістовних компонентів*: когнітивного (знання), практичного (вміння, навички), творчого (досвід), комунікативного (відносини) та аксіологічного (ціннісне ставлення).

Зміст загальної музичної освіти обумовлений вимогами Державного стандарту, програм для закладів ЗСО, адаптованому та поданому для учнів у навчальних підручниках, посібниках (робочих зошитах); реальному змісті уроку, що ґрунтується на вимогах програми, підручника, проте коригується вчителем відповідно до певних умов освітнього процесу.

Зміст музичної освіти як процес засвоєння знань, умінь і навичок, необхідних для музичної діяльності; сукупність знань і пов'язаних із ними умінь та навичок, отриманих у результаті навчання; сама система організації музичного навчання.

Завдання для самоперевірки

1. Розгляньте таблицю 3.1 і назвіть принципи навчання.
2. Розгляньте таблицю 3.1 і назвіть принципи педагогіки мистецтва.

3. Розгляньте таблицю 3.1 і назвіть загальнопедагогічні методи.
4. Розгляньте таблицю 3.1 і назвіть види музичної діяльності.
5. Розгляньте таблицю 3.1 і назвіть форми навчання.
6. Розгляньте таблицю 3.1 і назвіть елементи змісту музичної освіти.
7. Укладіть власну таблицю (схему) «Музична освіта як дидактична система».

Таблиця 3.1

«Несистема» дидактичних та музично-дидактичних понять

Принцип природовідповідності	Принцип взаємозв'язку теорії та практики	Принцип єдності художнього та технічного	Принцип емоційного та свідомого
Принцип зв'язку науки із життям	Принцип активності	ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ	Навчальний матеріал
Принцип зв'язку теорії та практики	Знання, вміння, навички, компетентності	Принцип інтересу до навчання	ГРА НА МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТАХ
Урок	Розповідь	Гурток	Бесіда
Урок музичного мистецтва	Масовий захід	Принцип самостійності	Зміст освіти
Форми навчання	Методи навчання	Словесні методи	Наочні методи
Практичні методи	СПІВ	СЛУХАННЯ МУЗИКИ	РУХИ ПІД МУЗИКУ
Тематичний принцип	Принцип образності	МУЗИЧНА ТВОРЧИСТЬ	Принцип систематичності
Демонстрація	Вправи	Гра	Ілюстрація
Робота з підручником	Моделювання	Творчі завдання	Проблемний метод
ТЕОРЕТИЧНЕ ВИВЧЕННЯ МУЗИКИ	Твори для слухання	Твори для виконання	Принцип доступності

Література

1. Аристова Л. С. Методика музичного навчання та виховання: у 3 ч. : навч.-метод. посібник. Миколаїв : РАЛ-Поліграфія, 2025. Ч. 2. 247 с.
2. Гончаренко С. У. Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення. Рівне : Волинські обереги, 2012. 189 с.
3. Горбенко С. С. Основи методики музичної освіти: особистісний дискурс : навч.-метод. посібник. Київ : Вид-во УДУ імені М. Драгоманова, 2024. 206 с.

4. Лобова О. Зміст загальної музичної освіти як фактор формування музичної культури молодших школярів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2017. № 2. С. 247–258. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2017_2_25.

5. Раструба Т. В. Особистісно орієнтоване музичне навчання і виховання: технологічний підхід. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2013. № 2. С. 112–118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpbdpu_2013_2_21.

6. Турчин Т. М. Теоретико-методичні засади модернізації початкової музичної освіти в Україні: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2014. 44 с.

Тема 2. Методи музичної освіти

Мета: схарактеризувати різноманіття методів та їхніх класифікацій.

Провідна ідея: вибір методу залежить від поставленого завдання, очікуваного результату.

Основні поняття: метод, методи навчання та учіння, словесні, наочно-слухові та художньо-практичні методи, класифікація методів.

Теоретичний блок

1. Метод – систематизована сукупність етапів, які необхідно пройти, щоб виконати певну задачу чи досягти певної мети; алгоритм дій; технологічний процес.

Метод музичної освіти як спосіб взаємодії вчителя та учнів, спільна діяльність учителя та учнів, спрямована на вирішення навчальних і розвивальних завдань, освоєння змісту музичної освіти.

2. Класифікація загальнопедагогічних методів навчання: за джерелом отримання інформації (зовнішня форма прояву); за внутрішньою сутністю; за успішністю учнів у навчанні; відповідно до методів, що відповідає основним цільовим завданням уроку; за призначенням; за дидактичними цілями.

3. Класифікація методів музичної освіти відповідно до змісту музичної освіти:

– методи формування мотивації: постановка цілей, запитань, завдань; винагороди; створення ситуації успіху, створення ефекту новизни; здивування; творчі завдання, ігрові, казкові, імітаційні, проблемні ситуації; ігри; дискусії тощо;

– методи сприймання, розуміння, відтворення, інтерпретації: спостереження за музикою; асоціації; аналогії; порівняння; розповідь; бесіда; запитання і завдання; аналіз; проблемна ситуація; ігрова ситуація; рефлексія;

– методи музично-практичної діяльності: відтворення дій за зразком; асоціації; аналогії; вправа; вказівка; прогнозування помилок; виконання голосом, пластикою, на музичному інструменті, в мультимедійній програмі;

навчальне та художнє виконання; театралізація; гра;

– методи музично-творчої діяльності: проблемно-пошукові завдання, ситуації; виконавська інтерпретація; складання ритмічних послідовностей, мелодій; ритмічна, мелодична, вокальна, інструментальна, пластична, комплексна імпровізація; метод створення композицій; гра, образно-ігрові ситуації;

– методи формування обізнаності у сфері мистецтв: бесіда, гра, асоціації, аналогії; дидактичні картки, вірші, пісні; систематизація, класифікація, схематизація, моделювання, конструювання понять; повторення правил, наочність;

– методи формування емоційно-ціннісного ставлення до музики: бесіди, рольові імітаційні ігри, творча діяльність; створення ситуації довіри, взаєморозуміння, успіху.

Завдання для самостійної роботи

1. Ознайомтесь із поняттями методу у педагогічній та методичній літературі. Запропонуйте кілька визначень, зазначте автора. Порівняйте наявні визначення та зробіть висновки.

2. Схарактеризуйте методи формування мотивації на навчання музичного мистецтва. Наведіть приклади.

3. Обґрунтуйте методи сприймання, розуміння, відтворення, інтерпретації музики. Наведіть приклади.

4. Проаналізуйте методи музично-практичної діяльності. Наведіть приклади.

5. Опишіть методи самостійної та творчої діяльності. Наведіть приклади.

6. Окресліть методи формування обізнаності у сфері мистецтв. Наведіть приклади.

7. Схарактеризуйте методи формування емоційно-ціннісного ставлення до музики. Наведіть приклади.

8. Представте схематично тему «Методи музичної освіти» (у вигляді таблиці, схеми, ментальної (інтелектуальної) карти).

9. Наведіть приклад застосування деяких методів (метод прогнозування помилок, метод вказівки, метод образно-ігрової ситуації, метод моделювання, метод створення ситуації довіри).

10. Запропонуйте приклади різних класифікацій методів.

Тестові завдання для самоперевірки

1. Позначте правильні твердження.

А. Метод – це сукупність технологій.

Б. Метод – це «інструмент», за допомогою якого вчитель досягає освітніх цілей, а учні краще розуміють матеріал.

В. Метод – це спосіб, прийом або спосіб досягнення певної мети.

Г. Метод – це спосіб взаємодії учителя та учнів, спільна діяльність

учителя та учнів, спрямована на вирішення навчальних, розвивальних завдань, засвоєння змісту музичної освіти.

Д. Метод – це результат навчання.

2. Які методи навчання відносять до наочних?

А. Розповідь, бесіда, вказівка, сторітелінг.

Б. Вправи, виконання пісні, відтворення рухів, гра на металофоні.

В. Репродуктивні, творчі, проблемно-пошукові.

Г. Індукція, дедукція, аналогія, аналіз.

Д. Ілюстрація, демонстрація, схеми, таблиці.

3. Які методи навчання відповідають логіці мислення?

А. Розповідь, бесіда, вказівка, сторітелінг.

Б. Вправи, виконання пісні, відтворення рухів, гра на металофоні.

В. Репродуктивні, творчі, проблемно-пошукові.

Г. Індукція, дедукція, аналогія, аналіз.

Д. Ілюстрація, демонстрація, схеми, таблиці.

4. Як називається практичний метод, спрямований на розвиток вокально-хорових навичок?

А. Вказівка.

Б. Вправи.

В. Аналіз.

Г. Проблемна ситуація.

Д. Ілюстрація.

5. Які методи навчання відносять до практичних?

А. Розповідь, бесіда, вказівка, сторітелінг.

Б. Вправи, виконання пісні, відтворення рухів, гра на металофоні.

В. Репродуктивні, творчі, проблемно-пошукові.

Г. Індукція, дедукція, аналогія, аналіз.

Д. Ілюстрація демонстрація, схеми, таблиці.

6. Які методи формують мотивацію до навчання?

А. Творчі завдання.

Б. Дискусії.

В. Ігри.

Г. Проблемні ситуації.

Д. Робота з підручником.

7. Які методи формують обізнаність у сфері музичного мистецтва?

А. Схематизація, моделювання, конструювання понять.

Б. Вправи, виконання пісень, рухів.

В. Наочність.

Г. Дидактичні вірші, дидактичні пісні.

Д. Класифікація.

8. Оберіть методи музично-практичної діяльності.

А. Хорове виконання.

Б. Пластичне втілення образу.

В. Аналіз ілюстрації.

Г. Вправи.

Д. Розповідь.

9. Оберіть методи музично-творчої діяльності.

А. Створення композицій.

Б. Імпровізація.

В. Порівняння.

Г. Виконавська інтерпретація.

Д. Вказівка.

10. Назвіть основну причину відсутності єдиної класифікації методів навчання та учіння?

А. Класифікація методів залежить від багатьох чинників освітнього процесу.

Б. Класифікація методів залежить від змісту навчального предмета.

В. Класифікація методів залежить від завдань освітньої галузі.

Г. Класифікація методів залежить від зовнішніх факторів освітнього процесу.

Д. Класифікація методів залежить від учня.

Відповіді до тестових завдань

1. Б, В, Г.

2. Д.

3. Г.

4. Б.

5. Б.

6. А, Б, В, Г.

7. А, В, Г, Д.

8. А, Б, Г.

9. А, Б, Г.

10. А, Б, В, Д.

Література

1. Горбенко С. С. Основи методики музичної освіти: особистісний дискурс : навч.-метод. посібник. Київ : Видавництво УДУ імені М. Драгоманова, 2024. 206 с.

2. Гумінська О. О. Уроки музики в загальноосвітній школі : методичний посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. 105 с.

3. Раструба Т. В. Змістовно-смісловне наповнення особистісно орієнтованої загальної мистецької освіти дітей шкільного віку. *Наукові записки. Серія «Педагогічні науки»*. Кропивницький : РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2018. Вип. 170. С. 217–220.

Тема 3. Види музичної діяльності

Мета: обґрунтувати види музичної діяльності як способи спілкування людини з музикою.

Провідна ідея: діяльність створення, виконання та слухання музики – основні види музичної діяльності композитора, виконавця і слухача.

Основні поняття: діяльність, музична діяльність, композитор,

виконавець, слухач.

Теоретичний блок

1. Діяльність композитора, виконавця та слухача як основа видів музичної діяльності. Види музичної діяльності як способи активного творчого залучення учнів до музичного мистецтва.

2. Слухання музики. Діяльність учня-слухача: увага, емоційне сприймання, уява, осмислення образу, характеру, аналіз, рефлексія, інтерпретація.

Організація слухання музичного твору на уроці: вступне слово вчителя; запитання (завдання) перед сприйманням твору; безпосереднє сприймання музичного твору; відповіді на поставлені запитання (обговорення виконаних завдань); аналіз художнього образу (характеру музики, почуттів, настроїв), засобів музичної виразності, форм, жанру, виконавців, стилю тощо; інтерпретація (рефлексія), виконавська інтерпретація (пластична, інструментальна, вокальна, ігрова, театралізована тощо). Роль тематизму як системотворчого фактора слухання музики на уроці музичного мистецтва.

3. Виконання музики: хоровий спів. Діяльність учня-виконавця, співака, учасника хору, диригента. Розвиток вокально-хорових навичок (дихання, звукоутворення, інтонація, дикція, артикуляція, унісон, ансамбль, художня виразність). Форми вокально-хорової роботи на уроці: музичне вітання, музична зарядка, поспівка, пісня, вокаліз, вокально-хорові вправи, розспівки, вокальна імпровізація.

Методика розучування пісні впродовж трьох уроків

Перший урок розучування пісні:

– Вступна бесіда (тема уроку, життєвий зміст пісні, загадки, репродукції, ілюстрації, сюрприз тощо). Запитання до показу пісні. Показ пісні. Відповіді на поставлені запитання.

– Робота над текстом (пояснення незрозумілих слів, ритмізація тексту 1-го куплету).

– Розспівування (вокальна імпровізація, вокально-хорова вправа).

– Аналіз мелодії (кількість фраз, їхня подібність-відмінність, рух мелодії кожної фрази, показ рукою руху мелодії фраз).

– Акапельне розучування мелодії пісні (фразами з показом руху мелодії рукою).

– Акапельне виконання 1-го куплету і приспіву. Самоаналіз якості виконання.

– Виконання 1-го куплету і приспіву із супроводом з диригуванням.

– Домашнє завдання (малюнок-ілюстрація пісні, підбір віршів, загадок про героїв пісні тощо).

Другий урок розучування пісні:

– Перевірка домашнього завдання до пісні.

– Розспівування.

– Акапельне повторення мелодії (спів мелодії вокалізом, зі словами з показом руху мелодії рукою).

- Опрацювання тексту всіх куплетів.
- Робота над виконавським розвитком: динаміка (кожної фрази, куплетів), характер виконання.
- Виконання із супроводом.
- Домашнє завдання (виготовлення елементарних музичних інструментів, підбір акомпанементу до пісні).

Третій урок розучування пісні:

- Перевірка домашнього завдання.
- Розспівування.
- Акапельне повторення мелодії (спів мелодії вокалізом, зі словами з показом руху мелодії рукою).
- Підготовка до «концертного» виконання пісні – робота над художньо-виконавським розвитком (розподіл виконавців – диригент, солісти, ансамблі, хор; рухи – образні, танцювальні, ігрові, метро-ритмічні; супровід – елементарний, фонограма).
- «Концертне» виконання пісні.

4. Виконання музики: музикування на елементарних музичних інструментах. Діяльність учня-виконавця, інструменталіста, учасника оркестру, диригента. Метроритмічна та звуковисотна групи інструментів. Музикування без партитури та з партитурою. Можливості застосування музикування: виконання мелодії поспівки, пісні, виконання вправ для засвоєння музично-теоретичних знань, елементарного супроводу до пісні й до твору для слухання, виконання творчих завдань.

5. Виконання музики: рухи під музику. Діяльність учня-виконавця, актора, танцюриста, хореографа. Рухи як найважливіший та обов'язковий компонент музичного навчання, як засіб розвитку емоційності, прагнення до самовираження, уяви, чуття ритму, здатності усвідомлено сприймати і виконувати музичні твори, тренування нервово-психічних процесів, розвитку соціально-комунікативних навичок. Спрямованість рухів на пластичне вираження, пластичну інтерпретацію музики: її загальних особливостей – характеру, настрою, образу музичного твору; специфічних властивостей – засобів музичної виразності (елементів музичної мови), жанрових особливостей (пісенність, танцювальність, маршовість), оркестровки (імітація гри на музичних інструментах) тощо. Творчі форми пластичного самовираження: вільне диригування, пластична імпровізація, пластичний етюд.

6. Музична творчість. Діяльність учня-експериментатора, дослідника, музиканта-аранжувальника, інтерпретатора, імпровізатора, композитора. Реальне та уявне експериментування з виразними засобами, імпровізації та різноманітні спроби створення музики. Зацікавлення винаходом власної інтерпретації музичного твору, підголосків і варіантів наспіву, власного варіанта інсценізації пісні, власного елементарного інструментального супроводу, власної вправи для розспівування тощо.

Матеріал для творчості: довколишній світ (цокіт копит, щебетання птахів, звук падаючих крапель, дзенькіт дзвонів тощо); ілюстрації (озвучення картин

вокально, інструментально, пластичні імпровізації); віршований і прозаїчний текст (речитація, ритмоінтонування, мелодекламація, вокалізація, вокальна імпровізація, колективне творче музикування); музичний твір (створення ритмічних, образних, танцювальних інтерпретацій, підбір поетичних рядків, репродукцій, відеоряду тощо), елементи музичної мови (ритмічні, мелодичні імпровізації, створення оркестрових композицій, партитур).

7. Музично-теоретична діяльність: засвоєння системи знань про музику, її зв'язки з життям, іншими видами мистецтва, про види, форми, жанри, стилі, засоби музичної виразності, виконавців, способи позначення музичних звуків на письмі. Методи засвоєння музично-теоретичних понять: виконавство (спів, гра на елементарних музичних інструментах, відтворення пластикою вправ, поспівок, пісень, вокалізів, інструментальних і пластичних композицій), творчість (створення, імпровізування), моделювання (схематизація понять, підбір ілюстрацій до понять), слухання (сприймання, аналіз, порівняння, синтез).

Практичне заняття № 1

Тема: Види музичної діяльності та їхній взаємозв'язок.

1. Види музичної діяльності на основі системи «композитор – виконавець – слухач».
2. Організації слухання музики.
3. Методика розучування пісні.
4. Музична творчість. Методика організації вокальної імпровізації на основі тексту.
5. Музично-теоретична діяльність. Система музично-теоретичних понять (схема).
6. Практичні методи засвоєння музично-теоретичних понять: дидактична пісня, вправа, гра, виконання творчого завдання, створення рондо тощо.
7. Алгоритмізація навчальних процесів музичної діяльності (див. додаток Б).

Завдання для самостійної роботи

1. Поясніть думку: «Творчість, виконання, слухання – ці види діяльності не лише відображають три необхідні умови існування музики, а й нерозривно пов'язані між собою на уроці музичного мистецтва».
2. Укладіть таблиці / схеми «Взаємозв'язок слухання музики з іншими видами музичної діяльності», «Взаємозв'язок співу з іншими видами музичної діяльності», «Взаємозв'язок теоретичного вивчення музики з іншими видами музичної діяльності» на вибір, за зразком (див. табл. 3.3.1, 3.3.2, 3.3.3).
3. Проаналізуйте фрагмент уроку, який демонструє взаємозв'язок різних видів діяльності (див. додаток В).
4. Ознайомтесь з онлайн-сервісом Learningapps. Виконайте ігрові завдання:

- Композитор, виконавець, слухач
(<https://learningapps.org/watch?v=pr2402oуc24>);
- Етапи організації слухання музики
(<https://learningapps.org/display?v=pcdbqw4sj21>);
- Розучування пісні на уроці музичного мистецтва
(<https://learningapps.org/display?v=ptjбvdps521>);
- Гуртки та масові заходи музично-естетичного спрямування
(<https://learningapps.org/display?v=pakhyv63321>);
- Подорож по містах, пов'язаних із Й.-С. Бахом
(<https://learningapps.org/32026318>).

Таблиця 3.3.1

Слухання музики з іншими видами музичної діяльності

Види музичної діяльності	Слухання музики
Теоретичне вивчення музики	
Спів	
Рухи	
Музикування (гра на елементарних музичних інструментах)	
Творчість	

Таблиця 3.3.2

Взаємозв'язок співу з іншими видами музичної діяльності

Види музичної діяльності	Спів
Теоретичне вивчення музики	
Слухання	
Рухи	
Музикування (гра на елементарних музичних інструментах)	
Творчість	

Таблиця 3.3.3

Взаємозв'язок теоретичного вивчення музики з іншими видами музичної діяльності

Види музичної діяльності	Теоретичне вивчення музики
Слухання	
Спів	
Рухи	
Музикування (гра на елементарних музичних інструментах)	
Творчість	

Тестові завдання для самоперевірки

1. Вкажіть правильну послідовність організації слухання музики.

А. Вступне слово, прослуховування музичного твору, прослуховування з рухами, аналіз-інтерпретація.

Б. Вступне слово, постановка запитань (завдань), прослуховування музичного твору.

В. Вступне слово, прослуховування музичного твору, аналіз-інтерпретація.

Г. Вступне слово, постановка запитань (завдань), прослуховування музичного твору, відповіді на поставлені запитання (перевірка завдань), аналіз-інтерпретація

Д. Вступне слово, постановка запитань (завдань), прослуховування музичного твору, відповіді на поставлені запитання (перевірка завдань), аналіз-інтерпретація, виконавська інтерпретація.

2. Оберіть варіанти застосування музикування у процесі слухання музики.

А. Виконання метру на елементарних ритмічних інструментах.

Б. Виконання ритмічного остинато на елементарних ритмічних інструментах.

В. Виконання мелодії твору на мелодичних інструментах.

Г. Виконання окремих звуків мелодії на мелодичних інструментах.

Д. Виконання супроводу до музичного твору за відеопартитурою.

3. Оберіть варіанти застосування рухів у процесі слухання музики.

А. Відтворення метру твору завдяки крокуванню, диригуванню, рівномірним рухам корпусом.

Б. Відтворення окремих ритмічних послідовностей звучними жестами.

В. Відтворення рухами образу, танцювальних рухів музичного твору.

Г. Відтворення рухами характеру музичного твору.

Д. Відтворення мелодії твору за допомогою знаків руками.

4. Оберіть варіанти застосування творчих завдань під час слухання музики.

А. «Вільне диригування» музичного твору.

Б. Відтворення рухами образу твору (без наслідування вчителя).

В. Відтворення рухами метру твору.

Г. Відтворення ритмічного супроводу твору за відеопартитурою.

Д. Пластична імпровізація під музику.

5. Які теоретичні поняття засвоюються у процесі слухання музики?

А. Творчість композитора.

Б. Засоби музичної виразності.

В. Образ і характер музики.

Г. Знаки нотного письма.

Д. Виконавці, інструменти.

6. Які навички розвиваються у процесі співу?

- А. Дихання, звукоутворення.
- Б. Дикція, чистота інтонації.
- В. Ритмічне, звуковисотне, ладове чуття.
- Г. Знання нотної грамоти.
- Д. Унісон, ансамбль.

7. Вкажіть правильну послідовність розучування пісні.

- А. Показ пісні, розучування мелодії, виконання.
- Б. Розучування мелодії, виконання мелодії, розучування слів.
- В. Показ пісні, розучування тексту, розучування мелодії, робота над художнім виконанням.
- Г. Показ пісні, розучування тексту, виконання.
- Д. Бесіда про композитора, показ пісні, розучування мелодії.

8. Оберіть варіанти застосування рухів у процесі роботи над піснею.

- А. Диригування.
- Б. Відтворення ритму мелодії з читанням тексту.
- В. Відтворення образних, танцювальних, ігрових рухів.
- Г. Виконання вокальних імпровізацій.
- Д. Відтворення рукою руху мелодії пісні.

9. Які теоретичні поняття можна засвоїти в процесі співу?

- А. Мелодія, фрази.
- Б. Ритмічна послідовність.
- В. Образ, характер музики.
- Г. Елементи нотної грамоти.
- Д. Жанри, стилі, епохи.

10. Скільки уроків триває процес розучування пісні?

- А. 1.
- Б. 2.
- В. 3.
- Г. 4.
- Д. 5.

11. Які творчі завдання можна запропонувати учням під час роботи над піснею?

- А. Вокальні імпровізації на слова з пісні.
- Б. Вокальні імпровізації на слова, яких немає в пісні, але які пов'язані зі змістом пісні.
- В. Інсценізація пісні.
- Г. Імпровізований супровід на метро-ритмічних інструментах.
- Д. Створення партитури супроводу до пісні.

12. Що є матеріалом для співу на уроках музичного мистецтва?

- А. Інструментальна імпровізація.
- Б. Пісня, поспівка.
- В. Сольфеджійна вправа.
- Г. Вокальна імпровізація.

Д. Розспівка, вокально-хорова вправа.

13. Що варто розуміти під терміном «показ пісні»?

А. Досконале художнє виконання всієї пісні у власному супроводі.

Б. Виконання куплету пісні у супроводі фонограми.

В. Прослуховування фонограми пісні.

Г. Досконале художнє виконання одного куплету пісні.

Д. Перегляд тексту і нот пісні в підручнику.

14. Що варто розуміти під терміном «робота над текстом пісні»?

А. Читання у ритмі слів, пояснення незрозумілих слів.

Б. Читання слів.

В. Промовляння окремих слів.

Г. Слухання слів пісні.

Д. Створення тексту нового куплету.

15. Що означає поняття «розспівування»?

А. Виконання вокально-хорових вправ.

Б. Виконання вокальних імпровізацій.

В. Виконання вправ для налаштування в тональності.

Г. Слухання пісні.

Д. Виконання ритмічних рухів.

16. Що означає термін «аналіз мелодії пісні»?

А. Визначення кількості фраз.

Б. Визначення кількості фраз мелодії, їхньої подібності та відмінності, руху мелодії кожної фрази.

В. Визначення кількості тактів.

Г. Визначення тональності, темпу, динаміки, штрихів, регістру.

Д. Визначення кількості куплетів.

17. Що означає поняття «концертне виконання пісні»?

А. Виразне виконання пісні, з динамічним розвитком, із розподілом виконавців, із пластичним втіленням образу пісні, з інструментальним супроводом.

Б. Виконання пісні з інструментальним супроводом.

В. Виконання пісні з ігровими рухами.

Г. Виконання пісні солістами.

Д. Виконання пісні групами.

18. Оберіть варіанти елементарного супроводу пісні.

А. Відтворення метру плесканням.

Б. Відтворення сильної долі на бубнах, а слабкої – на бубонцях.

В. Відтворення остинатної партії на металофонах.

Г. Відтворення мелодії супроводу.

Д. Відтворення ритму мелодії пісні на клавесах.

19. Оберіть варіанти творчих завдань для вокально-хорової роботи.

А. Вокальна імпровізація для розспівування на звуках тонічного тризвуку.

Б. Створення ілюстрацій до пісні.

В. Вивчення мелодії з нот.
Г. Речитація тексту пісні.
Д. Створення імпровізованого супроводу на метро-ритмічних інструментах.

20. Оберіть варіанти рухів для вивчення музично-теоретичних понять.

- А. Пластична імпровізація під музику.
Б. Відтворення ритму на кастаньєтах.
В. Імітація гри на інструментах симфонічного оркестру.
Г. Спів нотами поспівки та демонстрація нот на руці-нотоносці.
Д. Крокування метру, плескання ритму.

Відповіді до тестових завдань

1. Д.	6. А, Б, Д.	11. Б, В, Г, Д.	16. Б.
2. А, Б, Г, Д.	7. В.	12. Б, В, Г, Д.	17. А.
3. А, Б, В, Д.	8. А, Б, В, Д.	13. А.	18. А, Б, В, Д.
4. А, Б, Д.	9. А, Б, В, Г.	14. А.	19. А, Б, Д.
5. А, Б, В, Д.	10. В.	15. А, Б, В.	20. В, Г, Д.

Література

1. Аристова Л. С. Методика музичного навчання та виховання: навч.-метод. посіб.: у 3 ч. Миколаїв : НУК, 2025. Ч. 2. 195 с.

2. Горбенко С. С. Діяльнісна домінанта як концептуальний феномен гуманістично орієнтованої музичної освіти індивіда. *Наукові записки. Серія «Педагогічні науки»* / ред. кол.: В. Ф. Черкасов, В. В. Радул, Н. С. Савченко. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка. 2019. С. 12–16.

3. Горбенко С. С. Основи методики музичної освіти: особистісний дискурс: навч.-метод. посіб. Київ: Вид-во УДУ імені М. Драгоманова, 2024. 206 с. URL: <https://surl.lt/cprrrh>.

4. Гумінська О. О. Уроки музики в загальноосвітній школі: методичний посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. 105 с.

5. Печерська Е. П. Уроки музики в початкових класах: навч. посіб. Київ : Либідь, 2001. 272 с.

6. Ростовський О. Я. Методика викладання музики у початковій школі. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 216 с.

Тема 4. Форми музичної освіти.

Урок музичного мистецтва. Структура уроку

Мета: схарактеризувати урочну та позаурочну форми музичної освіти.

Провідна ідея: форма – межі, завдяки яким реалізується освітній процес та творча взаємодія учасників цього процесу.

Основні поняття: форми навчання, класифікація форм навчання, урок

музичного мистецтва, типи (жанри) уроків музичного мистецтва, дидактична структура, методична структура.

Теоретичний блок

1. Форма як зовнішній вигляд, обрис, встановлений порядок. Форми навчання – загальні та конкретні. Загальні (комунікація вчителя та учнів): індивідуальні, парні, групові, колективні. Конкретні (будова освітнього процесу, організації навчання): зовнішні (урок, екскурсія, гурток); внутрішні (тип уроку, заняття) – вступний урок, урок поглиблення теми, підсумковий урок, комбінований урок, урок-концерт, урок-подорож, урок-гра тощо).

2. Урок музики як основна форма навчання музичному мистецтву. Дидактична (загальнопедагогічна) структура уроку: повідомлення теми, мети, завдань уроку, мотивація учіння здобувачів; перевірка, оцінювання і корекція засвоєних раніше знань, навичок, умінь; відтворення і корекція опорних знань учнів; сприймання та осмислення, узагальнення та систематизація учнями нових знань; підсумки уроку, повідомлення домашнього завдання.

3. Специфіка уроку музики як уроку мистецтва. Методична структура уроку музичного мистецтва: вступна частина (організаційний момент, вхід до класу під музику, музичне вітання; повідомлення теми уроку, актуалізація знань, мотивація учіння школярів); основна частина (розкриття теми уроку: сприймання, аналіз та інтерпретація музики; сприймання, відтворення, розуміння, засвоєння та оперування теоретичними поняттями й термінами в музично-практичній, творчій та інтегрованій діяльності – хоровий спів, організація рухів під музику, гра на елементарних музичних інструментах, виконання творчих завдань; комунікація завдяки мистецтву); заключна частина (підсумки уроку, рефлексія, повідомлення домашнього завдання; вихід із класу під музику). Варіативність структури основної частини: послідовність видів музичної діяльності, комбінування різних видів діяльності. Осягнення музичного твору завдяки комплексу різних видів діяльності.

4. Нетрадиційні типи (жанри) уроків музичного мистецтва (зовнішня форма): урок-гра, урок-екскурсія, урок-подорож, урок-казка, урок-дослід, урок-турнір, урок-вистава, урок-естафета, урок-панорама, урок-діалог, урок-концерт, урок-вернісаж тощо. Драматургія уроку музичного мистецтва (внутрішня форма) – його основна, наскрізна «художньо-педагогічна ідея», логіка, цілісність; взаємозв'язок фрагментів уроку. Установка на творчу, зацікавлену атмосферу уроку.

5. Технологія підготовки уроку (план, конспект, дидактична карта, схема). Технологія аналізу уроку.

Практичне заняття № 2

Тема: Вербальне моделювання уроку музичного мистецтва.

1. Методична структура уроку музичного мистецтва (проаналізуйте компоненти, взаємозв'язки) (див. табл. 3.4.1, 3.4.2, 3.4.3).

2. План уроку музичного мистецтва (проаналізуйте план, його відповідність тричастинній структурі) (подано нижче).

3. Конспект уроку музичного мистецтва (порівняйте з планом) (подано нижче).

4. Ознайомтесь зі змістом статті: Гумінська О. О. Моделювання уроку музичного мистецтва у вербальній формі. *Мистецтво та освіта*. 2020. № 4 (98). С. 9–20.

5. Проаналізуйте різні плани уроків музичного мистецтва, подані у додатку Г.

6. Оберіть параграф підручника «Мистецтво» для 1–7 класів для написання плану та конспекту уроку музичного мистецтва.

Таблиця 3.4.1

**Методична структура уроку музичного мистецтва
на основі видів музичної діяльності**

Етап	Структурний компонент, вид музичної діяльності	Форма роботи
ВСТУПНА ЧАСТИНА	Організаційний момент. Музичне вітання	Вхід до класу під маршову музику. Музичне вітання. Гра з бубном. Музична зарядка. Музична переключка (вокальна імпровізація)
	Оголошення теми. Актуалізація знань. Мотивація навчальної діяльності	Оголошення теми уроку. Розгадування загадок. Гра. Повідомлення вчителя про подорож. Актуалізація знань. Мозкова атака. Мотивація навчальної діяльності. Бесіда на основі проблемного питання
ОСНОВНА ЧАСТИНА	СЛУХАННЯ МУЗИКИ	Сприймання, аналіз та інтерпретація музичного твору. Пластична імпровізація, диригування, імітація гри на музичних інструментах, інтерпретація твору образними рухами. Виконання супроводу на Створення партитури для музикування під музику. Музикування за відеопартитурою. Виконання метроритмічних рухів... . Засвоєння поняття Ознайомлення з поняттям ...
	ВИКОНАННЯ МУЗИКИ – СПІВ	Розспівування на основі мелодії пісні. Виконання вокально-хорових вправ. Розучування пісні. Робота над піснею. Робота над виконавським розвитком / концертним виконанням. Виконання з імпровізованим супроводом на... Створення партитури супроводу до пісні. Інсценізація пісні. Розучування / виконання танцювальних рухів
	ВИКОНАННЯ МУЗИКИ – РУХИ ПІД МУЗИКУ	Пластична імпровізація. Метро-ритмічна вправа зі звучними жестами. Ритмічна гра. Пластична інтерпретація музики (відтворення рухами мелодії, регістру, метру, ритму, форми, образу, характеру

		тощо). Створення танцювально-театральних композицій.
	ВИКОНАННЯ МУЗИКИ – ГРА НА ЕЛЕМЕНТАРНИХ МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТАХ	Виконання ритмічних вправ, ігор, поспівок, пісень, різноманітних супроводів на елементарних музичних інструментах, звучних предметах, звучних жестах. Створення супроводу до вірша, пісні, твору для слухання
	МУЗИЧНА ТВОРЧІСТЬ	Створення ритмічних / мелодичних послідовностей. Створення ритмічного, звуковисотного супроводу. Ритмічна, мелодична, пластична, інструментальна, вокальна імпровізація. Колективна творча діяльність на основі вірша. Створення вокально- інструментальної композиції
	ТЕОРЕТИЧНЕ ВИВЧЕННЯ МУЗИКИ	Сприймання, розуміння, запам'ятовування, аналіз музично-теоретичних понять, їхніх визначень. Розуміння їхнього значення для створення, виконання та сприймання музики. Застосування у практичній діяльності, виконавстві, творчості понять про ...
ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА	Підсумки уроку	Бесіда (відповіді на запитання щодо теми уроку, головної думки, основних понять). Гра-підсумок ...
	Рефлексія. Оцінювання (самооцінювання)	Особистісне ставлення до уроку, музики загалом, музичної діяльності. Гра-рефлексія. Формувальне оцінювання
	Оголошення домашнього завдання	Творчі / пошукові завдання (за бажанням)

Таблиця 3.4.2

**Методична структура уроку музичного мистецтва
на основі форм роботи та завдань етапу**

Етап	Форма роботи на уроці	Завдання етапу
ВСТУПНА ЧАСТИНА	Організаційний момент. Музичне вітання	Налаштувати увагу, стимулювати позитивний емоційний настрій
	Оголошення теми. Актуалізація знань про... Мотивація навчальної діяльності завдяки...	Активізувати увагу та мислення, окреслити навчальну проблему, мотивувати, зацікавити, інтригувати, мобілізувати...
ОСНОВНА ЧАСТИНА	ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК	
	Визначення поняття. Бесіда про ... Ознайомлення з... Ігрове, проблемне, інтерактивне засвоєння термінів, понять, фактів	Окреслити поняття, дати йому спочатку наукове визначення (як у підручнику), а після цього – своїми словами. Розвивати увагу, логічне, образне

		мислення, пам'ять, розуміння, уміння наводити приклади
	ПРАКТИЧНИЙ БЛОК (СПРИЙМАННЯ)	
	Сприймання та інтерпретація музичних творів. Пластична інтерпретація музичного твору. Музикування під твір для слухання. Музикування за партитурою. Засвоєння теоретичних понять на основі слухання музики	Висловити емоційне враження від музики. Проаналізувати образність, засоби виразності. Висловити власне ставлення до твору (в якій життєвій ситуації мені можна буде використати цей твір, як він надихає мене на творчість, як його можна буде використати на інших уроках, у позакласній роботі)
	ПРАКТИЧНИЙ БЛОК (ВИКОНАННЯ, ТВОРЧІСТЬ)	
	Розспівування. Вокальна та інструментальна імпровізація. Розучування (виконання) пісні. Інсценізація. Робота в групах над концертним виконанням пісні. Створення супроводу до пісні. Колективна музична творчість. Створення музично-пластичних композицій. Засвоєння теоретичних понять через практику і творчість	Зрозуміти музичний образ, підібрати доречні засоби його втілення. Відчути власні можливості та розвивати музичні, творчі здібності, вокально-хорові, пластичні навички, навички гри на елементарних музичних інструментах. Розвинути образне, творче мислення. Розвивати навички взаємодії, комунікації
ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА	Підсумки уроку	Узагальнити основні поняття. Визначити головну думку уроку
	Рефлексія. Оцінювання (самооцінювання)	Висловити особистісне розуміння змісту уроку та можливостей власної реалізації. Оцінити навчальну, виконавську, творчу діяльність
	Оголошення домашнього завдання	Спонукає до самоосвіти

Таблиця 3.4.3

**Методична структура уроку музичного мистецтва
на основі завдань етапу та методів і прийомів навчання**

Етап	Завдання етапу	Методи, прийоми навчання
ВСТУПНА ЧАСТИНА	Актуалізація знань	Створення уявної ситуації «присутності в театрі (концертному залі тощо)», «переміщення на машині часу», уявна ситуація присутності на концерті. Метод проблемного викладу (відомо – невідомо – маємо взнати). Звернення до чуттєвого досвіду. Епіграф уроку. Мінітренінг (вокально-інтелектуальне, вокально-рухове повторення понять, термінів). Робота зі схемами, рисунками. Ігрові методи та

		прийоми «Зайве слово», «Пропущене слово», «Асоціації», «Мозковий штурм», «Мікрофон», «Гронування», «Пошук загального», «Зашифруй – розшифруй»
	Мотивація навчальної діяльності	Постановка запитань. Для чого ми навчаємося? Чому вивчаємо цю тему? Чому вона важлива саме для тебе? Метод проблемного викладу. Постановка проблемного навчального завдання, створення проблемної ситуації. Створення ситуації успіху. Повідомлення учням практичної, теоретичної чи соціальної значимості матеріалу, що вивчається. Започаткування дослідження, потреба в перевірці фактів, інтрига. Зачитування уривку з оповідання, зупинка на найцікавішому моменті; незавершене завдання, ситуація
ОСНОВНА ЧАСТИНА	Формування знань (сприймання, осмислення, запам'ятовування, застосування, оперування)	Бесіда, аналіз, дослідження, порівняння, класифікування. Метод проблемного викладу, аналіз проблемних ситуацій. Моделювання досліджуваних процесів, дій, понять. Пояснювально-ілюстративний, репродуктивний методи. «Ментальна карта», «Семантична карта», «Гронування», «Стрічка часу». Виконання завдань із підручника, робота зі схемами, рисунками. Інтерактивні методи «Два – чотири – всі разом», «Конструктор», «Снігова куля», «Пресконференція», «Дуель», «Світська розмова»
	Розвиток навичок вербальної інтерпретації	Розповідь, бесіда, діалог, диспут, аналіз, дослідження, порівняння, метод аналогії. Проблемне питання, проблемне (творче) завдання. Метод створення художнього контексту, пластичних образів під музику, композицій
	Розвиток музично-виконавських навичок	Пояснювально-ілюстративний, репродуктивний методи, показ, інструкція, вказівка, пояснення, вправи. Розспівування, рухові та інструментальні вправи, ігри, самоаналіз. Розучування (із нот, на слух, із графічних партитур) та виконання музичних творів. Робота над текстом (читання слів у ритмі пісні, пояснення незрозумілих слів). Виконавська інтерпретація музичних творів, створення художнього образу, робота над виконавським розвитком: над характером виконання, динамікою, штрихами, драматургічним планом пісні, створення супроводу (інструментального, ритмопластичного, танцювального), інсценізація, театралізація
	Розвиток творчих навичок	Варіативне відтворення дій. Проблемне (творче) завдання. Проєктні методи. Мелодична, графічна, пластична, ритмічна, темброва, комплексна імпровізація. Метод моделювання художньо-творчого процесу
	Розвиток навичок взаємодії, комунікації	Діалог, дискусія (обмін думками), взаємонавчання, робота в парах, групах. Інтерактивні методи, комунікативні ігри та вправи, робота над проєктами, колективне музикування, колективні творчі справи

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА	Розвиток навичок узагальнення, синтезу	«Синквейн (сенкан)», «Мікрофон», «Незакінчені речення», «П'ять пальців», «Кубик Блума», ведення портфоліо
	Розвиток навичок рефлексії, самооцінювання	«Мікрофон», «Незакінчені речення», «Лист побажань», «Кольоропис», обговорення в загальному колі, робота з аркушами само- та взаємооцінки, обмін думками, малюнок – образна інтерпретація, вираження емоцій за допомогою міміки, жестів, самооцінювання, смайликів, кубиків Лего, ведення портфоліо та ін.

ПЛАН уроку музичного мистецтва № 18 за підручником «Мистецтво» для 3 класу (автор – Ольга Лобова)

Тема уроку: Країна загадкових ритмів

Вступна частина

1. Організаційний момент.

Вхід учнів до класу під Полонез ля мажор Ф. Шопена.

Музичне вітання «Дзень-дзелень».

Перевірка присутніх у формі вокального діалогу-імпровазації.

2. Оголошення теми «Країна загадкових ритмів». Актуалізація знань про танці. Мотивація навчання на основі запрошення до подорожі «Країною загадкових ритмів».

Основна частина

3. Розповідь про танці. Робота над схемою «Види танців».

4. Речитація віршів про танці в супроводі ритмічних інструментів (робота в групах).

5. Розповідь про полонез. Слухання Полонезу ля мажор Ф. Шопена та диригування у тридольному метрі.

6. Розповідь про Ф. Шопена, його любов до фортепіано. Слухання Полонезу ля мажор Ф. Шопена та імітація гри на фортепіано.

7. Розучування пісні «Веселі чобітки» (музика А. Філіпенка, слова Т. Волгіної):

– вокальна імпровазія-розспівування на текст *«Маю я веселі чобітки»*;
– вокально-хорова вправа на мелодію пісні з тестом *«Чобітки тупотять»*;

– показ пісні;

– робота над текстом;

– розучування мелодії;

– виконання вивченого куплету пісні.

Заключна частина

8. Підсумки уроку у формі гри «Так – Ні».

9. Рефлексія у формі гри «Три – Два – Один».

10. Оцінювання (картки).
11. Оголошення домашнього завдання
12. Музичне прощання.

КОНСПЕКТ уроку музичного мистецтва № 18 за підручником «Мистецтво» для 3 класу (автор – Ольга Лобова)

Тема уроку: Країна загадкових ритмів

Тип уроку: комбінований урок.

Мета: довести, що танці – це справжнє мистецтво, яке може розповісти багато цікавого про різні культури та людей; розширити, поглибити знання про танці, усвідомити, що ритм є важливим елементом музичної мови танцю, ознайомитися з тридольним трактуванням, жанром «полонез»; розвивати ритмічне чуття, вокально-хорові навички, творчі здібності, уяву; виховувати естетичний смак, виконавську та слухацьку культуру, інтерес до музики.

Очікувані результати:

учень/учениця

- дає визначення поняттям «танець», «полонез»;
- називає види танців, наводить приклади різних танців;
- демонструє ритмічне чуття, читаючи вірші в ритмі;
- демонструє диригентські навички, пластичні навички імітації гри на фортепіано, танцювальні навички;
- демонструє вокально-хорові навички;
- демонструє позитивне ставлення до змісту уроку, однокласників.

Основні поняття: танець, види танців (народні, класичні, бальні, сучасні, полонез, гопак, рок-н-рол, вальс).

Музичний матеріал: Полонез ля мажор Ф. Шопена, пісні «Веселі чобітки» (музика А. Філіпенка, слова Т. Волгіної).

Наочне обладнання: підручник «Мистецтво» для 3 класу (авт. О. Лобова), портрет Ф. Шопена, «квитки для подорожі» (картки для оцінювання), схема «Види танців», картки з віршами (текст), графічне зображення мелодії пісні «Веселі чобітки».

Технічне обладнання: клавеси, бубонці, барабан, трикутник.

ХІД УРОКУ

ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент. Вхід учнів до класу під Полонез ля мажор Ф. Шопена.

Музичне вітання «Дзень-дзелень».

Дзень-дзелень! Дзень-дзелень! Привітаймо новий день! Дзень-дзелень! Дзень-дзелень! В світі му - зи - ки й пісень!

Перевірка присутніх у формі вокального діалогу-імпровізації.

2. Оголошення теми «Країна загадкових ритмів». Актуалізація знань про танці. Мотивація навчання на основі запрошення до подорожі «Країною загадкових ритмів».

Учитель: У світі є чимало дивовижних країн, які, мабуть, кожен із вас мріє відвідати. Завдяки музиці ми сьогодні вирушимо в дивовижну подорож і побуваємо в Країні загадкових ритмів. Як ви думаєте, про що ми будемо говорити на уроці?

Учні: Про ритми.

Учитель: Правильно! А чому ж ці ритми називають загадковими? Тому, що завдяки ритмам ми сьогодні розгадаємо найритмічнішу музику – танцювальну! Адже кожен танець має свій особливий ритм і характер і саме за ритмом ми впізнаємо танець.

Учитель: Отже, давайте збиратися в подорож до Країни загадкових ритмів. У цій країні живуть ритми з усього світу: чіткі й плавні, рівномірні й пунктирні. Кожен ритм – це окрема історія, яку ми можемо почути та затанцювати.

Оцінювання подорожі здійснюватиметься за допомогою спеціальних «квитків» (*демонструє*). Хто хоче приєднатися до цієї подорожі?

Учні: Ми всі хочемо!

Учитель: Тоді вперед! До Країни загадкових ритмів!

ОСНОВНА ЧАСТИНА

3. Розповідь про танці. Робота над схемою «Види танців».

Учитель: У Країні загадкових ритмів нас сьогодні зустрічають танці! Тож давайте пригадаємо, що ж таке танець?

Учні: Танець – це коли люди рухаються під музику. Танці є народні та сучасні. Танець танцюють по одному, в парі чи гуртом. Танцюристи зазвичай гарно одягнені.

Учитель: Танець – це поєднання рухів та музики. Відкрийте підручники на сторінці 90. Прочитаємо визначення поняття «танець» ланцюжком, по слову.

Учні: «Танець – мистецтво ритмічних рухів під музику. Танцювальна музику має чіткий ритм і темп, що відповідає характеру певного танцю».

Учитель: На сторінці 91 давайте розглянемо зображення людей, які танцюють. Які танці вони виконують?

Учні: Народні, бальні, класичні, сучасні.

Учитель: Ви вже знаєте, що танці можуть бути найрізноманітнішими – від народних, класичного балету до сучасного хіп-хопу. Танці – це справжнє мистецтво, яке може розповісти багато цікавого про різні культури та людей.

4. Речитація віршів про танці у супроводі ритмічних інструментів (робота в групах).

Учитель: Зараз ми об'єднаємося у групи і кожна група отримає вірш-загадку про один із танців. Потрібно прочитати вірш і з'ясувати, про який танець йдеться (*учні об'єднуються в 4 групи; кожна група отримує вірш-завдання, в якому зашифровано танець*).

Група 1	Група 3
<i>Крок, крок, крок Полонез танцюємо. Крок, крок, крок Зараз бал влаштуємо. (Полонез)</i>	<i>Раз, два, три, Раз, два, три, Кружляють пари. Раз, два, три, Раз, два, три, Немов ті хмари. (Вальс)</i>
Група 2	Група 4
<i>Рок, рок Весело зіграй. Рок, рок З нами заспівай. (Рок-н-рол)</i>	<i>Гоп, гоп, гоп, Я – веселий танець гопак. Гоп, гоп, гоп, Потанцюй зі мною ось так. (Гопак)</i>

(Учні називають танці)

Учитель: Прочитайте хором вірш про танець, підберіть музичний інструмент для супроводу вірша і ще раз прочитайте із супроводом.

Учитель: Який танець у 1 групи? Який музичний інструмент обираєте?

Учні: У нас – полонез, ми обираємо трикутник.

(Учні виконують вірш під супровід музичного інструменту)

Учитель: Який танець у 2 групи? Який музичний інструмент обираєте?

Учні: У нас – рок-н-рол, ми обираємо клавеси.

(Учні виконують вірш під супровід музичного інструменту)

Учитель: Який танець у 3 групи? Який музичний інструмент обираєте?

Учні: У нас – вальс, ми обираємо бубонці.

(Учні виконують вірш під супровід музичного інструменту)

Учитель: Який танець у 4 групи? Який музичний інструмент обираєте?

Учні: У нас – гопак, ми обираємо барабан.

(Учні виконують вірш під супровід музичного інструменту)

Учитель: Отже, які танці ви виконали?

Учні: Ми виконали полонез, рок-н-рол, вальс, гопак (хором).

Учитель: Здається, що ми вже танцювали... Як ритмічно ви читали вірші! Отже, завдяки ритму слів і ритму інструментів ми відчули танці.

5. Розповідь про полонез. Слухання Полонезу ля мажор Ф. Шопена та диригування в тридольному метрі.

Учитель: Щойно ми «виконали» чотири танці. А зараз послухаємо один із них. Спробуйте відчути його ритм, настрої і впізнати, що це за танець.

(Слухання Полонезу ля мажор Ф. Шопена)

Учитель: Який настрій має цей танець?

Учні: Піднесений, радісний... Мабуть, це полонез.

Учитель: Так, це польський народний танець – полонез, який перетворився з народного танцю на бальний. За характером музики він схожий на марш. Полонезом колись відкривали королівські бали, тому він нагадує урочисту ходу. Гості ставали в пари та довгим ланцюгом йшли залом з поклонами та напівприсіданнями.

(Учитель демонструє крокування на місці з напівприсіданням на раз.

Учні повторюють)

Учитель: Полонез виконують у тридольному метрі. Це означає, що кожен такт має три долі. Давайте разом порахуємо: один-два-три... Подивіться на схему та спробуйте продиригувати її.

Учні: Один-два-три, один-два-три... (*диригують*).

6. Розповідь про Ф. Шопена, його любов до фортепіано. Слухання полонезу ля мажор Ф. Шопена та імітація гри на фортепіано.

Учитель: Ми прослухали найвідоміший Полонез ля мажор польського композитора Фредеріка Шопена. З раннього дитинства він цікавився усім на світі – книжками, природою, але найбільше любив грати на фортепіано. Він настільки любив фортепіано, що досягнув неабиякого успіху як піаніст і композитор, писав музику тільки для цього інструменту. Його полонези для фортепіано стали виконуватись як концертні твори, а не як супровід до танців. Зараз ми ще раз послухаємо Полонез ля мажор та уявимо себе піаністами, як Шопен. Уявіть, що ваші пальці – це маленькі танцюристи, які біжать по клавішах фортепіано, створюючи чарівні звуки. Готові?

Учні: Так!

(Слухання полонезу та імітація гри на фортепіано)

Учитель: Цей полонез став найулюбленішим музичним твором у Польщі. Його мелодія звучить як радіопозивні країни.

7. Розучування пісні «Веселі чобітки» (музика А. Філіпенка, слова Т. Волгіної).

Вокальна імпровізація-розспівування на текст пісні «Маю я веселі чобітки».

Учитель: Уявімо, що в Країні загадкових ритмів нас чекають танцювальне свято. Усім учасникам для танцю роздають веселі чобітки. І зараз ми про ці чобітки вигадасмо свої мелодії. Отже, у нас є такі слова: «Маю я веселі чобітки!». Давайте, кожен заспіває ці слова зі своєю мелодією.

(Учні імпровізують на текст пісні «Маю я веселі чобітки»)

Вокально-хорова вправа на мелодію пісні з текстом «Чобітки тупотять»

Учитель: Молодці! Усі мають чобітки! Зараз виконаємо деякі ритмічно-вокальні вправи. Послухайте вправу, подивіться, як «тупотять мої чобіточки» і повторіть за мною.

(Учитель виконує вокальну вправу і відбиває її ритм кулачками по парті)

Чо - бі - точ - ки ту - по - тять,

(Показ пісні)

Учитель: Молодці! Готові до нового завдання у Країні загадкових ритмів! Тепер послухайте ще одну пісню і спробуйте вигадати для неї назву.

(Учитель виконує пісню «Веселі чобітки»)

Помірно весело

Чо - біт - ки ве - се - лі в ме - не, як пі - ду гу - ля - ти.

Чо - бі - точ - ки ту - по - тять, хо - чуть тан - цю - ва - ти.

Чо - бі - точ - ки ту - по - тять, хо - чуть тан - цю - ва - ти.

1. Чобітки веселі в мене,
Як піду гуляти,
Чобіточки тупотять,
Хочуть танцювати.

2. Гопака я у неділю
Танцювати вчилась,
Перекинула відро –
Мама розгнівилась!

3. Я бабусі помагала,
Тарілочки мила,
У таночок як пішла,
Глечика розбила.

4. Ви не смійтеся, малята,
Чи ж я винувата,
Що веселі отакі
Маю чоботята.

Робота над текстом

Учитель: Отож, як би ви назвали цю пісню?

Учні: «Чобітки», «Веселі чобітки», «Гопака» тощо.

Учитель: Молодці. Автор віршів Т. Волгіна, а музики – А. Філіпенко так і назвали цю пісню – «Веселі чобітки». Її ми зараз і почнемо розучувати.

У багатьох пісень є куплет і приспів, але ця пісня не має приспіву та складається лише з 4 куплетів.

Учитель: Давайте чітко промовимо текст першого куплету.

(Учні за вчителем промовляють текст у ритмі пісні)

Учитель: Давайте чітко промовимо текст другого куплету.

(Учні за вчителем промовляють текст у ритмі пісні)

Учитель: Давайте чітко промовимо текст третього куплету.

(Учні за вчителем промовляють текст у ритмі пісні)

Учитель: Давайте чітко промовимо текст четвертого куплету.

(Учні за вчителем промовляють текст у ритмі пісні)

Розучування мелодії

Учитель: А зараз ми будемо вивчати мелодію. Для цього ви уважно будете слухати кожну фразу, а вже потім – повторювати її.

(Учитель співає кожну фразу окремо, показує рукою рух мелодії кожної фрази, учні повторюють на ним)

Виконання вивченого куплету пісні

У процесі розучування мелодії фрази з'єднуються, звертається увага на чистоту відтворення мелодії. Вивчається перший куплет пісні.

(Учні виконують перший куплет акапельно)

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

8. Підсумки уроку у формі гри «Так – Ні».

Учитель: Ось і завершується наша подорож до Країни загадкових ритмів.

Давайте зараз пограємо в гру «Так – Ні»: якщо відповідь «Так» – плескайте в долоні, якщо «Ні» – тупайте ніжками.

1. Танці створені для тренування й відпочинку (так).
2. Танець – це мистецтво вокального виконання пісні (ні).
3. Танець – це мистецтво ритмічних рухів під музику (так).
4. Головне в танцювальній музиці – ритм та темп (так).
5. Головне в танцювальній музиці – регістр і лад (ні).
6. Танці об'єднують у групи – народні сучасні, класичні та бальні (так).
7. До народних танців відносять вальс, рок-н-рол (ні).
8. Вальс відносять до бальних танців (так).
9. Полонез – польський танець, що перетворився з народного на бальний (так).
10. Польський композитор Ф. Шопен писав полонези для скрипки (ні).
11. Польський композитор Ф. Шопен писав полонези для фортепіано (так).
12. Пісня «Веселі чобітки» – танцювальна жартівлива пісня (так).

9. Рефлексія у формі гри «Три – Два – Один».

Назвіть 3 факти, які були для вас новими, цікавими й несподіваними.

Назвіть 2 факти, які видалися вам нецікавими, некорисними, або вже давно відомі.

Назвіть 1 факт, який хотілося б вивчити більш детально, поглибити знання про нього.

10. Оцінювання (картки).

Учитель підраховує кількість «квитків» (карток), які учні отримали за правильні відповіді та роботу на уроці.

Разом визначають найактивніших учнів – гостей Країни загадкових ритмів

11. Оголошення домашнього завдання.

Учитель: На сторінці 93 розгляньте зображення українського народного одягу. Вигадайте та намалюйте свої ескізи одягу для виконання відомо українського танцю – гопака.

12. Музичне прощання.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте один параграф (на вибір) із підручника «Мистецтво» для 1–7 класів за планом: тема; зміст уроку; матеріал для практичної роботи; інформаційний, музичний, наочний матеріал.

2. Змодельуйте урок музичного мистецтва, зокрема розробіть план уроку музичного мистецтва на основі методичної структури та матеріалу підручника «Мистецтво» (використовуючи інформаційний, музичний, наочний матеріал).

3. Напишіть конспект уроку музичного мистецтва на основі плану.

Тестові завдання для самоперевірки

1. Продовжіть ряд синонімічних понять: зовнішній вигляд, обрис, встановлений порядок – це...

- А. Заклад.
- Б. Урок.
- В. Метод.
- Г. Зміст.
- Д. Форма.

2. Позначте загальні форми навчання, які відображають спосіб комунікації вчителя та учнів.

- А. Колективні.
- Б. Групові.
- В. Парні.
- Г. Індивідуальні.
- Д. Конкретні.

3. Позначте форми навчання, які відображають спосіб будови освітнього процесу, організації навчання.

- А. Загальні.
- Б. Урок.
- В. Заняття хору.
- Г. Екскурсія.
- Д. Концерт.

4. Позначте форми навчання, які стосуються типу (жанру) уроку.

- А. Гурток.
- Б. Вступний урок.
- В. Урок-подорож.
- Г. Урок-гра.
- Д. Комбінований урок.

5. Що є основною формою навчання музичному мистецтву в закладах загальної середньої освіти?

- А. Екскурсія.
- Б. Година спілкування.
- В. Урок.

Г. Заняття хору.

Д. Музично-освітня бесіда.

6. Позначте дидактичну (загальнопедагогічну) структуру уроку.

А. Вступна частина; основна частина – сприймання та інтерпретація музики; сприймання, відтворення, розуміння, засвоєння та оперування новими поняттями і термінами в музично-практичній, творчій та інтегрованій діяльності; заключна частина.

Б. Вступна частина, основна частина, заключна частина.

В. Повідомлення теми; сприймання та осмислення, узагальнення та систематизація учнями нових знань; підсумки уроку, повідомлення домашнього завдання.

Г. Повідомлення теми; перевірка, оцінка та корекція засвоєних раніше знань, навичок, умінь; відтворення і корекція опорних знань учнів; підсумки уроку, повідомлення домашнього завдання.

Д. Повідомлення теми, мети, завдань уроку, мотивація учіння здобувачів освіти; перевірка, оцінка та корекція засвоєних раніше знань, навичок, умінь; відтворення і корекція опорних знань учнів; сприймання та осмислення, узагальнення та систематизація учнями нових знань; підсумки уроку, повідомлення домашнього завдання.

7. Позначте методичну структуру уроку музичного мистецтва.

А. Вступна частина (музичне вітання); основна частина (комунікація за допомогою мистецтва); заключна частина (повідомлення домашнього завдання).

Б. Вступна частина, мотивуюча частина, основна частина, заключна частина, рефлексивна частина.

В. Повідомлення теми; сприймання та осмислення, узагальнення та систематизація учнями нових знань; підсумки уроку, повідомлення домашнього завдання.

Г. Повідомлення теми, мети, завдань уроку, мотивація учіння учнів; перевірка, оцінка та корекція засвоєних раніше знань, навичок, умінь; відтворення і корекція опорних знань учнів; сприймання та осмислення, узагальнення та систематизація учнями нових знань; підсумки уроку, повідомлення домашнього завдання.

Д. Вступна частина (організаційний момент, вхід до класу під музику, музичне вітання; повідомлення теми уроку, актуалізація знань, мотивація учіння школярів); основна частина (розкриття теми уроку: сприймання та інтерпретація музики; сприймання, відтворення, розуміння, засвоєння та оперування новими поняттями і термінами в музично-практичній, творчій та інтегрованій діяльності – хоровий спів, організація рухів під музику, гра на елементарних музичних інструментах, виконання творчих завдань; комунікація через мистецтво); заключна частина (підсумки уроку, рефлексія, повідомлення домашнього завдання, вихід із класу під музику).

8. Позначте нетрадиційні форми (типи, жанри) уроків музичного мистецтва.

- А. Підсумковий урок.
- Б. Урок-концерт, урок-діалог.
- В. Урок-вистава, урок-естафета.
- Г. Урок-подорож, урок-екскурсія.
- Д. Урок-гра, урок-казка.

9. Позначте вербальні способи підготовки вчителя до уроку музичного мистецтва.

- А. Написання плану уроку музичного мистецтва.
- Б. Написання конспекту уроку музичного мистецтва.
- В. Розучування пісні.
- Г. Ознайомлення з музичним твором для слухання.
- Д. Виготовлення елементарних музичних інструментів.

10. Що входить до методичного коментаря конспекту уроку музичного мистецтва?

- А. Тема, мета, технічне обладнання.
- Б. Тема, тип уроку, мета.
- В. Тема, очікувані результати, наочне обладнання, технічне обладнання.
- Г. Тема, мета, очікувані результати, основні поняття.
- Д. Тема, тип уроку, мета, очікувані результати, основні поняття, музичний матеріал, наочне обладнання, технічне обладнання.

Відповіді до тестових завдань

1. Д.	6. Д.
2. А, Б, Г.	7. Д.
3. Б, В, Г, Д.	8. Б, В, Г, Д.
4. Б, В, Г, Д.	9. А, Б,
5. В.	10. Д.

Література

1. Візуальне моделювання уроку музичного мистецтва. *Мистецтво та освіта*. 2021. № 41 (99). С. 14–19.
2. Гумінська О. О. Моделювання уроку музичного мистецтва у вербальній формі. *Мистецтво та освіта*. 2020. № 4 (98). С. 9–20.
3. Гумінська О. О. Технологічний підхід до уроку музичного мистецтва в ЗНВЗ. *Мистецька освіта та розвиток творчої особистості*: зб. наук. пр. / Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України; Uniwersytet Rzeszowski Wydział Muzyki; Рівнен. держ. гуман. ун-т; Ін-т мистецтв. Рівне : Волинські обереги, 2015. Вип. 2. С. 386–392.
4. Гумінська О. О. Уроки музики в загальноосвітній школі: метод. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. 105 с.
5. Гумінська О. О. Формування творчої компетентності вчителя в процесі моделювання уроку музичного мистецтва. *Нова педагогічна думка*. 2017. № 1 (89). С. 98–101.

6. Масол Л. М. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 1-2 класах на засадах компетентнісного підходу: навч.-метод. посібник. Київ : Генеза, 2019. 208 с. URL: <https://surl.li/rkngyh>.

7. Шарко В. Д. Сучасний урок: технологічний аспект: посібник для вчителів і студентів. Київ, 2006. 220 с.

Тема 5. Позаурочні форми музично-виховної роботи

Мета: розкрити форми та особливості музично-виховної роботи в закладах загальної середньої освіти.

Провідна ідея: позаурочна музично-виховна робота допомагає організувати змістовне, розвивальне середовище на базі закладу освіти, реалізувати різнобічні інтереси та творчий потенціал учителя та здобувачів освіти.

Основні поняття: позаурочна робота, функції, форми, принципи, зміст позаурочної роботи, напрямки музично-виховної роботи.

Теоретичний блок

1. Позаурочна виховна робота як форма, спосіб організації відносно вільної діяльності учнів у закладі загальної середньої освіти, їхньої самодіяльності за умов педагогічно доцільного керівництва дорослих у позаурочний час. Позаурочні форми музично-виховної роботи – продовження уроків музичного мистецтва.

Зміст позакласної роботи, відповідно до листа МОН України «Про методичні рекомендації щодо організації виховного процесу в закладах освіти» від 19.11.2024 № 1/21639-24 визначається загальним змістом виховання учнівської молоді, який передбачає розумове, моральне, трудове, естетичне й фізичне виховання.

2. Завданням позаурочної роботи є поглиблення знань, набутих у процесі урочної діяльності, застосування їх на практиці; розширення мистецького кругозору та світогляду учнів; розвиток музичних, творчих здібностей; розвиток виконавських умінь і навичок; формування комунікативних навичок; організація творчих колективів; організація дозвілля, культурного відпочинку та розваг; поширення виховного впливу мистецтва на учнів; заохочення різнобічного творчого самовиявлення, набуття багатства вражень, створення оптимальних особистісних стосунків як джерела продуктивної творчої діяльності учнівського колективу.

3. Принципи позаурочної роботи. Позакласна та позаурочна виховна робота будується на загальних принципах виховання, серед яких – науковість, доступність, системність, урахування вікових особливостей тощо. Крім того, варто виокремити особливі принципи: *добровільність, зацікавленість, активність, самодіяльність*, що стимулюють внутрішню мотивацію, вільне

самовизначення, вияв творчих можливостей, вільне спілкування суб'єктів освітнього процесу між собою, формують позитивну самооцінку, знімають психічну напругу, тривожність учнів; *гнучкість, варіативність форм* позаурочної діяльності, що дають змогу враховувати індивідуальні особливості, інтереси, нахили і бажання, розширюють свободу педагогічної творчості (вибору змісту, форм, методів, технологій) і простір для творчої самореалізації учнів.

4. Організаційні форми виховної роботи – словесні (збори, лекція, доповідь, диспут, бесіда тощо), практичні (трудові об'єднання, спортивні команди, музично-виконавські колективи, спартакіади, конкурси), наочно-ілюстративні (оформлення виставок, вітрин, стендів, включення аудіовізуальних засобів), частково-пошукові або дослідницькі (об'єднання патріотичного, науково-технічного та естетичного характеру з елементами творчої діяльності).

Організаційні форми позаурочної музично-виховної роботи в закладі ЗСО: індивідуальна, гурткова, масова.

5. Напрями позаурочної музично-виховної роботи: академічний, народний, естрадний.

Академічний напрям пов'язаний із використанням творів академічної музики для сприймання (зустрічі з композиторами, окремими виконавцями, колективами, ознайомлення з академічними творами), виконання (академічний спів, соло та в ансамблях, гра на класичних інструментах), участь у концертах, конкурсах, відвідування концертних залів, театрів тощо.

Народний напрям пов'язаний з використанням творів народної музики (її сприйманням, виконанням, пропагандою), вивченням та відтворенням фольклорних дійств, обрядів, створенням фольклорних колективів, участю в народних святах, ярмарках тощо.

Естрадний напрям пов'язаний з використанням творів естрадної музики, її виконанням, вивченням, створенням вокально-інструментальних ансамблів, перфоманс-груп тощо.

Завдання для самостійної роботи

1. Дослідіть за допомогою інтернет-джерел досвід організації різноманітних форм позаурочної музично-вихованої роботи.

2. Систематизуйте напрями та форми позаурочної музично-виховної роботи за зразком (див. табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Напрями та форми позаурочної музично-виховної роботи

Напрями	Форми		
	словесні	діяльнісно-практичні	наочно-ілюстративні
Народний			
Академічний			
Естрадний			

Тестові завдання для самоперевірки

1. Позначте правильне твердження.

А. Позаурочна виховна робота – основна форма організації освітнього процесу.

Б. Позаурочна виховна робота – вільна діяльність учнів у закладі загальної середньої освіти.

В. Позаурочна виховна робота – самодіяльність учителів.

Г. Позаурочна виховна робота – спосіб організації діяльності учнів та батьків у закладі загальної середньої освіти.

Д. Позаурочна виховна робота – форма, спосіб організації відносно вільної діяльності учнів у закладі загальної середньої освіти, їхня самодіяльність за умов педагогічно доцільного керівництва дорослих у позаурочний час.

2. Позначте завдання музично-виховної позаурочної роботи.

А. Поглиблення знань, набутих у процесі урочної діяльності, застосування їх на практиці.

Б. Розширення мистецького кругозору та світогляду учнів.

В. Проведення тестування.

Г. Розвиток музичних, творчих здібностей, виконавських умінь і навичок.

Д. Створення оптимальних особистісних стосунків як джерела продуктивної творчої мистецької діяльності учнівського колективу.

3. Позначте позицію вчителя музичного мистецтва в позаурочній музично-виховній роботі в закладі ЗСО.

А. Учитель – керівник музичного гуртка.

Б. Учитель – керівник музичного колективу.

В. Учитель – організатор масового заходу.

Г. Учитель – керівник методичного об'єднання.

Д. Учитель – керівник мистецького проєкту.

4. Успішне провадження музично-виховної роботи в закладі ЗСО залежить від...

А. Професійної компетентності вчителя музичного мистецтва.

Б. Злагодженості всіх ланок системи позаурочної виховної роботи закладу ЗСО.

В. Зацікавленості учнів.

Г. Наявності електронної апаратури.

Д. Матеріально-технічної бази закладу ЗСО.

5. Які принципи організації музично-виховної роботи в закладі ЗСО є найбільш важливими?

А. Добровільності.

Б. Наочності.

В. Зацікавленості.

Г. Співробітництва.

Д. Науковості.

6. Які принципи організації музично-виховної роботи доводить вільний вибір учнями гуртків, заходів?

- А. Системність.
- Б. Самодіяльність.
- В. Добровільність.
- Г. Зацікавленість.
- Д. Науковість.

7. Який принцип організації музично-виховної роботи доводить важливість умотивованого вибору учнями гуртків, заходів?

- А. Активність.
- Б. Самодіяльність.
- В. Природовідповідність.
- Г. Зацікавленість.
- Д. Наочність.

8. Який принцип організації музично-виховної роботи доводить важливість свободи педагогічної творчості у виборі змісту, форм, методів, технологій?

- А. Науковість.
- Б. Гнучкість, варіативність.
- В. Добровільність.
- Г. Доступність.
- Д. Самодіяльність.

9. Які форми позаурочної музично-виховної роботи можна віднести до народного напрямку?

- А. Фольклорне товариство.
- Б. Фольклорний ансамбль.
- В. Реп-вечірка.
- Г. Свято «Андріївські вечорниці».
- Д. Фольклорне свято.

10. Які форми позаурочної музично-виховної роботи можна віднести до академічного напрямку?

- А. Конкурс популярної пісні.
- Б. Ансамбль сопілкарів.
- В. Хор учнів старших класів.
- Г. Екскурсія на балетну виставу.
- Д. Концерт-зустріч із композитором.

Відповіді до тестових завдань

1. Д.	6. Б, В, Г.
2. А, Б, Г, Д.	7. А, Б, Г.
3. А, Б, В, Д.	8. Б, В, Д.
4. А, Б, В.	9. А, Б, Г, Д.
5. А, В, Г.	10. В, Г, Д.

Література

1. Бодрова Т. Виховна робота вчителя музики в позаурочний час. *Мистецтво та освіта*. 2009. № 1. С. 21–26.
2. Виховна робота в закладах освіти України. *Збірник нормативних документів та методичних рекомендацій*. Київ, 1998. Вип. 2. 89 с.
3. Горобець Т. Підготовка студентів-практикантів педагогічних коледжів відділення «Музичне виховання» до позакласної роботи в закладах загальної середньої освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2018. Вип. 24 (2). С. 52–57. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppo_2018_24\(2\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppo_2018_24(2)_10)
4. Кондратова Л. Г. Організація проектної діяльності учнів в позаурочний час. *Виховна робота в школі*. 2007. № 1. С. 5–7.
5. Кондрашова Л. В., Лаврентьєва О. О., Зеленкова Н. І. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навч. посіб. Кривий Ріг, 2008. 105 с.
6. Литвинова Н. Розвиток творчої особистості у позашкільній діяльності. *Рідна школа*. 2003. № 8. С. 3–5.
12. Масол Л. Концепція загальної мистецької освіти. *Мистецтво та освіта*. 2004. № 1. С. 2–5.
13. Масол Л. О. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. *Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України*. 2004. № 10.
14. Масол Л. Організація позакласної роботи як складової навчально-виховного процесу, спрямованого на особистісний розвиток учня. *Відкритий урок*. 2003. № 17–18.
15. Нестерович Б. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до позакласної музично-виховної роботи з молодшими школярами: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2009. 28 с.
16. Оржеховська В. М., Кириченко В. І., Ковганич Г. Г. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології, моделі : навчальний практико-орієнтований посібник. Харків : Точка, 2007.

Тема 6. Гурткова робота з музики в закладах загальної середньої освіти

Мета: проаналізувати різноманіття та особливості гурткової роботи з музики в закладах загальної середньої освіти.

Провідна ідея: гуртки з музики сприяють самопізнанню, саморозкриттю, самовираженню дитини, допомагають пізнати музичне виконавство та творчу взаємодію.

Основні поняття: гурткова робота, гурткові форми, музичні гуртки, музичні здібності, музичний розвиток, виконавські навички.

Теоретичний блок

1. Гуртки – найвідоміша, випробувана та найбільш дієва форма організації позаурочної діяльності учнів. Мета їхньої діяльності – різнобічна освіта й виховання, розвиток здібностей, умінь, навичок.

Принципи організації гуртка: систематичність; автономність та самобутність; наявність провідної ідеї, що визначає основні напрями його розвитку; відкритість учнівського об'єднання, що передбачає добровільність входження, виходу та переходу; самоврядування, самоорганізація, самодіяльність; комфортний мікроклімат, стиль взаємовідносин «на рівних»; динамічність членського складу об'єднання; співпраця і координація діяльності з різними позаурочними структурами.

2. Класифікація музичних гуртків: за складом (індивідуальні, ансамблеві, оркестрові, хорові), за музичним виконавством (вокально-хорові, інструментально-оркестрові, вокально-інструментальні, синтетичні), за видом музики, мистецтва (фольклорні, академічні, естрадні, музично-театральні, хореографічні), зокрема: хор, оркестр, ансамбль, фольклорний колектив, гурток ритміки і бального танцю, музично-театральний гурток, дитяча оперна студія тощо.

3. Підпорядкованість діяльності гуртка програмам, що включають: мету, завдання, музичний матеріал, систему розвитку музичних, творчих здібностей, виконавських навичок.

Основні вимоги до діяльності гуртка: індивідуальний підхід до дітей – членів гуртка, вивчення здібностей і можливостей, планування перспективи їхнього музичного розвитку; укладання репертуару, що відповідає інтересам дітей і поєднує в собі завдання близької, середньої і далекої перспективи; розвиток загальної музичної культури та спеціальних виконавських і творчих здібностей, пов'язаних із конкретним видом музичної діяльності дітей.

4. Форми роботи музичного гуртка: організаційні (реклама, презентація, «день відкритих дверей», запис учасників, прийом заяв від батьків, організаційне заняття), репетиційні (репетиція, підготовка до виступу, свята, запис у студії, відеозапис, тематичне заняття, заняття-звіт), концертно-конкурсні (участь в оглядах, конкурсах, фестивалях різних рівнів, звітний концерт, тематичний концерт тощо).

5. Хор як музична організація, вокально-виконавський колектив, об'єднаний та організований творчими цілями і завданнями; значний за кількістю учасників вокальний ансамбль, що складається з хорових партій. Основою кожної хорової партії є унісон, що передбачає поєднання всіх вокально-хорових компонентів виконання – звукоутворення, інтонації, тембру, динаміки, ритму, дикції.

Види шкільних хорів: за віком учасників (хор учнів 1-го класу, хор учнів початкових класів, хор учнів 5–9 (10–11) класів), за статтю (хор хлопчиків, хор дівчаток), за видом музики (народний, естрадний).

Структура заняття хорового гуртка: вступна частина (організаційний момент, музичне вітання, постановка завдань, розспівки, вокально-хорові

вправи, вокальні імпровізації), основна частина (робота над хоровими творами, розвитком вокально-хорових навичок, розучування партій), заключна частина (висновок, аналіз досягнутого, рефлексія).

Практичне заняття № 3

Тема: Музичні гуртки у закладах загальної середньої освіти.

1. Музичні гуртки: вокально-хорові, інструментальні, музично-театральні, хореографічні. Укладіть таблицю «Гурткова роботи з музики» за зразком (див. табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Гурткова роботи з музики

Напрямки	Гуртки		
	вокальні	інструментальні	вокально-інструментальні, театральні, хореографічні
Народний			
Академічний			
Естрадний			

2. Організація хорового колективу (на основі прикладу з практики). Представте власний досвід у вигляді реклами.

3. Програми діяльності гуртків у закладі ЗСО (на основі аналізу вебсайтів МОН України, Інституту модернізації змісту освіти). Випишіть назви програм (гуртків).

4. Музичний гурток (творчий колектив): мета, завдання, зміст та план роботи. Підготуйтеся до організації гуртка з музики за планом: вік учасників; програма, на основі якої здійснюється діяльність; мета, завдання, навчальний матеріал. План роботи на один навчальний рік: укласти таблицю (дата, зміст роботи – заняття, репетиція, концерт тощо) (див. план-шаблон).

Музичний гурток (творчий колектив)

План-шаблон

Гурток (вокальний, хоровий, фольклорний, вокально-інструментальний, інструментальний, музично-театральний, мистецтвознавчий).

Назва творчого колективу (хор «...», естрадний ансамбль «...», ВІА «...», фольклорний ансамбль «...», оркестр елементарного музикування «...», оперна студія «...», музичний театр «...», музичний лекторій «...» тощо).

Вік учасників: _____.

Керівник гуртка: _____.

Девіз: _____.

Програма, на основі якої здійснюється діяльність: _____.

(програму варто обрати на сайті Інституту модернізації змісту освіти (режим доступу: <https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/navchalni-programi/hudozhno-estetichniy-napryam/>).

Мета діяльності:

- ознайомлення з _____;
- розвиток _____;
- виховання _____;
- пропагування _____.

Методична література: _____ (зазначити методичні посібники, статті, матеріали з досвіду роботи).

Нотний матеріал: _____ (записати 10 пісень, зазначивши їхніх авторів).

Інструментарій, реквізити, робоче місце: _____.

Форма заняття: _____ (репетиція, бесіда, екскурсія, вечір, концерт, участь в конкурсі, фестивалі, зустріч із композитором тощо).

План роботи на 2025/2026 навчальний рік

(із розрахунку 2 години на тиждень)

День: четвер

Години роботи: 13:30–15:10

№ з/п	Зміст роботи	Форма занять	Дата
1	Організаційне заняття (прийом заяв, перевірка музичних здібностей дітей, ознайомлення з метою діяльності та планом роботи гуртка на півріччя, концерт-реклама тощо)	Бесіда	01.10.2025
2	Вправа «...». Розучування пісні «...» (сл. _____, муз. _____)	Репетиція	08.10.2025
3	Вправа «...». Робота над піснею «...»		
4	Вправа «...». Робота над піснею «...»		

Тестові завдання для самоперевірки

1. До переліку документів, які веде керівник гуртка в закладі загальної середньої освіти, належать:

А. Календарно-тематичний план гуртка на рік (півріччя).

Б. Журнал планування та обліку роботи гуртка, який є державним і фінансовим документом та зберігається 5 років.

В. Плани-конспекти занять.

Г. План роботи на літні канікули.

Д. План проведення інструктажів із безпеки життєдіяльності вихованців.

2. Позначте документи, якими керується у своїй роботі керівник музичного гуртка.

А. Навчальна програма відповідно до рівня і років навчання вихованців (типова, адаптована, авторська).

Б. Календарно-тематичний план гуртка на рік (або на півріччя), перевірений заступником директора з навчально-виховної роботи та затверджений директором позашкільного закладу.

В. Правила внутрішнього трудового розпорядку, накази і розпорядження директора закладу.

Г. Портфоліо керівника музичного гуртка.

Д. Паспорт кабінету музичного мистецтва.

3. Закінчіть речення: «Специфіка заняття музичного гуртка передбачає...».

А. Розвиток музичних здібностей та виконавських навичок вихованців.

Б. Вплив музики на самовираження учнів у музично-творчій діяльності.

В. Організацію самостійної роботи дітей.

Г. Підготовку до концертної та конкурсної діяльності.

Д. Підготовку до екскурсій.

4. Що важливо знати педагогу, щоб організувати музичний гурток у закладі загальної середньої освіти?

А. Методику організації дитячого музичного колективу.

Б. Методику організації роботи музичного гуртка.

В. Методику організації масового музично-виховного заходу.

Г. Передовий педагогічний досвід в організації музичних гуртків.

Д. Правила поведінки.

5. Які гуртки з музики можна організувати у закладі загальної середньої освіти?

А. Хоровий, вокальний.

Б. Музично-театральний, фольклорний.

В. Літературний, поетичний.

Г. Вокально-інструментальний.

Д. Декоративно-прикладний.

6. Позначте основні завдання роботи хорового гуртка в закладі загальної середньої освіти.

А. Розвиток вокально-хорових навичок.

Б. Розвиток навичок художньо-виразного співу.

В. Розвиток комунікативних навичок.

Г. Розвиток навичок гри на фортепіано.

Д. Розвиток технічних здібностей.

7. Позначте основні завдання роботи фольклорного гуртка в закладі загальної середньої освіти.

А. Розвиток навичок читання нот.

Б. Розвиток навичок гри на баяні.

В. Розвиток вокально-хорових і хореографічних навичок.

Г. Розвиток навичок виконавської інтерпретації.

Д. Розвиток комунікативних навичок.

8. Позначте основні завдання роботи інструментального гуртка в закладі загальної середньої освіти.

А. Розвиток навичок гри на музичних інструментах.

Б. Розвиток навичок читання нот.

В. Розвиток комунікативних навичок.

Г. Розвиток конструкторських умінь.

Д. Розвиток вокально-хорових навичок.

9. Позначте структуру репетиційного заняття музичного гуртка в закладі загальної середньої освіти.

А. Організаційний момент, постановка завдань, виконання вправ, робота над творами, висновок.

Б. Організаційний момент, постановка завдань, виконання вправ.

В. Організаційний момент, постановка завдань, робота над творами.

Г. Організаційний момент, виконання вправ, висновок.

Д. Організаційний момент, робота над творами, висновок.

10. Позначте різновиди шкільних хорів за віком учасників.

А. Хор хлопчиків, хор дівчаток.

Б. Хор патріотичної пісні.

В. Естрадний хор.

Г. Хор народної пісні.

Д. Хор учнів першого класу, хор учнів початкових класів, хор учнів 5–9 класів.

Відповіді до тестових завдань

1. А, Б, В, Д.

2. А, Б, В.

3. А, Б, Г.

4. А, Б, В, Г.

5. А, Б, Г.

6. А, Б, В.

7. В, Г, Д.

8. А, Б, В.

9. А.

10. Д.

Література

1. Дверій Р. Школа гри на хроматичній сопілці. Львів, 2008. Ч. 3. 64 с.

2. Кондратова Л. Г. Організація проектної діяльності учнів в позаурочний час. *Виховна робота в школі*. 2007. № 1. С. 5–7.

3. Литвинова Н. Розвиток творчої особистості у позашкільній діяльності. *Рідна школа*. 2003. № 8. С. 3–4.

4. Масол Л. Організація позакласної роботи як складової навчально-виховного процесу, спрямованого на особистісний розвиток учня. *Відкритий урок*. 2003. № 17–18.

5. Нестерович Б. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до позакласної музично-виховної роботи з молодшими школярами: автореф. дис.

... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2009. 28 с.

6. Печерська Е. П. Уроки музики в початкових класах: навч. посіб. Київ : Либідь, 2001. 272 с.

7. Позашкільна освіта. Навчальні програми. Художньо-естетичний напрям. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»: офіційний вебсайт. URL: <https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/navchalni-programi/hudozhno-estetichniy-napryam/>.

8. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в початковій школі. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. 216 с.

9. Руденко Л. Інноваційний підхід до формування творчих здібностей у позаурочній виховній діяльності. *Рідна школа*. 2003. № 9. С. 2–5.

10. Хлебникова Л. О. Методика хорového співу у початковій школі: метод. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2006. 216 с.

Тема 7. Масові форми позаурочної музично-виховної роботи

Мета: розкрити різноманіття та особливості масової музично-виховної роботи в закладах загальної середньої освіти.

Провідна ідея: масові форми позаурочної музично-виховної роботи сприяють мотивації учнів до пізнання музичного мистецтва, розширенню мистецького кругозору.

Основні поняття: масові форми позаурочної роботи, музично-виховні бесіди, свята, концерти, квести, челенджі.

Теоретичний блок

1. Масові форми музично-виховної позаурочної роботи – це форми роботи, щокі об'єднують усіх без виключення учнів (класу, паралелі класів, вікової групи, усього закладу освіти) і мають на меті зацікавити всіх музичним мистецтвом, музичною діяльністю та музичною взаємодією, а також розширити мистецький кругозір.

2. Класифікація масових форм за способами (методами, типами) виховного впливу (слово, переживання, діяльність, гра). *Словесно-логічні форми:* бесіди різноманітної тематики, дискусії, конференції, лекції тощо. Основний засіб впливу – слово (переконання словом). Головне: обмін інформацією, повідомлення учнів, учителів і дорослих, обговорення проблем. *Образно-художні форми:* концерт, спектакль, свято, дискотеки та ін., де основним засобом впливу є спільне, переважно естетичне переживання. Головне: викликати сильні, глибокі колективні емоції, що облагороджують, схожі на ті, що люди переживають у театрі, на святах, в інших подібних ситуаціях. *Ігрові (дозвілєві) форми роботи:* ігри (пізнавальні, змагальні, конкурсні), спільний відпочинок, змістовні розваги. Усі вони поєднують різноманітні засоби впливу: слово, образ, почуття, роботу.

Обов'язкові елементи всіх форм роботи з учнями: інформація – те нове і важливе, про що дізнаються учні, беручи участь у тій чи іншій діяльності; переживання – їхнє емоційне сприйняття інформації та всього, що відбувається, оцінка, ставлення; дії – це спільна (один з одним та дорослими) діяльність, що збагачує і розвиває.

Масові форми реалізуються як у масштабі всієї школи, так і в межах класу чи двох паралельних класів, лише у початковій школі чи лише зі старшокласниками. Вони поєднують як гуртківців, так і дітей, незадіяних у постійно функціонуючих позаурочних заняттях. Можуть бути сплановані класним керівником, учителем музики разом з учителями літератури, образотворчого мистецтва, або проведені згідно з планом закладу освіти.

3. Різноманітність форм масової позаурочної роботи з музичного мистецтва, організація музичного дозвілля школярів: вечори, випуски стіннівки, радіогазети, екскурсії, зустрічі, конкурси (музичні таланти, «Зірки на сцену»), концерти, музичні перерви з учнями початкових класів, наукові читання, практикуми з вивчення народних пісень, свята, фестивалі, лекції-концерти, тематичні тижні (музики, мистецтва рідного краю) тощо.

4. Тематика: музика і життя, ознайомлення з життям і творчістю композитора, вивчення окремих творів композитора, музика композиторів-піснярів краю, «Біля джерел майстерності», музика сім'ї, пісні під гітару тощо. Значення освітніх та виховних заходів із музики в розвитку музично-естетичного кругозору, формуванні музичних смаків та переконань. Передовий педагогічний досвід в організації масової музично-виховної позаурочної роботи в закладі ЗСО.

Лабораторне заняття № 1

1. Укладіть схему з теми «Масові музично-виховні заходи».
2. Ознайомтеся з порадами щодо підготовки методичної розробки музично-освітньої бесіди.
3. Напишіть методичну розробку музично-освітньої бесіди з теми «Мій музичний інструмент».

Поради щодо підготовки методичної розробки музично-освітньої бесіди

Підготовка методичної розробки музично-освітньої бесіди передбачає такі етапи:

1. Вибір теми (композитор, творчість, твір, виконавець, інструмент, стиль, жанр, сприйняття музики та мистецтва, людина і музика, музика та інші види мистецтва, музика і наука, видатні особистості та музика тощо)
2. Підбір інформаційного матеріалу (відомості про музичний інструмент, історія створення, особливості побудови, цікаві факти, загадки, художнє слово – поетичне та прозове, інтрига, речення-підказки для початку, для закінчення, питання до прослуховування творів, творчі завдання).

3. Поради, зокрема: активне емоційне сприйняття музики може бути здійснене тільки в тому випадку, якщо матеріал бесіди цікавий, зрозумілий означеній аудиторії, насичений музикою і цікавими фактами про неї; використовуйте щирі слова, народжені прекрасною музикою, яку вони будуть слухати; переконуйте в значущості ідей, до сприйняття яких залучаєте дітей; добре орієнтуйтеся в творах, на яких побудований діалог, та намагайтеся глибоко проникнути в їхню суть та відчутти їх красу.

4. Підбір музичного матеріалу: ноти, записи.

5. Підбір наочного матеріалу: ілюстрації, портрети, слайди.

6. Продумування сценарію та жанру заходу: подорож (у просторі чи часі), історія створення (пряма чи зворотна), проблемна ситуація, контраст чи конфлікт (інформації, музичних творів, сприймання, діяльності), казка, традиційний академічний (від загального до конкретного або навпаки), ігровий (імітаційний) тощо.

7. Структурування матеріалу на три частини: вступну, основну, заключну.

8. Написання методичної розробки (див. план-шаблон).

Музично-освітня бесіда

План-шаблон

Вчитель: прізвище, ім'я, по батькові.

Тема: «Поговори про...», «Музичний альбом», «Діалог з...», «Про що нам розповіли...».

Мета: довести, що..., зробити висновок про те, що... .

Завдання:

- **навчальні:** ознайомлення з ..., формування мистецького кругозору;
- **розвивальні:** розвиток навичок емоційно-осмисленого сприйняття музики, вміння аналізувати, порівнювати, оцінювати...;
- **виховні:** формування мистецьких інтересів, розвиток естетичних почуттів, смаків, ідеалів тощо.

Музичний матеріал: _____.

Використана література: _____.

Технічне забезпечення: _____.

Хід заходу: детальний опис діалогів за тричастинною структурою.

Речення-підказки для створення початку (зав'язки сюжету)

Старий збірник нот під назвою «Юний скрипаль» якось «заговорив». Точніше, заговорив не він сам, а його мелодії: зазвичай нечутні, приховані за хитромудрим «нотним мереживом», вони раптом стали говорити.

А зараз підніміть праву руку ті, хто знає що це таке? (вчитель показує музичний інструмент).

Хто може повторити такий складний рух? (Показуєте, як грає скрипаль, піаніст).

Хто пам'ятає своє ім'я, підніміть, будь ласка, ліву руку! Хто знає назву цього предмета (вчитель показує музичний інструмент), вигукніть його, будь ласка! Покажіть рухами, як на ньому грають.

Запитання для бесіди

- Звуки якого музичного інструмента, на вашу думку, відповідають вашому характеру?
- Як ви думаєте, чи можуть звуки того чи іншого інструмента зцілити душу людини?
- Якби вам потрібно було зробити сопілку, з якого дерева ви б її зробили?
- З якого дерева краще робити той чи інший музичний інструмент, наприклад: скрипку, віолончель, гітару?
- Яке дерево найкраще для гарного звучання музичного інструмента?
- Чи кожен майстер може зробити гарний музичний інструмент? Що йому для цього потрібно?
- Чи може людина, байдужа до музики, виготовити гарний музичний інструмент?
- Якби музиканти самі майстрували для себе музичні інструменти, чи вплинуло б це на їхню музику?
- Чим музичний інструмент, зроблений руками майстра, відрізняється від музичного інструмента, виготовленого на фабриці?

Питання до прослуховування творів

- Яку історію може розповісти цей інструмент?
- Які можливості інструмента ви «побачите» на прикладі цього твору?
- Що може розказати саме цей інструмент?
- Оберіть із декількох визначень таке, яке найбільше відповідає образу твору.
- Якими засобами композитор створив цей образ?
- Які особливості гри на інструменті ви помітили?

Творчі завдання

- Вигадайте казку про цей інструмент.
- Вигадайте легенду про створення інструмента.
- Створіть програму улюблених творів для цього інструмента.
- Намалуйте інструмент та музиканта.

Речення-підказки для закінчення бесіди

Будьте ласкаві, плесніть в долоні ті, хто вважає музику своїм другом.

Матеріал для бесід

1. Березовський і Моцарт. *Музика*. 1994. № 4.
2. Будитель національного духу (про В. Матюка). *Музика*. 1993. № 4.
3. Горохова Л. Тарас Шевченко і музика. *Розповіді про музику*. Вип. 3. Київ : Музична Україна, 1980. С. 5–66.
4. Життя коротке – життя вічне (про М. Березовського). *Музика*. 1977.

№ 2.

5. Знамениті українські артисти-співці XVII-XVIII ст. *Музика*. 1993. № 3.
6. Іван Франко і музика. *Народна творчість та етнографія*. 1990. № 4.
7. Камерна опера М. Вериківського (опера-етюд). *Музика*. 1986. № 4.
8. Колісниченко Ю. Я., Плачинда С. П. Неопалима купина: Березовський. Ведель: біографічні повісті. Хмельницький : Поділля, 1994. 208 с.
9. Королюк Н. Кобзарєва пісня. Поезія Тараса Шевченка і музика. Київ, 1994. 76 с.
10. Лисенко О. Про Миколу Лисенка (спогади про батька). *Розповіді про музику*. Вип. 2. Київ : Музична Україна, 1979. С. 109–114.
11. Музика і Григорій Сковорода. *Музика*. 1993. № 2.
12. Невідомі твори М. Березовського. *Музика*. 1986. № 2.
13. Про Євгена Вахняка. *Музика*. 1993. № 3.
14. Про Нестора Нижанківського. *Музика*. 1993. № 2.
15. Про Ніну Матвієнко. *Музика*. 1988. № 3.
16. Протоієрей К. Стеценко. *Музика*. 1994. № 3.
17. Рок і класика. *Музика*. 1987. № 4.
18. Товстуха Є. Зустріч (Лисенко, Вересай). *Розповіді про музику*. Вип. 3. Київ : Музична Україна, 1980. С. 67–81.
19. Трагічна доля митця (про Барвінського). *Музика*. 1988. № 5.
20. Хентова С. «Місячна соната». *Розповіді про музику*. Вип. 3. Київ : Музична Україна. С. 82–104.

Завдання для самостійної роботи

Спроектуйте програму масових музично-виховних заходів на тиждень, передбачивши: різні вікові групи учнів, різну тематику (народна, академічна, естрадна музика), різні форми (жанри) заходів. Напрями роботи: музично-мистецький, народний, класичний, сучасний, міжпредметний (математика, фізика, історія, народознавство), зв'язок з батьками, зв'язок з мистецькими закладами міста (театри, концертні зали, вузи, мистецькі школи), зв'язок із телебаченням та радіо.

У тижні музики повинні бути задіяні всі класи та шкільні колективи. У підготовці беруть участь гуртківці з виконавських колективів, учителі мистецьких дисциплін, класні керівники, бібліотекар.

Використайте різноманітні форми роботи: конкурси музичних талантів (між класами), практикуми вивчення народних пісень, наукові читання, фестивалі народної, авторської, естрадної пісні, концерти, свята (музично-літературної композиції), вечори, випуски настінної газети, радіогазети, музичні перерви з учнями початкових класів, зустрічі, екскурсії тощо.

Продумайте тематику: музика і життя, знайомство з життям і творчістю композитора, вивчення окремих творів композитора, музика композиторів-піснярів краю, музика сім'ї, пісні під гітару, знайомство з кращими представниками вітчизняної музичної культури, цікавими явищами в культурному житті України, колективами, виконавцями, музичними

інструментами, найвідомішими творами у певних жанрах тощо.

Заповніть таблицю «План тижня музики в закладі ЗСО».

План тижня музики в закладі загальної середньої освіти

Таблиця-шаблон

Дні Тижня	Години	Форма музично-виховного заходу, його тема	Класи, що беруть участь	Відповідальні
Понеділок. День народної музики	12:00	практикум	1–4	учитель музичного мистецтва, класні керівники
	14:00	фестиваль	5–8	
	18:00	вечір-зустріч	9–11	
Вівторок. День світової класичної музики	12:00	театралізована вистава	1–4	учитель музичного мистецтва, класні керівники
	14:00	радіоперерва-конкурс	5–8	
	16:00	наукові читання	9–11	
Середа. День української музики	12:00	музично-освітня бесіда	1–4	учитель музичного мистецтва, класні керівники
	14:00	музична вікторина	5–8	
	17:00	вечір українського романсу «Сім струн»	9–11	
Четвер. Музика в сім'ї	12:00	конкурс	1–4	учитель музичного мистецтва, образотворчого мистецтва, класні керівники
	14:00	мистецька бесіда	5–8	
	19:00	перегляд мюзиклу	9–11	
П'ятниця. День сучасної музики	12:00	конкурс	1–4	учитель музичного мистецтва, класні керівники
	16:00	вечір	5–8	
	19:00	шоу-програма	9–11	
Субота. День музики родини	12:00	шкільне родинне свято	1–11	завуч-організатор, учитель музичного мистецтва

Тестові завдання для самоперевірки

1. Позначте масові форми музично-виховної роботи в закладі загальної середньої освіти:

- А. Гуртки з музики, хореографії, театру.
- Б. Гуртки та факультативи.
- В. Концерти, конкурси, фестивалі.
- Г. Бесіди, зустрічі, екскурсії, квести.
- Д. Практикуми, свята, музичні перерви.

2. Що необхідно для організації Тижня музики у закладі загальної середньої освіти?

- А. Взаємодія вчителя музики із педагогічним колективом закладу.
- Б. Планування масових заходів різних форм і тематики.
- В. Взаємодія учнів-гуртківців.
- Г. Трансляція в інтернеті.
- Д. Мультимедійні технології.

3. Від чого залежить ефективність масового музично-виховного заходу?

- А. Драматургії заходу (продуманості всіх структурних компонентів та їхнього розвитку).
- Б. Матеріальних затрат на проведення.
- В. Кількості учасників заходу.
- Г. Введення ігрових, інтерактивних методів.
- Д. Музичних здібностей глядачів.

4. Який найменший колектив задіяний у масових формах позаурочної музично-виховної роботи?

- А. Учні одного класу.
- Б. Учні паралелі класів.
- В. Учні початкової школи.
- Г. Учні середньої школи.
- Д. Учні старших класів.

5. Позначте масові форми позаурочної музично-виховної роботи естрадного напрямку:

- А. Майстерка гри на ударній установці
- Б. Музично-освітня бесіда про життя й творчість М. Лисенка.
- В. Заняття естрадного хору.
- Г. Квест «Попмузика».
- Д. Практикум вивчення пісень популярних українських виконавців.

6. Оберіть варіант нетрадиційного сценарійного ходу масового музично-освітнього заходу.

- А. Гра.
- Б. Контраст чи конфлікт.

- В. Від загального до конкретного.
- Г. Історія створення (пряма чи зворотна).
- Д. Подорож (в просторі чи часі).

7. Вкажіть особливості словесно-логічних форм масової музично-виховної роботи.

- А. Бесіди різної тематики, дискусії, конференції, лекції.
- Б. Обмін інформацією, повідомлення учнів, обговорення проблем.
- В. Спільний відпочинок, розваги.
- Г. Переконавання словом.
- Д. Основний засіб впливу – діяльність.

8. Визначте особливості образно-художніх форм масової музично-виховної роботи:

- А. Бесіди, конференції, лекції.
- Б. Найважливіше – викликати сильні, глибокі колективні емоції, що облагороджують.
- В. Спільне, переважно естетичне переживання.
- Г. Концерт, музична вистава, свято.
- Д. Основний засіб впливу – слово.

9. Вкажіть особливості ігрових (дозвілєвих) форм масової музично-виховної роботи:

- А. Конкурси, квести.
- Б. Найважливіше – викликати колективні емоції.
- В. Ігри (пізнавальні, змагальні, конкурсні).
- Г. Концерт, спектакль, свято, дискотека.
- Д. Основний засіб впливу – почуття, дії.

10. Назвіть масові музично-виховні заходи, які можна використовувати в програмі Тижня музики.

- А. Майстерка вивчення народних пісень.
- Б. Заняття хорового гуртка.
- В. Індивідуальне заняття фортепіано.
- Г. Шоу-програма «Зірки естради».
- Д. Родинне музичне свято.

Відповіді до тестових завдань

1. В, Г, Д.	6. А, Б, Д.
2. А, Б, В.	7. А, Б, Г.
3. А, В, Г.	8. Б, В, Г.
4. А.	9. А, Б, В, Д.
5. А, В, Г, Д.	10. А, Г, Д.

Література

1. Гумінська О. О. Художні методи розкриття тематики позакласного заходу музики. *Зміст і форми організації позакласної музичної діяльності*

школярів: матеріали міжвузівської науково-практичної конференції. Вінниця : ВДПУ, 2002. С. 6–10.

2. Гумінська О. О., Пелячик І. Ф. Практична спрямованість професійної підготовки майбутнього учителя музики: метод. посібник. Рівне, 1999. 102 с.

3. Лапінський І. Дотепно і незвично про інструмент музичний; мал. О. Роговець. Київ : Факт, 2001. 52 с.

4. Масол Л. Виховний потенціал мистецтва – джерело освітніх інновацій. *Мистецтво та освіта*. 2001. № 1. С. 2–5.

5. Масол Л. М., Очаковська Ю. О. Предметний тиждень. Музика : у 2 ч. Методичний посібник для вчителів. Харків: Скорпіон, 2005. Ч. 1. 80 с.

6. Музичний лекторій у школі. *Музика в школі*. Вип. 2. Київ : Музична Україна, 1974.

7. Шуть М. М. До питання формування духовних цінностей школярів у позакласній роботі загальноосвітньої школи. *Традиційна культура в умовах глобалізації: сучасний дискурс щодо збереження та популяризації нематеріальної культурної спадщини*: матеріали наук.-практ. конференції (м. Харків, 23–24 червня 2017 р.) / Управління культури і туризму Харківської ОДА, Харківський Обласний організаційно-методичний центр культури і мистецтва. Харків, 2017. С. 341–344.

8. Шуть М. М. Школа ігромайстерності: методичний посібник. Київ : Шкільний світ, 2006.

9. Шуть М. М. Майстерність проведення гри: методичний посібник. Київ : Шкільний світ, 2007.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4

МЕТОДИКА МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Тема 1. Загальна та музична характеристика молодшого школяра

Мета: схарактеризувати загальні та музичні особливості молодшого школяра.

Провідна ідея: знання психологічних та музичних особливостей молодших школярів допомагає майбутньому вчителю музичного мистецтва зрозуміти учнів означеного віку і спроектувати траєкторію їхнього загального та музичного розвитку засобами музичного мистецтва.

Основні поняття: молодший шкільний вік, основний вид діяльності, увага, уява, мислення, сприймання музики, загальний розвиток, музичний розвиток, діапазон, інтонація, виконавські навички.

Теоретичний блок

1. Молодший шкільний вік – період життя дітей від шести до одинадцяти років, що характеризується переходом від ігрової до навчальної діяльності, яка стає в цьому віці провідною. У цей час дитина йде до школи, що сприяє різким змінам у її життя та діяльності. Під час навчання розвиваються фізичні й розумові здібності, формуються психічні особливості молодших учнів.

2. Організм здобувача освіти росте, формується, тому він швидко втомлюється від одноманітного положення та діяльності, від однотипного сприймання інформації; надмірно рухливі діти прагнуть бігати, стрибати, лазити, плавати тощо; недостатньо координують рухи, здійснювані дрібними м'язами.

Рухи під музику, нейровправи знімають напруження дрібних м'язів пальців та кисті руки, позитивно впливають на розумовий розвиток. Проте надмірна рухлива активність протягом тривалого часу може негативно позначитися на стані здоров'я дитини.

3. Провідною діяльністю стає процес здобуття знань. З'являється внутрішнє прагнення до навчання та можливості досягти успіхів. Зростає здатність дитини до логічного мислення. З'являється любов до праці. Дитина оволодіває елементарними культурними навичками, прагне до спілкування з ровесниками відповідно до встановлених правил, формується самодисципліна.

Перехід дитини від гри до учіння, за якого гра зберігається в її житті та продовжує розвиватися. Особливе значення для розвитку дитини має сюжетно-рольова гра, зокрема дослідження стосунків літературних та історичних героїв, соціальних форм поведінки, навчання взаємодії, досвіду прийняття правил (готовність до виконання ролі).

Конструктивні ігри сприяють неабиякій обізнаності з властивостями звуків різної тривалості, висоти, усвідомленню їхнього просторового розміщення в партитурі, диференціації музичних форм тощо. Через ігрові форми легко засвоюється найскладніший матеріал.

4. Розвиток відчуттів і сприймань: зростає швидкість перебігу процесу сприймання, збільшується число сприйнятих об'єктів, розширюється обсяг їхнього запам'ятовування тощо. Розвиток сприймання здійснюється успішніше, якщо вчитель не тільки супроводжує поясненнями демонстрацію наочних об'єктів, хоча це дуже важливо, а й організовує самостійне розглядання цих об'єктів, пошуки їх характерних ознак, створення їхніх цілісних образів, за якого учні вчаться бачити, слухати, торкатися, іноді й нюхати, пробувати на язик, спостерігати й узагальнювати, визначати словами результати своїх спостережень.

5. Особливості уваги: мимовільна, учні активно реагують на все нове, яскраве і незвичайне, їм важко довільно керувати своєю увагою. Слабкість довільної уваги та занадто розвинена мимовільна увага в молодших школярів можуть спричинити лінощі та слабовілля. Увага залежить від усвідомлення учнями необхідності, важливості навчального матеріалу, інтересу до його змісту, доступності навчальних завдань, поставлених перед ними. Діти із захопленням працюють над нелегкими, але доступними завданнями.

Вимоги: виявити терпіння, такт, не оперувати лише наказами, а й іншими формами вимог (нагадування, заклик до дії, застереження, заборона, правила-речитації, рутини-плакати, рутини-позначки («дорожні знаки»), рутини-ручні знаки тощо).

6. Молодші школярі вирізняються яскравою образною уявою. У зв'язку з цим мова вчителя має бути образною, багатою на епітети та порівняння. На уроці пропонується створення фантастичних, казкових ситуацій та загалом урок може бути побудований в нетрадиційній формі (подорож, казка, чарівні перетворення, перенесення в попередню епоху або в майбутнє).

Особливості сприйняття музики. Зростає гострота слуху, а також здатність розрізняти висоту тонів. Точність сприймання й відтворення коротких звукових сигналів підвищується до четвертого класу. Першокласники легко сприймають яскраво образні твори, невеликі за об'ємом (через незначний обсяг довільної уваги), музику зображального характеру, основні типи музики – пісню, танець, марш; упізнають знайомі твори, можуть описати музичний настрій.

Співацькі можливості та особливості співу. Вокальний апарат на етапі формування – невеликий діапазон (від секунди до октави, примарна зона – *мі-соль*), некоординованість зі слухом, швидка втомлюваність. Із віком діапазон збільшується, учні точніше сприймають і відтворюють звуки мелодії. Важливо навчити чисто інтонувати – правильно сприймати звук та відтворювати його; правильно дихати під час співу; виявити учнів, які неточно інтонують, та попрацювати з ними індивідуально; з перших занять необхідно навчати учнів красивому виразного співу, щоб вони не «задовольнялися» приблизним виконанням; привчати до самоконтролю та самоаналізу; допомагати наочністю (графічне зображення мелодії, показ рухами); співати вправи за сходами, драбинкою, ручними знаками.

Завдання для самостійної роботи

1. Укладіть таблицю «Вікові та музичні особливості молодшого школяра, методи навчання» (див. зразок табл. 4.1).

2. Підберіть або створіть самостійно «Музичні вітання» (всього чотири – для кожного класу) для учнів початкової школи, виконайте або змонтуйте відповідне відео (див. додаток А).

3. Проаналізуйте конспект першого уроку у першому класі (див. додаток Г).

Таблиця 4.1

Вікові та музичні особливості молодшого школяра, методи навчання

Вікові особливості		Музичні особливості
	Методи навчання	

Тестові завдання для самоперевірки

1. Позначте характеристики уяви молодших школярів:

- А. Яскрава довільна уява, самостійна психічна діяльність.
- Б. Творча уява (створення нових образів, фантазування).
- В. Відтворююча мимовільна уява, що підтримується зовнішніми діями.
- Г. Уява підтримується зовнішніми діями, але може працювати й без них.
- Д. Уява довільна, керована, використовується у навчанні та творчості.

2. Готовність дитини до навчання в школі передбачає:

- А. Рухову активність.
- Б. Радісне очікування навчання.
- В. Вміння регулювати свою поведінку.
- Г. Уміння зосереджувати увагу.
- Д. Музичні здібності.

3. Позначте особливості учнів молодшого шкільного віку:

- А. Проявляє інтерес до навчальних завдань.
- Б. Позитивно ставиться до колективної діяльності.
- В. Проявляє довіру, відвертість, здатність до саморегуляції, рефлексії.
- Г. Проявляє інтерес до протилежної статі, до внутрішнього світу інших.

Д. Прагне спілкування лише з однолітками.

4. Позначте особливості навчальної діяльності молодших школярів:

А. Від наочно-дієвого мислення до наочно-образного.

Б. Від похвали та оцінки до інтересу до знань, саморозвитку, самоповаги.

В. Формування навичок співпраці, взаємодії, відповідальності.

Г. Прагнення до самостійності.

Д. Від зовнішнього контролю вчителя до самоконтролю й самооцінки, від інтересу до гри – до інтересу до знань.

5. При формуванні самооцінки молодшого школяра домінує:

А. Розуміння дитиною власної неповторності.

Б. Спілкування в групі.

В. Зовнішня оцінка (оцінка дорослими досягнень дітей).

Г. Оцінка вчителем його особистості.

Д. Заняття в музичних гуртках.

6. Позначте особливості сприймання музики молодшими школярами:

А. Здатність сприймати великі симфонічні твори

Б. Здатність сприймати основні жанри музики – пісню, танець, марш.

В. Здатність сприймати невеликі за обсягом твори.

Г. Здатність характеризувати образи, засоби виразності у комплексі.

Д. Здатність емоційно реагувати на музику.

7. Визначте вокальні особливості молодших школярів:

А. Великий діапазон.

Б. Невеликий діапазон.

В. Переважно інтонація стійка.

Г. Переважно інтонація нестійка.

Д. Голосові зв'язки повністю сформовані.

8. Схарактеризуйте форми вимог до молодших школярів:

А. Використання елементів гри.

Б. Прохання, поради, запитання.

В. Заборона.

Г. Правила-речитації, рутини-плакати, рутини-позначки («дорожні знаки»).

Д. Пісні про правила поведінки.

9. Окресліть характеристики мислення молодших школярів:

А. Від наочно-дієвого мислення до наочно-образного.

Б. Від дієвого мислення до образного.

В. Від словесного мислення до образного.

Г. Від наочно-образного мислення до словесно-логічного.

Д. Від абстрактного мислення до образного.

10. Позначте організаційні прийоми уроків музичного мистецтва у першому класі;

А. Вхід до класу під музику.

Б. Виконання музичного вітання.

В. Виконання «музичної зарядки».

Г. Виконання гімнастичних вправ.
Д. Вихід з класу під музику.

Відповіді до тестових завдань

1. А, Б, Г, Д.	6. Б, В, Д.
2. Б, В, Г.	7. Б, Г.
3. А, Б, В.	8. А, Б, Г, Д.
4. Б, В, Д.	9. Г.
5. В, Г.	10. А, Б, В, Д.

Література

1. Гордова О. В. Спільна музично-ігрова діяльність як засіб корекції емоційної сфери першокласників: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07; НАПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. Київ, 2011. 20 с.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/often-requested/state-standards/> (дата звернення: 08.11.2025).
3. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 128 с.
4. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ – Рівне, 2006. 525 с.
5. Турчин Т. Початкова загальна музична освіта: обґрунтування підходів до оновлення змісту. *Рідна школа*. 2016. № 7. С. 27–31.
6. Турчин Т. М. Початкова музична освіта: проблеми модернізації: монографія. Чернігів : Десна, 2013. 368 с.
7. Хлебникова Л. О. Методика хорового співу у початковій школі: метод. посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2006. 216 с.

Тема 2. Сучасні підходи до навчання музичного мистецтва на принципах Нової української школи

Мета: розкрити сучасні підходи до навчання мистецтва (музичного мистецтва) на принципах Концепції Нової української школи.

Провідна ідея: усвідомлення важливості принципу дитиноцентризму, компетентнісного, діяльнісного підходів.

Основні поняття: концепція Нової української школи, стандарт, початкова школа, програми, дитиноцентризм, компетентнісний та діяльнісний підходи, рутини, організація класного колективу.

Теоретичний блок

1. «Нова українська школа» (далі – НУШ) – концепція і реформа Міністерства освіти і науки, що передбачає створення закладу освіти, де діти

будуть навчатися через діяльність, «у якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, а й вміння застосовувати їх у житті». У Концепції наголошено на суб'єктності учіння, необхідності оволодіння здобувачами освіти способами навчальної діяльності, досвідом взаємодії з іншими людьми.

Головні компоненти Концепції (сучасність, новизна):

- новий зміст освіти, що ґрунтується на формуванні компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві;
- орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитино центризм;
- наскрізний процес виховання, що формує цінності;
- педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками.

Компетентнісний підхід сприяє формуванню предметних, міжпредметних і ключових компетентностей.

Особистісно орієнтований підхід забезпечує розвиток в учнів індивідуальних художніх здібностей (музичних, образотворчих тощо), творчого потенціалу.

Діяльнісний підхід спрямований на розвиток художніх умінь і здатності застосовувати їх у навчальній та соціокультурній практиці.

Інтегративний підхід відображається в акцентуванні взаємодії різних видів мистецтва в межах освітньої галузі та пошуку міжпредметних зв'язків у різних освітніх галузях, інтеграції шкільного навчання мистецтв із соціокультурним середовищем.

2. Оновлення Стандарту початкової освіти та типових освітніх програм.

Метою навчання мистецтва (музичного мистецтва) для загальної середньої освіти є формування культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва та художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті; плекання пошани до національної та світової мистецької спадщини.

Завдання навчання мистецтва у початковій школі: збагачення духовного світу здобувачів освіти у процесі сприймання мистецтва та художньої творчості; виховання поваги до національної та світової культурної спадщини; набуття досвіду творення художніх образів через опанування елементарними мистецькими вміннями; розвиток загальних і спеціальних мистецьких здібностей; розкриття творчого потенціалу особистості; стимулювання художньо-образного мислення, художніх інтересів; виховання естетичного смаку; сприяння творчому самовияву та розвитку індивідуального стилю учнів через мистецтво; розвиток уміння інтерпретувати твори мистецтва, висловлювати враження та особистісне ставлення до них; засвоєння початкових знань про види мистецтва, особливості їхньої художньо-образної мови, зокрема у взаємозв'язках; формування вміння презентувати й оцінювати власну творчість, плекання потреби у самовдосконаленні; формування вміння взаємодіяти з іншими через мистецтво, виявляти зв'язки мистецтва з

природним і соціокультурним середовищем; виховання здатності застосовувати мистецтво для отримання задоволення та емоційного самопізнання.

3. Організація класу до уроку: вхід до класу під музику, під ритмічне остинато (вчитель плескає, грає на клавесах, барабані тощо), музичне вітання, гра «Знайомство», «музичні переходи» (вправи на увагу), ритмічні рутини (рухи-вказівки), особливі прийоми-команди до дій (готуємо, передаємо інструменти, шикуються біля парт, вільно по класу, парами тощо), музичне прощання, вихід класу (диригуючи, махаючи однією рукою тощо).

Завдання для самостійної роботи

1. Аналіз програм початкової школи (Олександри Савченко та Романа Шияна): структура, мета, завдання, змістові лінії, орієнтовний зміст.

2. Укладання таблиці «Зміст навчання музичного мистецтва в 1–4 класах за змістовими лініями» (див. зразок табл. 4.2).

Таблиця 4.2

Зміст навчання музичному мистецтву в 1–4 класах за змістовими лініями

(на основі типової освітньої програми О. Савченко, Р. Шияна)

Класи	Зміст навчання музичному мистецтву за змістовими лініями		
	Художньо-творча діяльність	Сприймання та інтерпретація мистецтва	Комунікація через мистецтво
1			
2			
3			
4			

Тестові завдання для самоперевірки

1. Визначте компоненти галузі Державного стандарту «Мистецтво»:

А. Інтегрований курс «Мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво».

Б. Музичний, образотворчий, хореографічний, театральний, екранний.

В. Інтегрований курс «Мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво», «Література».

Г. Інтегрований курс «Мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво», «Театр».

В. Музичний, образотворчий.

2. Позначте аспекти компетентнісного підходу до формування художніх знань:

А. Зміщення акценту з механічного засвоєння знань на діяльнісно-практичний.

Б. Зміщення акценту з діяльнісно-практичного засвоєння знань на інтелектуальний.

В. Проблемний підхід до процесу засвоєння знань.

Г. Інтелектуалізація засвоєння знань.

Д. Пріоритет діяльнісного та комунікативного способів засвоєння знань.

3. До яких методів навчання належить метод вправ?

А. Наочних.

Б. Логічних.

В. Практичних.

Г. Словесних.

Д. Проблемних.

4. Визначте ознаки критичного мислення:

А. Вміння проникнути в сутність проблеми, глибину інформації.

Б. Неспроможність аргументувати прийнятого рішення.

В. Здатність до діалогу й дискусії.

Г. Незалежність від думки близького оточення.

Д. Дотримання власної точки зору (навіть неправильної).

5. Які види діяльності належать до змістової лінії «Художньо-творча діяльність»?

А. Спів.

Б. Гра на музичних інструментах.

В. Аналіз музичних творів.

Г. Імпровізації голосом, пластикою, на музичних інструментах.

Д. Спільне обговорення мистецького заходу.

6. Позначте нормативний документ, що конкретизує для кожного класу визначені Державним стандартом результати навчання відповідно до освітньої галузі або її складової:

А. Державний стандарт.

Б. Навчальний підручник.

В. Навчальний зошит.

Г. Навчальна програма.

Д. Концепція.

7. Вкажіть, де прописані очікувані результати навчання здобувачів освіти?

А. У навчальній програмі.

Б. У Державному стандарті.

В. У навчальному зошиті.

Г. У навчальному підручнику.

Д. У Концепції «Нова українська школа».

8. Визначте базовий документ, що окреслює основні засади й підходи до навчання:

А. Навчальний зошит.

Б. Навчальний підручник.

- В. Державний стандарт.
- Г. Навчальна програма.
- Д. Концепція.

9. Яка компетентність мається на увазі: «Освоєний учнями у процесі навчання досвід специфічної для музичного мистецтва діяльності, пов'язаної з набуттям нового знання, його перетворенням і застосуванням»?

- А. Предметна.
- Б. Інформаційна.
- В. Громадянська.
- Г. Комунікативна.
- Д. Міжпредметна.

10. Визначте особливості компетентнісного підходу:

- А. Розвиток індивідуальних якостей.
- Б. Розвиток колективу.
- В. Формування предметних компетентностей.
- Г. Формування міжпредметних компетентностей.
- Д. Формування ключових компетентностей.

Відповіді до тестових завдань

1. А.	6. Г.
2. А, В, Д.	7. А.
3. В.	8. В.
4. А, В, Г.	9. А.
5. А, Б, Г.	10. А, В, Г, Д.

Література

1. Гумінська О. О. Теоретико-методичні підходи в організації музичного навчання на уроках мистецтва. *Мистецтво та освіта*. 2024. № 1. С. 13–17.
2. Гумінська О. О. Технологія самовираження учнів в музичній діяльності. *Мистецтво та освіта*. 2020. № 3 (97). С. 20–26.
3. Державний стандарт початкової освіти школи. URL: <https://www.schoollife.org.ua> (дата звернення: 08.11.2025).
4. Концепція Нової української школи. URL: <https://www.slideshare.net/tsnua/ss-70132344> (дата звернення: 10.11.2025).
5. Лобова О. В. Реалізація ідей Нової української школи в підручниках «Мистецтво» (1 та 2 класи). *Мистецтво та освіта*. 2019. № 3 (93). С. 32–61.
6. Масол Л. М. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» в 1–2 класах на засадах компетентнісного підходу: навч.-метод. посіб. . Київ: Генеза, 2021. 208 с.
7. Навчальні програми для 1–4 класів. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-1-4-klasiv> (дата звернення: 08.11.2025).

8. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja / za zag. red. N. M. Bibik. Kyiv: Litera LTD, 2018. 160 s.

9. Турчин Т. М. Початкова музична освіта: проблеми модернізації: монографія. Чернігів: Десна, 2013. 368 с.

Тема 3. Реалізація змістової лінії «Художньо-творча діяльність» на уроках музичного мистецтва

Мета: розкрити особливості художньо-творчої діяльності на уроках музичного мистецтва в початковій школі.

Провідна ідея: музично-творча діяльність – спосіб діяльнісного опанування музики, що допомагає людині виявити і розвивати здібності, навички, творчо взаємодіяти з іншими виконавцями.

Основні поняття: художньо-творча діяльність, музично-творча діяльність, музичне виконання (спів, музикування, рухи), музичні здібності, виконавські навички, творча взаємодія.

Теоретичний блок

1. Змістова лінія «Художньо-творча діяльність» націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне освоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовираження. Вона реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виразні засоби творення художніх образів, імпровізування та естетичне перетворення доквілля.

2. Очікувані результати навчання здобувачів освіти в художньо-творчій діяльності:

- співає вокальні вправи, дитячі пісні (зокрема музичний фольклор) у відповідному настрої, характері;
- дотримується правил співу (постава, дихання);
- відтворює прості ритмічні послідовності (створені з половинних, четвертних та восьмих тривалостей);
- виконує пісні «в ролях», відтворюючи образ мімікою, пластикою рухів;
- створює елементарний ритмічний супровід до пісні;
- добирає тембр інструмента (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо) для передачі відповідного образу;
- грає в ансамблі прості композиції (трикутники, бубни, барабан, сопілка (за умови дотримання гігієни використання), ксилофон тощо);
- імпровізує голосом (музичні, мовленнєві інтонації), на музичних інструментах;
- виконує нескладні ролі, етюди-наслідування;
- імпровізує засобами пантоміми (міміка, жести);
- вправляється над інтонацією мовлення, чіткістю дикції, виразністю міміки і жести, перевтілюючись у різних персонажів;

– придумує образи і створює їх знайомими засобами мистецької виразності;

– рухається в ритмі і темпі музики, узгоджує свої рухи з музичним супроводом (співом);

– виконує твори мистецтва (співає, танцює, декламує тощо), які подобаються;

– називає власні уподобання в мистецтві.

3. Способи реалізації змістової лінії «Художньо-творча діяльність»: спів (співацька постава, дихання, фразування, дикція, відтворення характеру, настрою); створення образу пісні, інтонування; оперування засобами виразності та способами створення вокального і вокально-ансамблевого (хорового) художнього образу; гра на музичних інструментах: створення варіантів ритмічного супроводу до пісні, відтворення ритмічних послідовностей на різних інструментах; гра в ансамблі (зокрема, за заданими простими ритмічними рисунками); визначення виконавських труднощів; інсценізація, найпростіші театральні етюди (створення театралізованих образів, зокрема, під час рольового виконання пісні, музичного твору з характерною сюжетною програмою); елементарне вправлення у сценічній поведінці, участь в ансамблевих формах театралізацій, інсценізацій; імпровізація засобами пантоміми (міміка, жести), зокрема з партнерами; відтворення елементарних танцювальних елементів; експериментування зі звуками (тембрами, регістрами), ритмами, рухами, лініями, кольорами, формами, матеріалами тощо.

Практичне заняття № 1

Тема: Художньо-творча діяльність на уроках музичного мистецтва в початковій школі.

1. Суть та завдання змістової лінії «Художньо-творча діяльність».

2. Укладання списку з 10 пісень за підручником «Мистецтво» для 1–4 класів одного авторського колективу. Представлення однієї пісні: виконання у власному супроводі (відео), методика вивчення в три уроки.

3. Відтворення простих ритмічних послідовностей. Розробка алгоритму роботи над ритмічною вправою.

4. Музикування на трикутниках, бубнах, барабанах, сопілках, ксилофонах тощо. Розробка алгоритму музикування.

5. Імпровізування голосом та на музичних інструментах. Розробка алгоритму імпровізування.

Лабораторне заняття № 1

1. Дослідіть причини неточного інтонування, визначте методи та прийоми виправлення інтонації на основі літературних джерел (*див. хрестоматійні тексти*).

2. Укладіть «Порадник роботи над неточним інтонуванням» для вчителя музичного мистецтва.

3. Виконайте зразки вокальних вправ, пісень, супроводу до пісні, інсценізації пісні.

4. Представте конспект розучування пісні за власним вибором (*див. план-шаблон*).

Конспект розучування пісні

План-шаблон

1. З'ясувати образні, теоретичні аспекти твору: відомості про авторів, історію написання, зміст (образ) твору, засоби виразності для створення означеного образу, розмір, темп, особливості ритмічного рисунку, ладогармонічний план, структуру пісні, будову мелодії (кількість фраз, їхню повторність, неподібність, напрям руху мелодичної лінії), важкі для виконання місця.

2. Вивчити пісню.

3. З'ясувати методичні аспекти:

- як пісня співвідноситься з темою уроку;
- які освітні, розвиваючі та виховні завдання вирішуються з її допомогою;
- які вправи для розспівування можна використати;
- які види діяльності, окрім хорового співу, можна передбачити у зв'язку з вивченням цієї пісні: теоретичне вивчення музики, музикування, рухи, слухання музики, творчі завдання;
- як розподілити процес розучування на три уроки музичного мистецтва.

Урок 1

1. Вступна бесіда (*тема уроку, життєвий зміст пісні, загадки, репродукції, ілюстрації, сюрприз тощо*)

Питання до показу пісні:

Показ пісні «_____»

Відповіді на поставлені запитання:

2. Робота над текстом (роздати картки з текстом, скористатися плакатом, відкрити зошити-посібники). Пояснення незрозумілих слів:

Ритмізація тексту 1-го куплету: *тихо чи пошепки, з плесканням, з «горішками», з образними рухами («сурдопереклад»), з різними динамічними відтінками,*

групами, усім класом:

3. Розспівування.

Вокальна імпровізація на текст (завдання):

Вокальна на основі мелодії пісні:

4. Розучування мелодії пісні (акапельно!)

Аналіз мелодії (на слух – вчитель виконує мелодію, з графіки – вчитель виконує і показує графічний запис)

Вчитель: Із скількох фраз складається мелодія?

Рисунок фраз дугами:

Вчитель: Які фрази однакові? Які подібні? Як рухається мелодія у першій (2, 3, 4 та ін.) фразі?

Графічне зображення мелодії (крапки, риски):

--	--	--	--

Пофразне розучування мелодії: показ учителем фрази з показом руху мелодії рукою, відтворення солістом, групою учнів, усім класом, об'єднання фраз у куплет, приспів. Робота над чистотою та виразністю кожної фрази.

Акапельне виконання першого куплету і приспіву. Самоаналіз якості виконання.

5. Виконання першого куплету і приспіву із супроводом з диригуванням.

6. Домашнє завдання: намалювати ілюстрацію до пісні, знайти вірші, загадки про героїв пісні тощо.

Урок 2

1. Перевірка домашнього завдання. Загадка, питання про зміст вивченої пісні:

2. Розспівування.

Вокальна вправа для

Вокальна вправа на основі мелодії пісні:

3. Акапельне повторення мелодії: вокалізом, зі словами, «ланцюжком»

4. Опрацювання тексту усіх куплетів з плесканням, з «горішками», з образними рухами («сурдопереклад»), з різними динамічними відтінками, групами, усім класом:

5. Виконання пісні із супроводом.

6. Робота над виконавським розвитком:

динаміка

характер виконання

Домашнє завдання: виготовити музичні інструменти, якими можна було б супроводжувати пісню, «скласти колекцію» музичних творів однієї тематики, підібрати акомпанемент.

Урок 3

1. Перевірка домашнього завдання.

2. Розспівування.

Вокальна вправа для

Вокальна вправа на основі мелодії пісні:

3. Акапельне повторення мелодії: вокалізом, зі словами, «ланцюжком».

4. Повторення тексту усіх куплетів, виконання усієї пісні.

5. Підготовка до «концертного» виконання пісні.

динаміка

_____ ,
характер виконання

_____ .

Розподіл куплетів між солістами, ансамблем, хором:

Музикування:

Бубни

Маракаси

Барабан

Рухи образні:

Рухи танцювальні:

Рухи ігрові:

5. «Концертне» виконання пісні.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте підручники «Мистецтво» 1–4 класи (автори Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, О. М. Колотило) і виберіть: завдання для вокальної, мелодичної імпровізації, завдання для інструментальної, ритмічної імпровізації, завдання для експериментування зі звуками, завдання для пластичної імпровізації. Заповніть таблицю (див. зразок табл. 4.3).

Таблиця 4.3

Творчі форми роботи в підручниках «Мистецтво»

Творчі форми роботи	Підручники «Мистецтво» (автори Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, О. М. Колотило)			
	1 клас	2 клас	3 клас	4 клас
Завдання для вокальної,				

мелодичної імпровізації				
Завдання для інструментальної, ритмічної імпровізації				
Завдання для експериментування зі звуками				
Завдання для пластичної імпровізації				

2. Представте практично творчі вправи, завдання, ігри з підручників.

3. Напишіть завдання для вокальної (мелодичної) імпровізації до однієї з пісень підручника «Мистецтво».

Тестові завдання для самоперевірки

1. Які завдання вирішує змістова лінія «Художньо-творча діяльність»?

- А. Розвиток креативності.
- Б. Розвиток мистецьких здібностей.
- В. Теоретичне опанування знань.
- Г. Освоєння способів художньо-творчого самовираження.
- Д. Практичне освоєння основ художньої мови різних видів мистецтва.

2. Які завдання розвивають музичні здібності?

- А. Запам'ятовування назв засобів музичної виразності.
- Б. Виконання ритмічних вправ, ритмічних ігор.
- В. Спів поспівок за рукою-нотосцем.
- Г. Спів вправ і пісень за ручними знаками Дж. Кервена.
- Д. Аналіз музичного твору.

3. Які завдання розвивають творчі здібності та навички?

- А. Спів з назвами нот.
- Б. Імпровізація засобами пантоміми (міміка, жести).
- В. Імпровізації голосом (музичні, мовленнєві інтонації), на музичних інструментах.
- Г. Плескання «музичного пульсу» (метру).
- Д. Створення варіантів ритмічного супроводу до пісні.

4. Які завдання розвивають художньо-творчу уяву?

- А. Створення пластичних образів музичного твору.
- Б. Театралізація, інсценізація пісні.
- В. Розучування пісні.

Г. Імпровізація засобами пантоміми (міміка, жести).

Д. Виконання ритмічної послідовності за нотним записом (читання, плескання).

5. Які вокально-хорові навички розвиваються у процесі співу?

А. Співацька постава, дихання.

Б. Звукоутворення.

В. Дикція, інтонація.

Г. Ритмопластичні навички.

Д. Аналіз виконавських труднощів.

6. Позначте форми роботи над піснею в початковій школі:

А. Виконання (придумування) танцювальних рухів до пісні.

Б. Розучування мелодії за графічним записом.

В. Створення театралізованих образів під час рольового виконання пісні.

Г. Сольфеджування мелодії у будь-якій тональності.

Д. Створення супроводу до пісні на елементарних музичних інструментах.

7. Які види діяльності відносяться до змістової лінії «Художньо-творча діяльність»?

А. Спів.

Б. Гра на музичних інструментах.

В. Аналіз музичних творів.

Г. Імпровізації голосом, пластиком, на музичних інструментах.

Д. Вербальна інтерпретація музичних творів.

8. Позначте форми роботи з ритмічною вправою:

А. Створення ритмічної вправи з восьмих та четвертних нот.

Б. Виконання ритмічної вправи на різних ритмічних інструментах.

В. Створення елементарного ритмічного супроводу до пісні.

Г. Сольфеджування поспівки.

Д. Аналіз мелодії.

9. Позначте мистецькі дії:

А. Створює.

Б. Декламує.

В. Співає.

Г. Танцює.

Д. Стрибає.

10. Позначте етапи розучування пісні:

А. Створення інсценізації пісні.

Б. Виконання театрального етюд.

В. Аналіз та розучування мелодії.

Г. Опрацювання тексту пісні.

Д. Розспівування.

Відповіді до тестових завдань

1. А, Б, Г, Д.	6. А, Б, В, Д.
2. Б, В, Г.	7. А, Б, Г.
3. Б, В, Д.	8. А, Б, В.
4. А, Б, Г.	9. А, В, Г.
5. А, Б, В.	10. А, В, Г, Д.

Література

1. Аристова Л. С. Методика музичного навчання та виховання : навч.-метод. посіб.: у 3 ч. Миколаїв : РАЛ-Поліграфія, 2025. Ч. 2. 247 с.
2. Аристова Л. С. Методика музичного навчання та виховання : навч.-метод. посіб. (для змішаної форми навчання): у 3 ч. Миколаїв : РАЛ-поліграфія, 2023. Ч. 3. 200 с.
3. Гумінська О. О. Теоретико-методичні підходи в організації музичного навчання на уроках мистецтва. *Мистецтво та освіта*. 2024. № 1. С. 13–17.
4. Гумінська О. О. Технологія самовираження учнів в музичній діяльності. *Мистецтво та освіта*. 2020. № 3 (97). С. 20–26.
5. Гумінська О. О. Уроки музики в загальноосвітній школі : методичний посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. 105 с.
6. Державний стандарт повної загальної середньої освіти. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/often-requested/state-standards/> (дата звернення: 10.11.2025).
7. Кващук В., Чуриліна Л. Формування вокальних навичок у молодших школярів. *Мистецтво та освіта*. Київ : Педагогічна думка, 2008. № 1. С. 5–11.
8. Кісільчук І. М. Цікаве музикування на уроках мистецтва в НУШ. Тернопіль : Підручники і посібники, 2020. 48 с.
9. Масол Л. М. Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» : методичний посібник. Київ : Генеза, 2020. 207 с.
10. Масол Л. М. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» в 1–2 класах на засадах компетентнісного підходу: навч.-метод. посіб. . Київ: Генеза, 2021. 208 с.
11. Навчальні програми для 1–4 класів. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-1-4-klasiv> (дата звернення: 10.11.2025).
12. Печерська Е. П. Уроки музики в початкових класах : навчальний посібник. Київ : Либідь, 2001. 272 с.
13. Ростовський О. Я. Методика викладання музики у початковій школі. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 216 с.
14. Технологія колективного музикування : метод. посібник / упор. О. О. Гумінська. Рівне : РОІППО – РДГУ, 2018. 62 с.

Тема 4. Реалізація змістової лінії «Сприймання та інтерпретація мистецтва» на уроках музичного мистецтва

Мета: розкрити особливості сприймання та інтерпретації художньо-творчої діяльності на уроках музичного мистецтва в початковій школі.

Провідна ідея: сприймання та інтерпретація – спосіб емоційно-осмисленого опанування музики; який допомагає людині розвивати увагу, уяву, мислення, проживати різні емоції, настрої, пізнавати загальнолюдські та національні цінності.

Основні поняття: сприймання, інтерпретація, аналіз музики, художній образ, засоби музичної виразності, почуття, настрої.

Теоретичний блок

1. Сприймання як процес слухання, емоційного реагування, розуміння, переживання музичного твору. Перенесення акценту з інформативної основи подачі матеріалу на розвиток здібностей учнів до сприйняття і розуміння мови мистецтва, його ролі в житті людей, спрямованість на пізнання цінностей, що відображають твори мистецтва.

2. Інтерпретація у широкому значенні – фундаментальна операція мислення, надання смислу будь-яким проявам духовної діяльності людини, об'єктивованим у знаковій або чуттєво-наочній формі. Інтерпретація – основа будь-якого процесу комунікації, коли треба тлумачити наміри й вчинки людей, їхні слова та жести, твори художньої літератури, музики, мистецтва, знакові системи.

3. Змістова лінія «Сприймання та інтерпретація мистецтва» спрямована на пізнання цінностей, що відображають твори мистецтва.

Завдання змістової лінії – розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення.

4. Очікувані результати навчання здобувачів освіти в процесі сприймання та інтерпретації музики:

- сприймає твір мистецтва та висловлює власні враження;
- добирає із запропонованих слів співзвучні особистим емоціям;
- визначає темп (повільно, помірно, швидко); регістр (високий, середній, низький), динаміку (гучно, тихо), тембр (звучання хору та оркестру), характеризує мелодію;
- порівнює музичні та візуальні образи;
- називає твори мистецтва, що змінюють або передають його/її настрій;
- сприймає твір мистецтва, виявляє здатність цілісно охопити увагою художній твір, зосереджує увагу на деталях; вербально характеризує почуте);

– добирає слова для характеристики власних емоцій та вражень; пояснює, що подобається у творі, а що – ні, визначає відомі засоби художньої виразності;

– порівнює музичні та візуальні образи, твори мистецтва та явища довкілля;

– порівнює засоби виразності різних видів мистецтва (музичного, візуальних, кіно) у створенні аналогічних образів, зокрема персонажів казок;

– відтворює емоційні враження від твору мистецтва різними художніми засобами;

– розпізнає елементи художньої мови творів музичного мистецтва з метою характеристики художнього образу: характеризує мелодію, темп, динаміку, ритм, регістр, характер музичної інтонації; тембр та склад виконавців (соліст, хор, оркестр, деякі тембри музичних інструментів), лад (мажор, мінор), прості музичні форми (двочастинна, тричастинна, рондо, варіації);

– розрізняє різновиди музичного (вокальне, інструментальне) та театрального мистецтва (драматичне, лялькове, музичне), хореографії (народна, класична, сучасна) та кіно (кінофільм, мультфільм) за їхніми характерними виражальними засобами;

– розпізнає за характерними ознаками деякі жанри музичного мистецтва (пісня, танець, опера, балет тощо), деякі танці – народні і сучасні;

– визначає улюблені твори мистецтва та рекомендує їх іншим;

5. **Форми роботи у процесі сприймання музики:** сприймання творів різних видів мистецтва; вербальна характеристика змісту, вражень, емоцій, які вони викликали, виявлення особистісного ставлення до них; характеристика ролі засобів виразності у створенні художнього образу; порівняння можливостей втілення аналогічних образів у різних видах мистецтва; ознайомлення з різновидами музичного (вокальне, інструментальне), театрального мистецтва (драматичне, лялькове, музичне), хореографії (народна, класична, сучасна); ознайомлення з деякими жанрами музичного мистецтва (пісня, танець, опера, балет тощо), деякими танцями – народними і сучасними.

6. **Невербальна інтерпретація:** пантоміма – створення образу за допомогою пластичних рухів, жестів, міміки (пластичні мініатюри, пантоміми-імпровізації, експромти-імітації); інсценізація – сценічне виконання твору (казки, пісні, образів і сюжетів картин, що «оживають» тощо) з елементами сценографії (декорації, костюми та інші образотворчі засоби); театралізація – інтерпретація певного тексту або події з використанням акторської гри (інтонація голосу, міміка, пози, жести, рухи) та комплексу театральних атрибутів (маски, костюми, грим, реквізит, ляльки).

Практичне заняття № 2

Тема: Сприймання та інтерпретація музики на уроках музичного мистецтва в початковій школі.

1. Поняття «сприймання музики» та «інтерпретації» в науково-методичній літературі.
2. Аналіз музичного твору: суть, основні питання.
3. Вербальна інтерпретація музичного твору: суть, основні питання.
4. Невербальна інтерпретація музичного твору: рухопластична, інструментальна, художньо-образотворча, театральна, ігрова).
5. Наочний метод під час слухання музики.

Завдання для самостійної роботи

1. Укладіть список «10 музичних творів для слухання» за підручником «Мистецтво» для 1–4 класів одного авторського колективу.

2. Здійсніть художньо-педагогічну характеристику одного твору для слухання за планом: відомості про композитора (національна школа, епоха, головні жанри творчості, що писав для дітей), місце означеного твору у творчості композитора, історія створення.

3. Представте методику організації музичного твору на уроці музичного мистецтва:

- вступне слово
- питання / завдання перед слуханням;
- питання для аналізу твору;
- питання для виявлення особистісного ставлення до музики (вербальна інтерпретація);
- наочність, що буде використовуватись;
- творчі завдання;
- варіанти музикування під музику;
- варіанти пластичних інтерпретацій (метроритмічні, образні, танцювальні, ігрові тощо).

2. Продемонструйте чи зніміть відео пластичних інтерпретацій музичного твору (див. зразки на ютуб-каналі «Колективне музикування»).

Тестові завдання для самоперевірки

1. Які види діяльності належать до змістової лінії «Сприймання та інтерпретація мистецтва»?

- А. Інсценізація пісень, створення театралізованих образів.
- Б. Ознайомлення з нотною грамотою.
- В. Обговорення вражень, емоцій, які викликали музичні твори.
- Г. Обговорення мистецького твору з використанням знайомих мистецьких термінів.
- Д. Порівняння музичних та візуальних образів.

2. Позначте аспекти вербальної інтерпретації музики:

- А. Висловлює враження про музичний твір.
- Б. Порівнює характер музики та власний настрій.
- В. Виконує пісню.
- Г. Аналізує ритмічну вправу.
- Д. Добирає слова для характеристики власних емоцій та вражень.

3. Виберіть аспекти невербальної інтерпретації музики:

А. Відтворює емоційні враження від твору мистецтва різними художніми засобами.

Б. Розрізняє різновиди вокальної та інструментальної музики.

В. Створює пластичні образи музичного твору.

Г. Розпізнає прості музичні форми (двочастинна, тричастинна, рондо, варіації).

Д. Імпровізує ритмічний супровід до музики.

4. Позначте види пластичної інтерпретації музики:

А. Визначення темпу твору.

Б. Використання звучних жестів для відтворення ритмічних елементів музичного твору.

В. Пластичне відтворення музичного образу.

Г. Відтворення метру крокуванням чи диригуванням.

Д. Показ рухами регістру звучання музики.

5. Доберіть питання для аналізу музичного твору:

А. У якій тональності написаний твір?

Б. Який характер (настрій) музики?

В. Як називається відстань між звуками за висотою?

Г. Які інструменти виконували музику?

Д. Чи близький до вашого настрою настрій музики?

6. Позначте питання для вербальної інтерпретації музичного твору:

А. Чим образ музики близький до вашого настрою?

Б. Яка структура (форма) музики?

В. Який настрій з'явився у вас під час прослуховування музики?

Г. Тембри яких інструментів ви розпізнали в музиці?

Д. У якій життєвій ситуації ви б хотіли ще раз послухати цю музику?

7. Що означає поняття «інтерпретація»?

А. Визначення понять.

Б. Застосування правил.

В. Тлумачення слів і жестів людей.

Г. Тлумачення понять і термінів.

Д. Тлумачення творів літератури, музики, мистецтва.

8. Окресліть етапи процесу організації слухання музики:

А. Інструментально-пластична інтерпретація твору.

Б. Розспівування.

В. Питання, завдання перед сприйманням твору.

Г. Аналіз, інтерпретація твору.

Д. Вступне слово.

9. Яку наочність можна застосувати в процесі слухання музики?

А. Ілюстрації художнього образу твору.

Б. Партитуру для музикування.

В. Портрет композитора.

Г. Нотну партитуру.

Д. Схематичне зображення форми твору.

10. Які творчі завдання можна використати під час організації слухання музичного твору?

А. Диригування.

Б. Вільне диригування.

В. Створення елементарного супроводу до музичного твору.

Г. Пластична інтерпретація музичного образу.

Д. Створення малюнків до музики.

Відповіді до тестових завдань

1. В, Г, Д.

2. А, Б, Д.

3. А, В, Д.

4. Б, В, Г, Д.

5. Б, Г.

6. А, В, Д.

7. В, Г, Д.

8. А, В, Г, Д.

9. А, Б, В, Д.

10. Б, В, Г, Д.

Література

1. Аристова Л. С. Методика музичного навчання та виховання : навч.-метод. посіб. (для змішаної форми навчання): у 3 ч. Миколаїв : РАЛ-поліграфія, 2023. Ч. 3. 200 с.

2. Гумінська О. О. Теоретико-методичні підходи в організації музичного навчання на уроках мистецтва. *Мистецтво та освіта*. 2024. № 1. С. 13–17.

3. Гумінська О. О. Технологія самовираження учнів в музичній діяльності. *Мистецтво та освіта*. 2020. № 3 (97). С. 20–26.

4. Державний стандарт повної загальної середньої освіти. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/often-requested/state-standards/> (дата звернення: 10.11.2025).

5. Масол Л. М. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» в 1–2 класах на засадах компетентнісного підходу : навч.-метод. посіб. . Київ : Генеза, 2021. 208 с.

6. Навчальні програми для 1–4 класів. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-1-4-klasiv> (дата звернення: 10.11.2025).

Тема 5. Реалізація змістової лінії «Комунікація через мистецтво» на уроках музичного мистецтва

Мета: розкрити комунікативну функцію музичного мистецтва.

Провідна ідея: комунікація, спілкування, взаємодія через музику допомагає пізнати і мистецтво, і людину, розвинути увагу, сприймання, емпатію, навички співпраці тощо.

Основні поняття: комунікація, спілкування, взаємодія, співпраця, емпатія, оцінка, самооцінка, діалог.

Теоретичний блок

1. Комунікація (передача інформації, спілкування) характеризується психічними зв'язками між людьми, духовними стосунками, адже взаємовідносини суб'єктів відбуваються навіть тоді, коли інформація як предмет взаємодії відсутня (наприклад, спілкування через погляди, жести). Функції спілкування: спілкування заради предметної діяльності, спілкування заради спілкування, спілкування як процес передачі духовних цінностей, спілкування як залучення до цінностей іншого.

Комунікативна функція мистецтва виявляється в різних видах спілкування: діалог із митцем, діалог з образом твору, діалог культур, діалог особистісних смислів у системі «учень – учень» або «вчитель – учні», внутрішній діалог (інтеріоризована дискусія). Розуміння мистецтва – це творчий процес співпереживання та інтерпретації, що має активно діалогічний характер (Л. Масол).

2. Реалізація змістової лінії «Комунікація через мистецтво» націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких можливостей); формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема в різних культурно-мистецьких заходах, обговореннях; розвиток умінь взаємодіяти з іншими через мистецтво, формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки мистецтву тощо.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти у процесі комунікації через мистецтво:

– презентує результати власної творчості (співає пісні, виконує танцювальні рухи);

– бере участь у колективному виконанні творчого задуму; у шкільних мистецьких заходах (концертах, інсценізаціях тощо), в обговореннях власних вражень від творів різних видів мистецтва, зокрема, змісту анімаційних фільмів, театральних вистав тощо;

– дотримується правил творчої співпраці;

– вербально описує свій творчий задум; визначає, що вдалося чи не вдалося у виконанні того, що було задумано.

3. **Форми і методи реалізації змістової лінії «Комунікація через мистецтво»:**

1 клас: участь в обговореннях, виконання пісень, танцювальних рухів; аналіз та самоаналіз виконання; участь у колективному виконанні творчого задуму; ознайомлення і упровадження правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації;

2 клас: виховні ситуації на основі творів мистецтва, презентація творчих досягнень та їхній опис; колективне виконання творчого задуму; проведення мистецьких заходів (концертів, виставок, конкурсів, інсценізацій тощо); узгодження правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації;

3 клас: презентація власних творчих досягнень; оцінювання власної творчості за поданими орієнтирами; оцінювання творчих здобутків однолітків за спільно визначеними орієнтирами; виховні ситуації на основі творів мистецтва (обговорення сюжетів, характерів, вчинків, дій персонажів, створюваних мистецькими засобами); колективне виконання творчого задуму; оцінювання і самооцінювання у колективній творчості; проведення шкільних мистецьких заходів; дотримання правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації;

4 клас: презентація власних творчих досягнень; оцінювання власної творчості за поданими орієнтирами; оцінювання творчих здобутків однолітків за спільно визначеними орієнтирами; виховні ситуації на основі творів мистецтва (обговорення сюжетів, характерів, вчинків, дій персонажів, створюваних мистецькими засобами); колективне виконання творчого задуму; оцінювання і самооцінювання у колективній творчості; проведення шкільних мистецьких заходів; дотримання правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації під час співу, музикування, рухів, у процесі бесід про музику, у ході музично-ігрової діяльності.

4. **Запровадження рутин (правил організації класу, правил спілкування, правил злагоджених дій) – одна зі складових ефективного управління класом, ефективного проведення уроку.** Єдиного правильного переліку рутин не існує, адже вони залежать від школи, класу та контексту. Однак на уроці музичного мистецтва є потреба у злагоджених чітких діях класу: під час співу, слухання музики, роботи з елементарними музичними інструментами, організаційними моментами входу та виходу з класу тощо.

Завдання для самостійної роботи

1. Розробіть систему питань «Мій діалог з мистецтвом»:

- діалог з композитором (виконавцем);
- діалог з образом музичного твору;
- діалог із товаришем по партії;
- діалог з учителем.

Наприклад. *Діалог з учителем:*

- *Чому ми розучуємо цю пісню?*
- *Як на вас впливає ця пісня?*

2. Розробіть рутини (наочність, вірш, пісня, римівка, гасло) для пояснення учням:

- правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації;
- правил поведінки під час слухання музики;
- правил поведінки під час співу;
- правил поведінки під час музикування.

3. Розучіть з групою однокурсників ритмічно-комунікаційну вправу, яка б інтегрувала ритмічні вправи, звукові жести та взаємодію (мистецьку комунікацію учнів).

4. Розробіть комплекс вправ для «Музичної зарядки»: дві дихальні вправи, дві звукозображальні вправи, дві вокально-хорові вправи (див. підказки за покликанням: <https://www.youtube.com/watch?v=dpXb0J3opzI>).

Тестові завдання для самоперевірки

1. Що означає поняття «комунікація»?

- А. Слухання.
- Б. Повторення.
- В. Навчання.
- Г. Спілкування.
- Д. Передача інформації.

2. Позначте функції спілкування:

- А. Слухання музики.
- Б. Розспівування.
- В. Спілкування як спільна діяльність, творчість.
- Г. Спілкування як передача духовних цінностей.
- Д. Спілкування заради самого спілкування.

3. Визначте форми і методи реалізації змістової лінії «Комунікація через мистецтво»:

- А. Виконання домашньої роботи.
- Б. Дотримання правил творчої співпраці.
- В. Колективне виконання творчого задуму.
- Г. Взаємодія, комунікації під час співу.
- Д. Взаємодія, комунікації під час музикування.

4. Яку наочність можна застосувати в процесі ознайомлення з правилами співу?

- А. Картки з правилами співу.
- Б. Плакати із зображенням правильної постави.
- В. Зображення драбинки-звукоряду.
- Г. Нотна партитура.
- Д. Схематичне зображення вокальної вправи.

5. Яку наочність можна застосувати в процесі ознайомлення з рутинами слухання музики?

- А. Плакат із зображенням концертного залу із порадами щодо поведінки.

- Б. Плакат із зображенням інструментів симфонічного оркестру.
- В. Плакат із зображенням українських композиторів.
- Г. Плакат із зображенням нот.
- Д. Плакат із правилами слухання.

6. Яку наочність можна застосувати в процесі ознайомлення з рутинами музикування?

- А. Картки із зображенням інструментів симфонічного оркестру та їхніх назв.
- Б. Плакат із правилами користування музичними інструментами.
- В. Зображення драбинки-звукоряду.
- Г. Ритмічна партитура з віршами-рутинами про музичні інструменти.
- Д. Схематичне зображення інструментальної партії.

7. Яку наочність можна застосувати в процесі ознайомлення з правилами творчої співпраці, взаємодії, комунікації?

- А. Плакат із текстом пісні про творчу співпрацю, взаємодію, комунікацію.
- Б. Плакати із зображенням правильної постави.
- В. Плакат із зображенням українських композиторів.
- Г. Плакат із зображенням нот.
- Д. Плакат із правилами творчої співпраці, взаємодії, комунікації.

8. Позначте форми і методи співпраці учнів у музичному виконавстві:

- А. Проведення шкільних мистецьких заходів.
- Б. Колективне виконання пісні.
- В. Сольне виконання пісні.
- Г. Комунікація під час музикування.
- Д. Узгодження правил комунікації.

9. Визначте форми і методи оцінки та самооцінки учнями мистецької діяльності:

- А. Виконання правил взаємодії.
- Б. Колективне виконання твору.
- В. Презентація власних творчих досягнень із власним коментарем.
- Г. Оцінювання творчих здобутків однолітків за спільно визначеними орієнтирами.
- Д. Оцінювання власної творчості за поданими орієнтирами.

10. Позначте форми і методи виховної роботи на уроці музичного мистецтва:

- А. Обговорення образів та сюжетів, створюваних засобами музичного мистецтва.
- Б. Обговорення вчинків, дій персонажів, створюваних засобами музичного мистецтва.
- В. Обговорення засобів створення художніх образів.
- Г. Створення проблемних виховних ситуацій на основі художнього образу.

Д. Обговорення власних творчих здобутків.

Відповіді до тестових завдань

1. Г, Д.	6. Б, Г.
2. В, Г, Д.	7. А, Д.
3. Б, В, Г, Д.	8. А, Б, Г, Д.
4. А, Б.	9. В, Г, Д.
5. А, Д.	10. В, Г, Д.

Література

1. Аристова Л. С. Методика музичного навчання та виховання : навч.-метод. посіб. (для змішаної форми навчання): у 3 ч. Миколаїв : РАЛ-поліграфія, 2023. Ч. 3. 200 с.
2. Вінніцка І., Пилипчук М. Як вчительки початкової школи вчать і вчать по-новому. URL: <https://nus.org.ua/2018/04/11/yak-vchytelky-pochatkovoyi-shkoly-vchatsya-i-vchat-po-novomu/> (дата звернення: 11.11.2025).
3. Гумінська О. О. Уроки музики в загальноосвітній школі : метод. посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. 105 с.
4. Державний стандарт повної загальної середньої освіти. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/often-requested/state-standards/> (дата звернення: 11.11.2025).
5. Загальні рутини. *На урок*: вебсайт. URL: <https://naurok.com.ua/zaprovadzheniya-rutin-zagalni-rutini-nush-20602.html> (дата звернення: 11.11.2025).
6. Масол Л. М. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» в 1–2 класах на засадах компетентнісного підходу : навч.-метод. посіб. . Київ : Генеза, 2021. 208 с.
7. Масол Л. М. Художньо-педагогічні технології в основній школі: єдність навчання і виховання : метод. посібник. Харків : Друкарня Мадрид, 2015. 178 с.
8. Навчальні програми для 1–4 класів. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-1-4-klasiv> (дата звернення: 11.11.2025).
9. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
10. Печерська Е. П. Уроки музики в початкових класах : навч. посібник. Київ : Либідь, 2001. 272 с.
11. Ростовський О. Я. Методика викладання музики у початковій школі. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 216 с.
12. Рутини в НУШ: лайфхаки та способи запам'ятовування. *На урок*: вебсайт. URL: <https://naurok.com.ua/post/rutini-v-nush-layfhaki-ta-sposobi-zapamyatovuvannya> (дата звернення: 12.11.2025).

13. Рутини переміщення. *На урок:* вебсайт. URL: <https://naurok.com.ua/zaprovadzhennya-rutin-chastina-3-rutini-peremischennya-nush-21198.html> (дата звернення: 12.11.2025).

14. Рутини уроку. *На урок:* вебсайт. URL: <https://naurok.com.ua/zaprovadzhennya-rutin-chastina-2-rutini-uroku-nush-20724.html> (дата звернення: 12.11.2025).

Тема 6. Засвоєння початкових знань про музичне мистецтво та оволодіння музичною грамотністю

Мета: розкрити завдання та методи ознайомлення молодших школярів із музичною грамотою.

Провідна ідея: опанування теоретичних понять у галузі музичного мистецтва допомагає кращому розумінню та виконанню музики, пізнанню усіх взаємозв'язків музики з життям, іншими мистецтвами.

Основні поняття: музична освіта, музичне навчання, музична грамотність, музична грамота, нотна грамота, музичні знання, поняття, терміни, факти.

Теоретичний блок

1. *Музична грамотність* – здатність сприймати музику як живе й образне мистецтво, емоційно й осмислено, критично оцінюючи її та виявляючи хороший смак (О. Ростовський).

Музична грамота – елементарні початкові відомості (поняття, факти, класифікації, знання) в галузі музичного мистецтва:

– загальні музично-естетичні поняття – про зв'язок музики з життям, про зв'язок різних видів мистецтв, про зміст музики (характер, образність музичних творів);

– знання про види музики (класифікація – народна, класична, сучасна);

– відомості про народну творчість, про видатних світових та вітчизняних композиторів;

– поняття про засоби музичної виразності, за допомогою яких виявляється в музиці художній задум, створюється художній образ (ритм, звуковисотність, мелодія, динаміка, темп, тембр, структура, фактура тощо);

– відомості про способи виконання музики (людські голоси, ансамблі, хори, інструменти, оркестри);

– відомості про різноманіття музичних творів за призначенням, структурою, виконавцями (класифікації жанрів);

– знання способів позначення записом основних виразних засобів (нотна грамота).

Нотна грамота – елементарні початкові відомості про запис нот (нотоносець, ключі, ноти, висота, тривалості, метр, розмір, тактова риска та ін.). Нотна грамотність – уміння читати (сольмізувати, сольфеджувати) і писати

ноти.

2. *Очікувані результати навчання* здобувачів освіти в процесі засвоєння початкових знань про музичне мистецтво (програми початкової школи НУШ):

– орієнтується в нотному записі (звук, нота, нотний стан, скрипковий ключ, метр, розмір, такт, ноти в межах I октави, тривалості звуків – ціла, половинна, чверть, восьма);

– орієнтується в поняттях музичної грамоти (звук, мелодія, акомпанемент, музична форма, динаміка, схеми диригування (на 2/4; 3/4);

– відтворює прості ритмічні послідовності (створені з половинних, четвертних та восьмих тривалостей);

– читає запис найпростіших ритмів;

– читає і виконує найпростіші ритмічні партитури, зокрема в різних темпах та динаміці;

– орієнтується в нотному записі (за доцільності для виконання);

– читає і виконує найпростіший ритмічний супровід в русі (плескання, відбивання ногами та з використанням ударних інструментів);

– розрізняє види мистецтва, мистецькі професії, пов'язані з цими видами мистецтва;

– розпізнає елементи художньої мови творів музичного мистецтва для характеристики художнього образу;

– характеризує мелодію, темп, динаміку, ритм, регістр, характер музичної інтонації; тембр та склад виконавців (соліст, хор, оркестр, деякі тембри музичних інструментів), лад (мажор, мінор), прості музичні форми (двочастинна, тричастинна, рондо, варіації);

– розрізняє різновиди музичного мистецтва (вокальна, інструментальна), хореографії (народна, класична, сучасна) за їхніми характерними виражальними засобами;

– розпізнає за характерними ознаками деякі жанри музичного мистецтва (пісня, танець, опера, балет тощо) та деякі танці – народні і сучасні.

3. *Методи та прийоми ознайомлення, пояснення* термінів та понять: розповідь звичайна, розповідь у формі вірша, казки, пісні, порівняння, бесіда, пояснення, наочне моделювання.

4. *Методи та прийоми практичного засвоєння* теоретичних понять: речитація тексту, читання ритмоскладів; відтворення, виконання запису найпростіших ритмічних, мелодичних послідовностей; спів та сольфеджування поспівок; виконання музично-ритмічних рухів та рухів, що демонструють звуковисотність, ноти на нотному стані (пластичне моделювання); музикування на ритмічних та мелодичних музичних інструментах; музично-дидактичні ігри.

5. *Методи творчого засвоєння* теоретичних понять: ритмічні, мелодичні, пластичні імпровізації, створення ритмів та мелодій за допомогою елементарних музичних інструментів, варіювання ритмів, мелодій, творчі ігри.

Практичне заняття № 3

Тема: Методи та прийоми засвоєння початкових знань про музичне мистецтво на уроках музичного мистецтва в початковій школі, зокрема:

1. Музичний курикулум (рамки змісту музичної грамоти) на основі програм початкової школи.
2. Методи та прийоми ознайомлення, пояснення термінів та понять.
3. Методи та прийоми практичного засвоєння теоретичних понять.
4. Методи та прийоми творчого засвоєння теоретичних понять.

Таблиця 4.6

Пояснення понять музичної грамоти

Поняття музичної грамоти	Визначення з підручника «Мистецтво»	Вірш	Вправа (ритмічна, мелодична, вокальна, інструментальна)	Гра з музикуванням, рухами, картками-наочністю, предметами
Динаміка				
Висота звуків, ноти, нотний стан				
Метр (пульс)				
Тривалість звуків, ритм				
Мелодія				
Лад, мажор, мінор				

Лабораторне заняття № 2

Методи та прийоми освоєння понять музичної грамоти (метр, ритм, звуковисотність).

Пояснення учням початкової школи понять музичної грамоти в ігровій, віршованій, казковій формі.

Підбір або створення ігор, віршів, казок до термінів і понять: динаміка, висота звуків, ноти, нотний стан, метр (пульс), тривалість звуків, ритм, мелодія, фрази, дихання під час співу, лад, стійкі та нестійкі звуки, тоніка.

Виконання поспівки про ноти (див. додаток Е).

Написання власної поспівки про ноти (див. додаток Д).

Лабораторне заняття № 3

Організація рухів під час вивчення музичної грамоти.

Демонстрація елементів музичної грамоти в рухах.

Демонстрація (читання, спів, виконання) вправ, ігор, поспівок, пісень із підручників «Мистецтво» для 1–4 класів.

Завдання для самостійної роботи

Укладання таблиці «Послідовність вивчення нотної грамоти» в початковій школі.

Укладання таблиці «Пояснення понять музичної грамоти» на основі матеріалу підручників «Мистецтво» для початкової школи різних авторів (див. зразок таблиці 4.6).

Тестові завдання для самоперевірки

1. Продовжіть речення: «Музична грамотність – це...».

- А. Здатність сприймати звуки різної тривалості.
- Б. Здатність сприймати характер музики.
- В. Знання нотної грамоти.
- Г. Здатність сприймати музику як живе й образне мистецтво, емоційно й осмислено, критично оцінюючи її та виявляючи хороший смак.
- Д. Уміння співати з нот.

2. Продовжіть речення: «Музична грамота – це...».

- А. Елементарні початкові відомості (поняття, факти, класифікації, знання) в галузі живописного мистецтва.
- Б. Елементарні початкові відомості (поняття, факти, класифікації, знання) в галузі театрального мистецтва.
- В. Елементарні початкові відомості (поняття, факти, класифікації, знання) в галузі хореографічного мистецтва.
- Г. Елементарні початкові відомості (поняття, факти, класифікації, знання) в галузі циркового мистецтва.
- Д. Елементарні початкові відомості (поняття, факти, класифікації, знання) в галузі музичного мистецтва.

3. Продовжіть речення: «Нотна грамота в початковій школі – це...».

- А. Початкові відомості про запис музики нотами.
- Б. Знання способів виконання музики.
- В. Здатність оформити нотний текст, виставити аколади, ключі, функції.
- Г. Сольфеджування простих вправ, поспівок.
- Д. Наука про акорди та їхнє поєднання.

4. Які відомості належать до поняття «музична грамота»?

- А. Відомості про виконавців музики.
- Б. Відомості про засоби музичної виразності.
- В. Відомості про засоби художньої виразності.
- Г. Відомості про форми музики.
- Д. Відомості про жанри та стилі мистецтва.

5. Які дані належать до поняття «нотна грамота»?

- А. Про висоту та тривалість нот.
- Б. Про скрипковий ключ
- В. Про числове позначення метру, тактову риску.

Г. Про музичну драматургію.

Д. Про музично-театральні жанри.

6. Які наочні методи сприяють розумінню понять музичної грамоти?

А. Партитури для співу, музикування, рухів.

Б. Гра, вправа, пісня.

В. Імпровізація, музикування, рухи.

Г. Бесіда, пояснення, вказівка, читання віршів.

Д. Схеми, таблиці.

7. Позначте творчі завдання на засвоєння понять музичної грамоти:

А. Плескай метр музичного твору.

Б. Плескай ритм поспівки за нотним записом.

В. Зімпровізуй ритм на основі вірша.

Г. Зімпровізуй мелодію на звуках *до, мі, соль*.

Д. Виклади власну ритмічну вправу з ритмічних блоків та виконай її.

8. Визначте практичні завдання на засвоєння понять музичної

грамоти:

А. Ритмізуйте власне ім'я та підберіть ритмічний блок.

Б. Заспівайте поспівку на звуках *соль і мі*.

В. Зіграйте поспівку за нотним записом.

Г. Поясніть, що таке «метр».

Д. Відтворіть образні рухи під музику.

9. З якою метою вивчається нотна грамота у системі загальної музичної освіти?

А. Розуміти нотний текст у межах звукоряду *до*.

Б. Співати з нот поспівки у межах звукоряду *до*.

В. Розуміти і читати запис найпростіших ритмів.

Г. Розуміти і виконувати найпростіші ритми.

Д. Сольфеджувати мелодії творів, що вивчаються.

10. Який рівень нотної грамоти, на думку авторів навчальних програм початкової школи, має досягнути молодший школяр?

А. Орієнтується в нотному записі (за доцільності для виконання).

Б. Орієнтується в нотному записі (мелодії усіх пісень).

В. Орієнтується в нотному записі (мелодії творів для слухання).

Г. Орієнтується в нотному записі (за ілюстраціями).

Д. Орієнтується в нотному записі (для запису в нотному зошиті).

Відповіді до тестових завдань

1. Г.

2. Д.

3. А, Г.

4. А, Б, Г.

5. А, Б, В.

6. А, Д.

7. В, Г, Д.

8. А, Б, В.

9. А, Б, В, Г.

10. А

Література

1. Аристова Л. С. Методика музичного навчання та виховання : навч.-метод. посіб. (для змішаної форми навчання): у 3 ч. Миколаїв : РАЛ-поліграфія, 2023. Ч. 3. 200 с.
2. Гумінська О. О. Уроки музики в загальноосвітній школі : метод. посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. 105 с.
3. Лужний В. Музична грамота в школі : метод. посібник для вчителів музики загальноосвітніх шкіл. Київ : Музична Україна, 1977. 118 с.
4. Масол Л. М. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» в 1–2 класах на засадах компетентнісного підходу : навч.-метод. посіб. . Київ : Генеза, 2021. 208 с.
5. Навчальні програми для 1–4 класів. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-1-4-klasiv> (дата звернення: 09.11.2025).
6. Печерська Е. П. Уроки музики в початкових класах : навч. посібник. Київ : Либідь, 2001. 272 с.
7. Поплавська Ю. О. Методика навчання музичної грамоти в початковій школі : навч.-метод. посіб. для студентів педвузів. Вінниця : ВДПУ, 2000. 82 с.
8. Ростовський О. Я. Методика викладання музики у початковій школі. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 216 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5

МЕТОДИКА МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ (5–7 КЛАСИ)

Тема 1. Загальна та музична характеристика учнів 5–7 класів

Мета: схарактеризувати загальні та музичні особливості учнів раннього підліткового віку.

Провідна ідея: знання психологічних та музичних особливостей підлітків допомагає майбутньому вчителю музичного мистецтва зрозуміти учнів цього віку і спроєктувати траєкторію їхнього загального та музичного розвитку засобами музичного мистецтва.

Основні поняття: підлітковий вік, основний вид діяльності, увага, уява, мислення, сприймання музики, творче самовираження.

Теоретичний блок

1. Підлітковий (перехідний) вік: починається з 10-11 років, триває до 14–15 років. Анатомо-фізіологічні зміни: швидке зростання тіла, інтенсивний процес закріплення скелету, вдосконалення мускульного апарату, що призводить до нескладності рухів, а відповідно – до сором'язливості дитини; невідповідність у розвитку серцево-судинної системи – до запаморочення, серцебиття, головного болю, слабкості, швидкої втоми; розвиток залоз внутрішньої секреції – до деяких незначних порушень у діяльності нервової системи, дратівливості, запальності, «киплячої» енергії, активності.

2. Психологічні особливості: формується абстрактне мислення, хоча конкретно-образні (наочні) компоненти мислення зберігаються; розширюється здатність самостійно думати і діяти. Створення умов для розвитку мислення: співставлення, порівняння, оцінювання життєвих та мистецьких явищ.

Провідна діяльність – спілкування, що полягає у побудові стосунків із товаришами на основі певних моральних норм, що опосередковують вчинки підлітків.

Потреби підлітка: усвідомлення себе як особистості, пізнання сильних та слабких рис характеру, оцінювання їх у людей, порівнювання із собою, самостійність, самовираження, пошук морально-естетичного ідеалу, негативізм.

3. Мутація (зміна) голосового апарату: зв'язки набухають, вкриваються слизом, відбувається втрата яскравості, нестійкість інтонації, можливість появи фальшу в голосі, сором, боязнь співати, дисфонія (фонаційна нестабільність, темброва нерівномірність). Охоронна методика: спів нешкідливий, але має обмежуватися в часі (7–10 хв), динаміці, діапазоні.

4. Потреба у творчому самовираженні. Створення сприятливих умов для спілкування, аргументації власної точки зору, прояву ініціативності, самостійності мислення; проблемна ситуація навколо тем підручників, змістовний пісенний матеріал – проживання образів, що несуть вічні ідеали

добра, справедливості, дружби, кохання; творча атмосфера самовираження через голос, пластику тіла, елементарне музикування; опанування популярних технік музикування; використання активних та інтерактивних методів, творчих завдань, рольових ігор.

Завдання для самостійної роботи

1. Продемонструйте модель особистості підлітка (загальні, музичні особливості, методи навчання).

2. Запропонуйте доповідь з теми «Мистецтво у житті підлітка» на основі особистого досвіду, образів художніх фільмів, літературних творів.

Тестові завдання для самоперевірки

1. Який період розвитку індивіда за визначенням Організації Об'єднаних Націй прийнято вважати підлітковим?

- А. Від 10 до 13 років.
- Б. Від 10 до 11 років.
- В. Від 10 до 19 років.
- Г. Від 10 до 12 років.
- Д. Від 10 до 14 років.

2. Які анатомо-фізіологічні зміни відбуваються у підлітковому віці?

- А. Зупинка росту мускульної системи.
- Б. Швидке зростання тіла, інтенсивний процес закріплення скелету.
- В. Вдосконалення мускульного апарату.
- Г. Невідповідність розвитку тіла до розвитку серцево-судинної системи.
- Д. Розвиток залоз внутрішньої секреції.

3. Які психологічні особливості характеризують учнів підліткового віку?

- А. Формування абстрактного мислення.
- Б. Розширення здатності самостійно думати і діяти.
- В. Чуттєвість вражень.
- Г. Формування конкретно-дієвого мислення.
- Д. Прагнення до гри.

4. Що є провідною діяльністю підлітка, яка зумовлює найголовніші зміни в психологічних особливостях особистості?

- А. Гра.
- Б. Спілкування.
- В. Навчання.
- Г. Вибір професії.
- Д. Професійна діяльність.

5. У чому проявляється почуття дорослості підлітка?

- А. Негативні «дорослі» звички.
- Б. Відповідальність, виконання «дорослих» обов'язків.
- В. Входження дитини в неформальні різновікові групи.
- Г. Навчання професії.

Д. Виконання професійних обов'язків.

6. Чим пояснюється увага підлітків до емоцій і почуттів?

А. Зміною закладу освіти.

Б. Зміною гормонального фону.

В. Зацікавленістю процесом самопізнання.

Г. Невпевненістю підлітка щодо правильного вибору форм поведінки.

Д. Зміною навчальних предметів.

7. Із чим підліток пов'язує мотиви власного зростання?

А. Із постійною потребою бути значущим, цікавим для однолітків.

Б. Із реалізацією своїх здібностей.

В. Із прагненням отримати гарну оцінку.

Г. Із прагненням бути самостійним.

Д. Із прагненням подібатися дорослим.

8. Як проявляється мутація (зміна) голосу підлітків?

А. Набухання зв'язок, збільшення виділення слизу.

Б. Інтонаційна неточність.

В. Спів на великому діапазоні.

Г. Дзвінкість голосу.

Д. Дисфонія (фонаційна нестабільність, темброва нерівномірність).

9. У чому полягає суть охоронної методики вокальної роботи з підлітками?

А. Довгі за часом вокальні вправи.

Б. Обмеження часу співу (7–10 хв).

В. Спів помірним, спокійним, ненапруженим звуком.

Г. Спів у максимальному діапазоні.

Д. Повна заборона співу в критичні дні.

10. Які прийоми вокально-хорової роботи ефективні в мутаційний період?

А. Закріплення за немутуючими учнями сольних партій.

Б. Закріплення за мутуючими учнями сольних партій.

В. Виконання мутуючими учнями ритмічного супроводу, інсценізацій.

Г. Участь у вокально-хоровій роботі усіх без виключення учнів.

Д. Виконання мутуючими учнями посильних вокальних партій.

Відповіді до тестових завдань

1. В.

2. Б, В, Г, Д.

3. А, Б, В.

4. Б.

5. А, Б, В.

6. Б, Г.

7. А, Б, Г.

8. А, Б, Д.

9. Б, В, Д.

10. А, В, Д.

Література

1. Алексєєва М. І., Дригус М. Т. Дослідження мотиваційної сфери особистості підлітка. Київ, 1994. 126 с.

2. Боровець О. Тренінг формування комунікативної компетентності підлітків. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2009. Ч. 3. С. 23–29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpudpu_2009_3_5 (дата звернення: 10.11.2025).

3. Булах І. С. Психологія особистісного зростання підлітків: реалії та перспективи : монографія. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. 340 с.

4. Булах І. С., Алексеева Ю. А. Розвиток моральної самосвідомості особистості підлітка : навч.-метод. посіб. . Київ : НПУ імені М. Драгоманова, 2003. 72 с.

5. Виногородський А. М. Розвиток особистісної рефлексії підлітків (на матеріалі сприйняття музики): дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / НПУ ім. М. Драгоманова. Київ, 1999. 232 с.

6. Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. та ін. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. Київ : Просвіта, 2001. 416 с.

7. Кириченко Т. В. Психологічні механізми саморегуляції поведінки підлітків : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / НПУ ім. М. Драгоманова. Київ, 2001. 249 с.

8. Орбан Л. Моральне становлення підлітків. *Рідна школа*. 1991. № 4. С. 9–14.

9. Татомир Л. А. Розвиток відповідальної поведінки у дітей підліткового і старшого шкільного віку : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 1998. 180 с.

Тема 2. Державний стандарт базової середньої освіти та мистецька галузь. Програми інтегрованого курсу «Мистецтво» для 5–7 класів

Мета: розкрити особливості музичної освіти в програмах інтегрованого курсу «Мистецтво» для 5–7 класів.

Провідна ідея: розкрити послідовність дій учителя музичного мистецтва від опанування державних документів до реалізації змісту підручників.

Основні поняття: Державний стандарт середньої освіти, модельна програма, пояснювальна записка, наскрізні змістові лінії, базові знання, види навчальної діяльності.

Теоретичний блок

1. Відображення у Державному стандарті базової середньої освіти вимог до мистецької освітньої галузі.

Мета мистецької освітньої галузі – цілісний розвиток успішної особистості здобувача освіти у процесі освоєння мистецьких надбань людства; усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації; формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження; розкриття креативного потенціалу, залучення до культурних

процесів в Україні.

Групи загальних результатів навчання учнів з мистецької освітньої галузі:

- пізнає різні види мистецтва, інтерпретує художні образи, набуває досвіду емоційних переживань, розвиває ціннісне ставлення до мистецтва;
- формує художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва;
- пізнає себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами, розвиває емоційний інтелект;
- використовує інформаційне середовище у власній творчості і художній комунікації.

2. Модельна навчальна програма – документ, що визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів / учениць, зміст навчального предмета / інтегрованого курсу та види навчальної діяльності учнів / учениць, рекомендований для використання в освітньому процесі в порядку, визначеному законодавством.

Навчальна програма – документ, що визначає послідовність досягнення результатів навчання учнів із навчального предмета (інтегрованого курсу), опис його змісту та видів навчальної діяльності учнів із зазначенням орієнтовної кількості годин, необхідних на їхнього провадження, та затверджується педагогічною радою закладу освіти.

Введення наскрізних змістових ліній (соціально значущих надпредметних тем), які сприятимуть формуванню в учнів уявлення про суспільство загалом, розвиватимуть здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях: «Екологічна безпека та сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість та фінансова грамотність».

3. Реалізація мистецької освітньої галузі в 5–7 класах: через пошук нових шляхів пізнання мистецтва, поєднання традиційних методів, прийомів із сучасними, зокрема інтерактивними, дослідницькими; використання різноманітних способів самовираження учнів / учениць у музично-виконавських, музично-творчих, комплексних видах діяльності.

Формування здатності співпрацювати, співтворити: використання особистісного діалогу як домінуючої форми навчального спілкування, спонукання до обміну думок, вражень; моделювання життєвих ситуацій у контексті мистецької діяльності; співпраця в парах, малих та великих групах, виконання мистецьких проєктів; створення ситуацій вибору, успіху, самоаналізу, самооцінки та самопізнання.

Розвиток ініціативності, уміння продукувати нові ідеї, творчо інтерпретувати музичні твори, імпровізувати: підтримка найменших проявів оригінальності, проблемні та творчі завдання, мозкові штурми, моделювання понять, проблемні питання та ситуації.

Розвиток самостійності: вибір виконання того чи іншого практичного

завдання, музичного твору, варіанта інтерпретації; підтримка ініціативи щодо виконання улюблених пісень, власних інтерпретацій, застосування цифрових та медіаресурсів, організації артмобів; виконання творчих робіт, пошукових завдань.

4. Опанування базовими знаннями: музика як вид мистецтва, народна і професійна музика; автентичність, обробки / аранжування народних мелодій; сучасні аранжування / переклади / різні інтерпретації музичних творів; жанри музичного мистецтва (вокальні, інструментальні); напрями сучасної естрадної музики (джаз, рок, поп та ін.); сценічні мистецтва, музично-театральні жанри; сучасна хореографія, артпрактики (перформанс, гешпелінг, артмоб та ін.); медіамистецтво, мистецтво та віртуальна / доповнена реальність, новітні технології в мистецтві; екранні мистецтва.

5. Розвиток навичок вербальної інтерпретації музики: аналіз, обговорення творів мистецтва, виявлення емоційно-ціннісного ставлення до них, висловлення власної думки, логічне обґрунтування позиції, критичне осмислення проаналізованих творів, їхнього змісту.

Розвиток навичок невербальної інтерпретації музики: мовно-ритмічні, вокальні, пластичні, інструментальні форми виконання музики, створення комплексних композицій.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте тематику модельних програм інтегрованого курсу «Мистецтво» для 5–7 класів різних авторських колективів за планом: розподіл тем, їхня відповідність базовим знанням (*див. додаток Є*).

2. Проаналізуйте підручники «Мистецтво» для 5–7 класів за планом: автори підручника, теми, форми роботи (види діяльності), пісні для виконання (народні, авторські), відповідність змісту підручника віковим особливостям здобувачів освіти.

3. Вивчіть та виконайте під власний акомпанемент пісню з підручників «Мистецтво» (5–7 класи).

4. Дайте художньо-педагогічну характеристику творам для слухання, які пропонуються у підручниках «Мистецтво» (5–7 класи): Ж.-Ф. Рамо «Перегукування птахів», К. Глюк Мелодія з опери «Орфей та Еврипіда», Й. Бах. «Кавова кантата», Л. Бетховен. Симфонія № 6 «Пасторальна», Л. Бетховен. Симфонія № 9. Ода «До радості», М. Лисенко. Увертюра до опери «Тарас Бульба», М. Лисенко. Елегія для фортепіано, Б. Бріттен. «Путівник по оркестру для молоді», Г. Сасько. Фортепіанний цикл «Відгомін століть», «Софія Київська», М. Скорик. «Карпатська рапсодія» та ін.

План художньо-педагогічної характеристики музичного твору

1. Місце та значення твору у творчості композитора.

2. Музично-теоретична характеристика твору (жанр, структура, образ,

засоби створення образу).

3. Місце твору в розкритті тем семестру, з якою метою вивчається.

4. Які відомості потрібно дати учням, які терміни та поняття потрібно пояснити.

5. Визначення термінів та понять.

6. Методи та прийоми опрацювання (питання, завдання перед слуханням музики, наочність, творчі завдання, вправи, рухи, спів вокалізу, партитура для музикування тощо).

Тестові завдання для самоперевірки

1. Яким індексом позначається мистецька галузь у Державному стандарті середньої освіти?

А. МОИ.

Б. МИО.

В. МОВ.

Г. МИТ.

Д. МОХ.

2. Оберіть групи загальних результатів навчання учнів з мистецької освітньої галузі:

А. Формує художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва.

Б. Пізнає різні види мистецтва, інтерпретує художні образи, набуває досвіду емоційних переживань, розвиває ціннісне ставлення до мистецтва.

В. Критично оцінює факти, поєднує новий досвід із набутим раніше і творчо його використовує для розв'язування проблем.

Г. Пізнає себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами, розвиває емоційний інтелект.

Д. Використовує інформаційне середовище у власній творчості і художній комунікації.

3. У якому порядку представлені компоненти модельної програми?

А. Пропонований зміст, очікувані результати, види діяльності.

Б. Види діяльності, пропонований зміст, очікувані результати.

В. Очікувані результати, пропонований зміст, види діяльності.

Г. Очікувані результати, пропонований зміст.

Д. Очікувані результати, види діяльності.

4. Що складає мету мистецької освітньої галузі?

А. Цілісний розвиток успішної особистості учня у процесі освоєння мистецьких надбань людства.

Б. Усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації.

В. Формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження.

Г. Розкриття креативного потенціалу, залучення до культурних процесів

в Україні.

Д. Розуміння впливу природничих наук, техніки і технологій на сталий розвиток суспільства.

5. Визначте компоненти модельної програми:

- А. Перелік творів для слухання.
- Б. Перелік творів для виконання.
- В. Очікувані результати навчання.
- Г. Пропонований зміст інтегрованого курсу.
- Д. Види навчальної діяльності.

6. За яким принципом подається навчальний матеріал у модельних програмах?

- А. Тематичним.
- Б. Проблемним.
- В. Розвивальним.
- Г. Освітнім.
- Д. Виховним.

7. Які методи спрямовані на розвиток ініціативності, уміння продукувати нові ідеї, творчо інтерпретувати музичні твори?

- А. Проблемні та творчі завдання.
- Б. Мозкові штурми.
- В. Проблемні питання та ситуації.
- Г. Розповідь, пояснення.
- Д. Ілюстрація, демонстрація.

8. Які методи спрямовані на розвиток навичок вербальної інтерпретації музики?

- А. Обговорення творів музичного мистецтва.
- Б. Бесіди з виявлення емоційно-ціннісного ставлення до музичних творів.
- В. Аналіз нотного тексту.
- Г. Проблемні ситуації для висловлення власної думки.
- Д. Читання інформації про композитора.

9. Позначте питання, які можуть виявити особистісне ставлення учнів до музики:

- А. Який образ втілений у музичному творі?
- Б. Чим може означена музика змінити людину?
- В. Музика якого композитора є для вас близькою? Чому?
- Г. За яких життєвих ситуацій ви б слухали / виконували твір ... (конкретна назва)?
- Д. У якій формі написаний твір ... (конкретна назва)?

10. Визначте види навчальної діяльності, запропоновані у модельних програмах мистецької освітньої галузі:

- А. Написання есе, відгуків, літературних мініатюр.
- Б. Слухання музичних творів (народної і професійної музики).
- В. Рефлексія вражень від почутих творів мистецтва.

Г. Пошук інформації про мистецтво (друковані видання, інтернет-ресурси).

Д. Вивчення та виконання пісень.

Відповіді до тестових завдань

1. Б.	6. А.
2. А, Б, Г, Д.	7. А, Б, В.
3. В.	8. А, Б, Г.
4. А, Б, В, Г.	9. Б, В, Г.
5. В, Г, Д.	10. Б, В, Г, Д.

Нормативні документи

1. Державний стандарт базової середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/

2. Мистецтво. 5–6 класи (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт.: Масол Л. М., Просіна О. В.).

3. Мистецтво. 5–6 класи (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт.: Івасюк О. М., Комаровська О. А., Кізілова Г. О., Лемешева Н. А., Лобова О. В., Назар Л. Й., Чужинова І. Ю, Шулько О. А.).

4. Мистецтво. 5–6 класи (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт.: Комаровська О. А., Лемешева Н. А.).

5. Мистецтво. 5–6 класи (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Кондратова Л. Г.).

6. Мистецтво. 7–9 класи (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л. М.).

7. Мистецтво. 7–9 класи (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт.: Івасюк О. М., Комаровська О. А., Власова В. Г., Гринишина Л. М., Кізілова Г. О., Лобова О. В., Назар Л. Й.).

8. Мистецтво. 7–9 класи (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт.: Гайдамака О. В., Лемешева Н. А.)

9. Мистецтво. 7–9 класи (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Кондратова Л. Г.).

10. Мистецька освітня галузь. Модельна освітні програми [Мистецька освітня галузь – Інститут модернізації змісту освіти](https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/) URL: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/>.

Література

1. Аристова Л. С. Методика музичного навчання та виховання : навч.-метод. посіб. (для змішаної форми навчання): у 3 ч. Миколаїв : РАЛ-поліграфія, 2023. Ч. 3. 200 с.

2. Масол Л. М. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» в 1–2 класах на засадах компетентнісного підходу : навч.-метод. посіб. . Київ : Генеза, 2021. 208 с.

3. Мистецтво : підручники інтегрованого курсу для 1–7 класів закладів загальної середньої освіти. 2018–2024 рр.

4. Навчально-методичне забезпечення 5–9 кл. *Інститут модернізації змісту освіти*. URL: <https://imzo.gov.ua/osvita/nush/navchal-no-metodychne-zabezpechennia-5-9-kl-nush/> (дата звернення: 10.11.2025).

5. Нова українська школа: путівник для вчителя 5–6 класів : навч.-метод. посіб. / за ред. А. Л. Черній ; відп за вип. В. М. Салтишева. Рівне : РОІППО, 2022. 168 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1p9yEcZm2Z66tDnOWRK7Yq-y6tSnxIj41/view> (дата звернення: 10.11.2025).

6. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в основній школі. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 272 с.

Тема 3. Проблемні художньо-педагогічні технології на уроках музичного мистецтва в 5–7 класах

Мета: розкрити особливості проблемного навчання музиці як засобу інтелектуально-практичної реалізації підлітків на уроках музичного мистецтва.

Провідна ідея: проблемні художньо-педагогічні технології – спосіб самостійного відкриття знань, дослідження явищ музичного мистецтва, випробовування власних музичних, творчих здібностей.

Основні поняття: проблемне навчання, проблемне питання, проблемна ситуація, проблемне завдання, проблемні художньо-педагогічні технології.

Теоретичний блок

1. Проблемна технологія – сукупність методів, технік, які активізують пізнавальні інтереси учнів, процес самостійного отримання знань, організують самостійну пізнавальну роботу. При цьому завдання вчителя – «наводити» учнів на нове знання, знаходити власне рішення. В умовах уроку музичного мистецтва активність учнів спрямовується на пошуки нових знань про музику, на самостійне залучення до активної музичної діяльності.

Елементами (прийомами, операціями) проблемного навчання на уроках музичного мистецтва є: проблемне формулювання теми, проблемне питання, проблемний виклад матеріалу, проблемне завдання, проблемна ситуація (основний елемент – невідоме, нове; необхідність теоретичного обґрунтування явища, життєві ситуації та їхнє пояснення, спонування до аналізу фактів і явищ).

2. Проблемні питання та питальна форма подачі інформації вимагають пошуку, дослідження, міркування. Вони мають багато варіантів відповіді, стимулюють обговорення, дискусію, пошук, вимагають більш глибокого обмірковування теми, спонукають учнів до аналізу, порівняння, синтезу, узагальнення знань у процесі відповіді на запитання. Зазвичай вони починаються ключовими словами «чому» (розгляд відносин між змінними й

аналізу інформації), «яким чином» (вирішення проблеми й синтезу інформації).

3. Проблемний виклад навчального матеріалу: учитель сам ставить проблему і сам вирішує її, учні спостерігають процес пошуку; учитель ставить проблему – учні вирішують; учні шукають актуальну проблему (під керівництвом учителя) і вирішують її.

Проблемний виклад матеріалу під час роботи над інтерпретацією пісні: обговорення можливих варіантів виконання робить учнів певною мірою співпричетними до створення музики. Варіанти інтерпретації: музичної (пошук можливих варіантів виконання окремих куплетів і твору загалом: динамічний розвиток, визначення кульмінації окремих фраз та цілої мелодії, нюансування); драматичної (варіанти виконання фраз та куплетів у певному характері, з певним настроєм); пластичної (варіанти образних, танцювальних рухів, диригування тощо); інструментальної (варіанти інструментального супроводу за допомогою елементарних музичних інструментів, «звучних предметів», «звучних жестів»); театралізованої інтерпретації (варіанти інсценізації пісні); живописної (варіанти зображення образу, характеру, засобів музичної виразності).

4. Проблемні (творчі) завдання можуть бути теоретичні (випереджають засвоєння нових музичних знань) чи практичні (відпрацювання умінь, винайдення способів діяльності, поєднання видів діяльності).

Теоретичні проблемні завдання: сприймання, порівняння, аналіз та синтез, абстракція та узагальнення, інтерпретація музичного твору, комбінування, моделювання, переформулювання музичних понять, фактів, знаходження спільного чи зайвого у переліку музично-теоретичних понять тощо.

Практичні проблемні завдання: створити власну ритмічну чи мелодичну послідовність, відтворити руками в повітрі характер музичного твору, намалювати геометричними фігурами графічну схему форми музики; виконати звучними жестами ритм мелодії, підібрати до мелодії ритмічний супровід, створити власні епізоди для композиції у формі рондо, вигадати танцювальні рухи до пісні, зімпровізувати мелодію на заданий текст тощо.

5. Проблемні ситуації – це ситуації, при якій суб'єкт хоче розв'язати складні для себе завдання, але йому бракує необхідної інформації чи знань, і він самостійно або у взаємодії з іншими учнями повинен їх відшукати.

Основою проблемної ситуації є інтелектуале утруднення, потреба в новому знанні, викликані неможливістю виконати поставлене завдання за допомогою наявних знань і способів дії. Проблемна ситуація стає потужним джерелом пізнавальної активності та мотивації, скеровує на пошук нового та невідомого.

Алгоритм розв'язання проблемної ситуації: створення проблемної ситуації (постановка проблеми); пошук, збирання й аналіз даних, необхідних для вирішення проблеми, набуття нових знань; актуалізація життєвого досвіду;

висловлення гіпотез; формулювання висновків [3, с. 25].

Проблемна ситуація на уроці музичного мистецтва може розгортатися з такого формулювання теми, у якому закладений контраст, несподіваність, сумнів, здивування, протиріччя, інтелектуальне утруднення. Наприклад: «Що сталося б з музикою, якби не було літератури?», «Що сталося б з літературою, якби не було музики?», «Чи можна побачити музику?», «Чи можна почути живопис?», «Як поєднуються в музиці традиції і сучасність?».

Практичне заняття № 1

Тема: Методи проблемного навчання на уроках музичного мистецтва у 5–7 класах.

1. Дайте визначення понять «проблемне питання», «проблемне завдання», «проблемна ситуація» та наведіть приклади їхнього застосування.

2. Проаналізуйте проблемну ситуацію на уроці музичного мистецтва (на основі відеопрезентації педагогічного досвіду вчительки музичного мистецтва): тема уроку, клас, поняття, суть проблемної ситуації, прийоми розв'язання).

Завдання для самостійної роботи

1. Представте варіант проблемного пояснення учням поняття «симфонія» («ораторія», «рапсодія», «концерт», «мюзикл», «рок-опера»).

2. Представте поняття «симфонія» («ораторія», «рапсодія», «концерт», «мюзикл», «рок-опера») методом «П'ять рядків» (синквейн).

3. Презентуйте проблемні формулювання тем (через проблему, сумнів, подив, протиріччя) модельної навчальної програми «Мистецтво. 5–6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Комаровська О. А., Лемешева Н. А.) (див. зразок таблиці 5.3).

4. Запропонуйте методичну розробку проблемної бесіди з музичною ілюстрацією з обраної теми: «Навколишній світ у мистецтві», «Мистецькі прогулянки на природі», «Реальне і вигадане в мистецьких творах», «Внутрішній світ і зовнішність людини у мистецтві», «Музика як «відгук» на історичні події», «Музичні традиції як утілення національного характеру», «Від кобзарів до сучасності», «Переосмислення традицій в сучасному музичному світі», «Музичне мистецтво, традиції, видатні митці рідного краю», «Музика як символ», «Музичні явища та сучасні тенденції мистецтва», «Використання цифрових технологій для створення сучасних обробок академічної та народної музики», «Творчість композиторів та сучасних виконавців інструментальної та вокальної музики», «Калейдоскоп жанрів сучасної вокальної та інструментальної музики», «Особливості новітніх мистецьких професій початку XXI століття».

**Проблемне формулювання тем
модельної навчальної програми «Мистецтво. 5–6 класи» (інтегрований
курс) для закладів загальної середньої освіти
(авт. Комаровська О. А., Лемешева Н. А.)**

Тематика програм	Проблемне формулювання теми (через проблему, сумнів, подив, протиріччя)
5 клас. Тема року: «Художні образи в моєму житті»	
Розділ І. Мистецькі шедеври та їхні творці. Тема 1. Диво народження мистецтва	<ul style="list-style-type: none"> – Чому мистецтво називають дивом? – Чому саме мистецтво стало одним із перших способів самовираження людини, а не наука чи техніка? – Мистецтво: історична випадковість чи неминучий етап? – Мистецтво первісної доби: практичне (ритуальне) і естетичне. – Чи може мистецтво бути універсальною мовою спілкування між людьми різних культур та епох? – Як би змінилася історія людства, якби не виникло мистецтво? – Мистецтво: відображення реальності чи створення реальності?
Тема 2. Художні образи мого дитинства	
Розділ ІІ. Особистість у мистецтві. Тема 3. Народна мудрість у мистецтві України і світу	
Тема 4. Світ і людина в мистецтві	
6 клас. Тема уроку: «Всесвіт, утілений в художніх образах»	
Розділ І. Мистецькі мандри у часі і просторі. Пізнаємо світ через мистецтво. Тема 1. Історія в мистецтві і мистецькі історії	
Тема 2. Вічні теми в мистецтві	
Розділ ІІ. Діалог традицій – діалог почуттів у мистецтві. Тема 3. Сучасне в традиціях і традиційне в сучасному	
Тема 4. Дивовижна сила мистецтва	
7 клас. Тема року: «Мистецтво і життя, життя в мистецтві»	
Розділ І. Мистецтво про людину	
Розділ ІІ. Мистецтво для людини	

Тестові завдання для самоперевірки

1. Як називається сукупність методів, технік, які активізують пізнавальні інтереси учнів, реалізують процес самостійного отримання знань, організують самостійну пізнавальну роботу?

- А. Пояснювально-ілюстративне навчання.
- Б. Проблемні технології.
- В. Комп'ютерні технології.
- Г. Інтерактивні технології.
- Д. Інтеграційні технології.

2. Які методи відносяться до проблемних?

- А. Репродуктивні завдання.
- Б. Творчі завдання.
- В. Проблемні питання.
- Г. Вправи.
- Д. Проблемна ситуація.

3. Які елементи проблемного навчання застосовуються на уроках музичного мистецтва?

- А. Проблемне формулювання теми.
- Б. Проблемний виклад матеріалу.
- В. Проблемна ситуація.
- Г. Проблемне завдання.
- Д. Виконання тестових завдань.

4. Чому проблемне навчання є ефективним?

- А. Активізує мислення учнів
- Б. Активізує самостійність пізнавальної діяльності учнів.
- В. Сприяє запам'ятовуванню понять, пояснених учителем.
- Г. Стимулює інтерес учнів та вольові зусилля.
- Д. Стимулює творчу діяльність.

5. Які представлені варіанти викладу матеріалу належать до проблемного навчання?

А. Учитель викладає навчальний матеріал, потім дає завдання на його засвоєння.

Б. Учитель ставить проблему, а учні її вирішують, роблять висновки.

В. Учні шукають актуальну проблему (під керівництвом учителя) і вирішують її.

Г. Учитель дає завдання прочитати параграф і переказати.

Д. Учитель ставить проблемне завдання і кожен учень пропонує варіант його розв'язання.

6. Яке формулювання теми уроку є проблемним?

А. У формулюванні теми передбачено контраст, протиріччя.

Б. У формулюванні теми передбачено сумнів, подив, несподіваність.

В. У формулюванні теми передбачено основне музично-теоретичне поняття.

Г. У формулюванні теми вживаються прізвища композиторів.

Д. У формулюванні теми вживаються назви музичних жанрів.

7. Які особливості проблемних питань?

А. Мають однозначну відповідь.

Б. Не мають однозначної відповіді.

В. Вимагають пошуку, дослідження, міркування.

Г. Стимулюють обговорення, дискусію, пошук.

Д. Відповідь знаходиться в енциклопедії.

8. Якими словами зазвичай починаються проблемні питання?

А. Чому?

Б. Де? Коли?

В. Як ви розумієте значення...?

Г. Хто? Що?

Д. Яким чином?

9. Які запропоновані питання можна вважати проблемними?

А. Навіщо сьогодні вивчати та виконувати старовинні народні пісні?

Б. Як життя позначається на творчості митця?

В. Чим може бути близькою сучасній людині музика Л. Бетховена?

Г. Як називається форма музики, що складається з рефрену та епізодів?

Д. Хто є автором «Молитви за Україну» («Боже великий, єдиний»)?

10. Які із запропонованих завдань є проблемними?

А. Виявити помилку в співі-показі пісні вчителем.

Б. Знайти в підручнику інформацію про композитора.

В. Знайти у підручнику конкретний факт із життя композитора та пояснити, як він міг вплинути на його творчість.

Г. Створити власну ритмічну послідовність як супровід до твору для слухання.

Д. Вигадати та виконати танцювальні рухи до пісні.

Відповіді до тестових завдань

1. Б.

2. Б, В, Д.

3. А, Б, В, Г.

4. А, Б, Г, Д.

5. Б, В, Д.

6. А, Б.

7. Б, В, Г.

8. А, В, Д.

9. А, Б, В.

10. В, Г, Д.

Література

1. Аристова Л. С. Методика музичного навчання та виховання : навч.-метод. посіб. (для змішаної форми навчання): у 3 ч. Миколаїв : РАЛ-поліграфія, 2023. Ч. 3. 200 с.

2. Дичківська М. Інноваційні педагогічні технології : практикум. Київ : Слово, 2013. 448 с.

3. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / авт.-уклад. Н. П. Наволокова. Харків : Основа, 2009. 176 с.

4. Масол Л. М. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» в 1–2 класах на засадах компетентнісного підходу : навч.-метод. посіб. . Київ : Генеза, 2021. 208 с.

5. Мистецтво: підручники інтегрованого курсу для 5–7 класів закладів загальної середньої освіти, 2018–2024 рр.

6. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в основній школі. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 272 с.

Тема 4. Інтерактивні художньо-педагогічні технології на уроці музичного мистецтва

Мета: розкрити особливості інтерактивного навчання музиці як способу активної взаємодії підлітків на уроках музичного мистецтва.

Провідна ідея: інтерактивні художньо-педагогічні технології – спосіб взаємодії підлітків у процесі відкриття знань, дослідження явищ музичного мистецтва, випробовування власних музичних, творчих здібностей.

Основні поняття: інтерактив, інтерактивне навчання, парні, групові, командні форми роботи, рольові імітаційні ігри.

Теоретичний блок

1. Інтерактивне навчання – це організація вчителем освітнього процесу, заснованого на суб'єкт-суб'єктних стосунках педагога й учня; багатосторонній комунікації; конструюванні знань учнем; використанні самооцінки та зворотного зв'язку; постійній активності учня (О. Пометун).

Інтерактивні художньо-педагогічні технології на уроці музичного мистецтва – це спосіб активізації взаємодії, співпраці, співнавчання, взаємонавчання учнів. Співпраця призводить до кращого психологічного здоров'я учнів, соціальної компетентності та самоповаги, більш турботливих, чуйних, відданих взаємин, більшої продуктивності, більших досягнень.

Для інтерактивної діяльності потрібне спільне завдання, навколо якого учні об'єднуються. Отримане завдання виконується доти, доки всі члени групи не зрозуміють і не виконають його успішно. Усі члени групи прагнуть до взаємної вигоди, на неї спрямовані всі зусилля.

2. Парні форми роботи: обговорення теми уроку, творчості композиторів, засобів виразності музичних творів, музичних жанрів, виконавців тощо; розробити питання до вчителя, до інших учнів з теми уроку; обговорити переглянуте відео, інтернет-ресурс; сформулювати підсумок уроку.

3. Групові форми роботи: об'єднання у групи для обговорення тієї чи іншої теми, створення спільного плакату, схеми; виконання творчого музичного завдання; створення власного варіанту інтерпретації пісні, твору для слухання тощо.

«Два – чотири – усі разом» сприяє розвитку навичок спілкування в групі, умінню переконувати та вести дискусію. Звучить питання для обговорення, дискусії або аналізу, дається 1–2 хвилини на обдумування відповідей, рішень.

Об'єднуємо учнів у пари, які повинні дійти згоди (консенсусу) щодо відповіді або рішення. Об'єднуємо пари в четвірки і просимо дійти консенсусу. Об'єднуємо четвірки, ще більші групи або переходимо до колективного обговорення усім класом.

«Дуель» передбачає роботу команд над навчальною інформацією. Одна команда ставить запитання до навчального тексту, розказаного вчителем чи прочитаного у підручнику учнями. Друга команда – відповідає. Оцінюється активність команд, кількість, змістовність поставлених запитань.

4. Рольові імітаційні ігри – ігри, що моделюють середовище, діяльність учасників, що взаємодіють, колективно приймають рішення.

«Світська розмова» – двоє учнів грають роль представників «світського товариства», які намагаються «похизуватись» один перед одним відомою інформацією, фактами. Така розмова може застосовуватися для контролю результатів навчання і починатися словами: «Вельмишановний, а ви знаєте, що...».

«Пресконференція» – клас об'єднується у представників газет, телебачення, інтернет-видань, соціальних мереж тощо та «зірок» (популярних композиторів, музикантів, акторів тощо). Заздалегідь усі готуються: перші – продумують запитання та майбутнє інформаційне повідомлення на основі зустрічі; другі – інформацію про життя та творчість популярної особистості. На уроці музичного мистецтва проводиться «пресконференція»: ведучий (учитель) представляє учасників, дає слово «зіркам» із метою розповіді про себе, а також «журналістам-репортерам» для постановки питань. Підсумком конференції можуть стати «замітки журналістів-репортерів», світлини зустрічі, оформлені у форматі стіннівки чи онлайн-допису.

«Наукова конференція» – клас об'єднується у «наукові групи» за напрямами дослідження, зокрема: «знавці жанрів», «знавці симфонічного оркестру», «знавці української естради», «знавці сучасних стилів музики», «знавці музичних професій» тощо. Назви груп залежать від теми наукової конференції. Кожна група готує інформацію, обирає доповідача, ілюстратора (музиканта, художника), мультимедійний супровід (відео, презентація). На уроці музичного мистецтва ведучий конференції надає слово кожній групі для представлення «наукової теми».

5. «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Розминка», «Ланцюжок» та ін. – фронтальні форми активізації мислення кожного учня / учениці та активізації взаємодії. Застосовуються для актуалізації знань, повторення вивченого. «Мікрофон» (виконання мелодії фразами, ритмічної послідовності тактами), «Ланцюжок» (виконання вокальних, інструментальних імпровізацій) – для розвитку музично-виконавських та творчих здібностей.

6. Інтерактивні методи під час роботи над піснею: вокальна гра «Живий рояль» («Живі дзвони») для розспівування; вокальна гра «Ланцюжок» для виконання мелодії фразами; робота в групах «хору», «оркестру», «хореографічного колективу», «акторів», «декораторів» у процесі підготовки пісні до концертного виконання; імітаційна гра «Україна має талант» для

представлення пісні групами тощо.

Інтерактивні методи в процесі організації слухання музики: гра «Мікрофон» для фронтального обговорення образно-емоційного змісту музичного твору; гра «Світська розмова» в парах для демонстрації знань про музичні стилі, жанри, життя та творчість композитора, історію написання музичного твору тощо; робота в групах «композиторів», «критиків», «психологів», «художників», «відеооператорів», «режисерів» для обговорення прослуханого твору; конкурс між групами на кращу пластичну (інструментальну) інтерпретацію музичного твору тощо.

Інтерактивні методи для засвоєння навчальної інформації: робота в групах над створенням образних моделей теми, «реклами» музичного твору, творчості композитора, стилю естрадної музики, улюбленого виконавця, партитури для музикування, звучних жестів; складання «Конструктора» (епіграфу уроку) в парах; рольові імітаційні ігри «Кореспонденти», «Пресконференція», «Наукова конференція» тощо.

Практичне заняття № 2.

Тема: «Інтерактивні методи на уроці музичного мистецтва».

Завдання:

1. Дайте визначення понять «інтерактивний», «інтерактивні художньо-педагогічні технології», «інтерактивні методи».
2. Систематизуйте інтерактивні методи навчання музичного мистецтва у формі таблиці, ментальної карти, картотеки.
3. Наведіть приклади застосування інтерактивних методів на уроках музичного мистецтва в 5–7 класах.

Завдання для самостійної роботи

Запропонуйте варіант застосування інтерактивних методів для пояснення учням поняття «симфонія» («ораторія», «рапсодія», «концерт», «мюзикл», «рок-опера»).

Представте варіант застосування інтерактивних методів для організації роботи над піснею.

Запропонуйте варіант застосування інтерактивних методів для організації слухання музики.

Представте варіант застосування інтерактивних методів для виконання творчого завдання.

Тестові завдання для самоперевірки

1. Визначте ознаки інтерактивного навчання:

- А. Стимулює міжособистісну взаємодію учнів з обміну інформацією.
- Б. Сприяє індивідуальному виконанню завдань учнем.
- В. Стимулює співпрацю, взаємонавчання учнів.
- Г. Сприяє спільній творчій діяльності.

Д. Стимулює індивідуальну творчу діяльність.

2. Які методи належать до інтерактивних?

- А. Розповідь, пояснення.
- Б. Імітаційні, сюжетно-рольові ігри.
- В. Пояснювально-ілюстративні методи.
- Г. Бесіда, обговорення, диспут.
- Д. Колективні творчі справи.

3. Які інтерактивні методи навчання застосовуються для роботи з навчальною інформацією?

- А. Розповідь, переказ.
- Б. «Мікрофон», «Мозковий штурм».
- В. Дебати.
- Г. «Пресконференція», «Наукова конференція».
- Д. Ігри «Відлуння», «Дзеркало».

4. Які інтерактивні методи навчання застосовуються з метою формування та вдосконалення умінь та навичок здобувачів освіти?

- А. «Ланцюжок», «Розминка».
- Б. Рольові імітаційні ігри.
- В. Ігри в парах, групах.
- Г. Робота з підручником.
- Д. Сприймання музики.

5. Які інтерактивні методи навчання застосовуються для контролю результатів навчання?

- А. «Аукціон».
- Б. «Дуель», «Світська розмова».
- В. Презентація проєктів.
- Г. Творчі звіти.
- Д. «Тренажер», «Розминка».

6. В яких ситуаціях на уроці музичного мистецтва застосовуються інтерактивні методи навчання?

- А. Розкриття теми уроку.
- Б. Розспівування, робота над вокально-хоровою вправою.
- В. Бесіда та слухання музики.
- Г. Презентація творчих проєктів.
- Д. Презентація вивченої пісні.

7. Визначте фронтальні форми активізації мислення кожного учня / учениці.

- А. «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Ланцюжок».
- Б. Творчий звіт.
- В. «Світська бесіда».
- Г. Робота в групах.
- Д. Робота в четвірках.

8. Які інтерактивні методи навчання застосовуються у процесі роботи над піснею?

- А. Аналіз історії, дебати.
- Б. Дискусія.
- В. Гра «Живий рояль» («Живі дзвони»).
- Г. Гра «Ланцюжок».
- Д. Імітаційна гра «Україна має талант».

9. Які інтерактивні методи навчання застосовуються для засвоєння мистецьких знань?

- А. Створення групами образних моделей теми уроку.
- Б. Створення групами «реклами» творчості композитора, стилю естрадної музики.
- В. Колективне створення партитури для музикування.
- Г. Пояснення розуміння епіграфу уроку.
- Д. Пояснення музично-теоретичних понять.

10. Чому інтерактивні завдання важливі для підлітків?

- А. Сприяють співпраці в групах.
- Б. Дають можливість слухати вчителя.
- В. Дозволяють творчо взаємодіяти з однолітками.
- Г. Дають можливість співати пісні.
- А. Сприяють виявленню себе у мікрогрупах.

Відповіді до тестових завдань

1. А, В, Г.	6. А, Б, В, Г, Д.
2. Б, Г, Д.	7. А.
3. Б, В, Г.	8. В, Г, Д.
4. А, Б, В.	9. А, Б, В.
5. А, Б, В, Г.	10. А, В, Д.

Література

1. Аристова Л. С. Методика музичного навчання і виховання : навч.-метод. посіб. (для змішаної форми навчання). Миколаїв : РАЛ-поліграфія, 2023. Ч. 3. 200 с.
2. Вислоцька Н. Використання інтерактивних технологій на уроці музики (урок у 5-му класі). *Мистецтво та освіта*. 2008. № 4. С. 35–36.
3. Гумінська О. О. Інтерактивні методики на уроках музики. *Завуч*. 2004. № 32 (218), листопад. С. 4–12 (вкладка).
4. Гумінська О., Ткаченко Л., Виноградова Н. Інтерактивне навчання. *Сільська школа України*. 2004. № 27 (99), вересень. С. 15–19.
5. Масол Л. М. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» в 1–2 класах на засадах компетентнісного підходу : навч.-метод. посіб. . Київ : Генеза, 2021. 208 с.
6. Мистецтво: підручники інтегрованого курсу для 5–7 класів закладів загальної середньої освіти 2022–2025 рр.
7. Пометуп О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : науково-методичний посібник. Київ : А.С.К., 2004. 192 с.

8. Пометуп О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 141 с.
9. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в основній школі. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 272 с.

Тема 5. Інтегративні художньо-педагогічні технології на уроці музичного мистецтва

Мета: розкрити особливості інтегрованого навчання музиці як способу поєднання та систематизації змісту на уроках музичного мистецтва.

Провідна ідея: інтегративні художньо-педагогічні технології – спосіб продемонструвати спорідненість мистецьких явищ на основі відображення дійсності в художніх образах, спільності ідей і виразових засобів.

Основні поняття: інтеграція, інтегроване навчання, систематизація змісту, міжпредметні, міжмистецькі зв'язки.

Теоретичний блок

1. Інтеграція – дієвий засіб систематизації змісту, структурування навчального матеріалу та його узагальнення в розширеному просторі міжпредметних зв'язків.

Диференціація у мистецькій освіті – бачення відмінностей, особливостей кожного виду мистецтва (музика – часове мистецтво, що сприймається на слух, живопис – просторове, сприймається візуально; хореографія – процесуально-динамічне, скульптура – статичне; театр – конкретно-образне, архітектура – абстрактне тощо).

Інтеграція прагне до *спільних ознак між різними видами мистецтв* (наприклад, спорідненість образів, емоційність мистецьких творів, пропорційність та гармонійність мистецьких форм, подібність ритмічної організації художнього матеріалу, здатність відображати життєві явища і властивості світу через родові узагальнення).

2. Інтегративні художньо-педагогічні технології – технології, що реалізуються завдяки кількісному збільшенню та якісному збагаченню порівнянь і аналогій між різними видами мистецтва, стимулюванню емоційного інтелекту і міжсенсорних асоціацій, розширенню діапазону художньо-естетичних узагальнень (Л. Масол).

3. Дидактичний інструментарій інтегративних художньо-педагогічних технологій:

- тематичний принцип поєднання елементів змісту (спільна тематика, пов'язана із відображенням явищ життя в мистецтві);
- метод порівняння (встановлення подібності й відмінності між різними художніми явищами, використання діаграми Венна);
- метод аналогії (пошук часткової схожості між ними за допомогою виявлення і стимулювання образних асоціацій);

– методи компаративістики (вивчення споріднених елементів мистецьких мов, опанування споріднених для різних видів мистецтв понять і категорій);

– творчі методи (активізація міжсенсорних образних асоціацій у процесі сприймання творів мистецтва та художньо-творчої діяльності).

4. Приклади творчих завдань інтегративного типу:

– графічно зобразити мелодичний рисунок;

– відобразити музичні форми (тричастинні, варіації, рондо, сонатного алегро, симфонії, концерту, сюїти, номерну структуру) у схемах-малюнках, орнаментальних композиціях;

– створити сюжетно-тематичні, пейзажні композиції – «візуальні розповіді» до програмних музичних творів, театральних вистав;

– створити музично-хореографічні композиції – «звуко-пластичні розповіді» до художніх образів, картин, віршів;

– створити музичні образи – ритми, мелодичні інтонації, «звукові плями», які б характеризували персонажів картини, або створювали б супровід до поезії;

– дібрати кольори до музичних образів, настрою музичного твору;

– створити ритмічну послідовність, мелодію до вірша (у заданому стилі);

– передати за допомогою жестів, танцювальних рухів, пантоміми характери музичних образів програмної музики, пісень;

– «оживити» картину за допомогою пантоміми, міміки, жестів і рухів;

– розіграти уявний діалог за сюжетом картини (наприклад, «натюрморт в особах», «розмова намальованих персонажів») (Л. Масол).

Практичне заняття № 3

Тема: Інтегративні методи на уроці музичного мистецтва.

Завдання:

1. Дайте визначення понять «інтеграція», «інтегративні художньо-педагогічні технології», «інтегративні методи».

2. Систематизуйте інтегративні методи навчання музичного мистецтва у формі таблиці, ментальної карти, картотеки.

3. Наведіть приклади застосування інтегративних методів на уроках музичного мистецтва в 5–7 класах.

Завдання для самостійної роботи

Запропонуйте варіант застосування інтегративних методів для пояснення учням тем «Ритм у мистецтві», «Образи людини в мистецьких жанрах», «Образи природи в мистецьких жанрах», «Історичні сюжети в мистецтві», «Мистецтво на вулицях міста», «Мистецтво змінює людину і життя».

Тестові завдання для самоперевірки

1. Що таке «інтегративні технології навчання»?

А. Сукупність методів організації пізнавальної діяльності, що стимулює міжособистісну взаємодію учнів з обміну інформацією.

Б. Сукупність методів організації пізнавальної діяльності, що структурує і узагальнює навчальний матеріал на основі міжмистецьких та міжпредметних зв'язків.

В. Сукупність методів організації виконавської діяльності, що стимулює розвиток музичних здібностей.

Г. Сукупність методів організації пізнавальної діяльності, що створює умови для порівнянь і аналогій між різними видами мистецтва.

Д. Сукупність методів організації пізнавальної діяльності, що стимулює емоційний інтелект і міжсенсорні асоціації, розширює діапазон художньо-естетичних узагальнень.

2. Які методи належать до інтегративних?

А. Метод порівняння.

Б. Метод аналогії.

В. Методи компаративістики.

Г. Практичні методи.

Д. Метод дії за зразком.

3. Що з перерахованого можна віднести до творчих завдань інтегративного типу?

А. Створити «візуальні розповіді» до програмного музичного твору.

Б. Створити «звуко-пластичні розповіді» до картини.

В. Створити мелодичні інтонації для характеристики персонажів картини.

Г. Створити мелодичні імпровізації на основі звуків мажорного тризвуку.

Д. Висловити власне ставлення до образів опери.

4. Що з перерахованого можна віднести до методу порівняння?

А. Пояснення музично-теоретичних понять.

Б. Знаходження спільних та відмінних рис між образами різних мистецьких творів.

В. Заповнення діаграми Венна.

Г. Встановлення подібності й відмінності між різними художніми явищами.

Д. Розповідь про стилі у музичному мистецтві.

5. Що з перерахованого можна віднести до методу аналогії?

А. Створення логічних ланцюжків.

Б. Порівняння нової інформації з уже відомою.

В. Пошук подібності образів, засобів виразності.

Г. Сприйняття готової інформації.

Д. Виведення правила про засіб виразності на основі прослуханих творів.

6. Які теми уроків музичного мистецтва належать до інтегрованих?

А. «Ритм у мистецтві та житті».

- Б. «Ритм у музиці».
- В. «Образ людини в мистецьких жанрах».
- Г. «Засоби музичної виразності».
- Д. «Історичні постаті в музиці».

7. Що з перерахованого може стати основою інтеграції мистецтв?

- А. Спорідненість образів, емоційність мистецьких творів.
- Б. Пропорційність та гармонійність мистецьких форм.
- В. Подібність ритмічної організації художнього матеріалу.
- Г. Здатність мистецтва відображати життєві явища.
- Д. Здатність втілювати художній образ особливими засобами.

8. Що з перерахованого може бути прикладом інтеграції мистецтв?

- А. Аналіз засобів виразності музичного твору.
- Б. Інтерпретація музичного твору засобами пластики тіла.
- В. Інтерпретація музичного твору засобами відеоколажу.
- Г. Порівняння ритму в музиці та орнаменті.
- Д. Порівняння ритму в різних частинах музичного твору.

9. Позначте приклади використання інтегрованої технології у підручниках «Мистецтво» для 5–7 класів.

А. Завдання: «Визнач характерні ознаки жартівливих пісень».

Б. Текст параграфу: «Для досягнення художньої та архітектурної виразності будівель і споруд, емоційного впливу на людину, задоволення її естетичних (або духовних) потреб митці застосовують синтез мистецтв».

В. Завдання: «Доведи, що індійське мистецтво представляє синтез мистецтв».

Г. Питання: «Про які риси та якості українців свідчать твори музичного фольклору?».

Д. Питання: «Про які почуття та цінності, важливі для різних людей, можна дізнатися завдяки мистецтву?».

10. Які художньо-естетичні узагальнення можна зробити за допомогою інтегративних технологій?

- А. Зв'язок мистецтва з життям.
- Б. Зв'язок між образом та засобами втілення.
- В. Взаємопроникнення мистецтв.
- Г. Інструментальні жанри музичного мистецтва.
- Д. Мистецтво змінює людину і життя.

Відповіді до тестових завдань

1. Б, Г, Д.	6. А, В, Д.
2. А, Б, В.	7. А, Б, В, Г.
3. А, Б, В.	8. Б, В, Г.
4. Б, В, Г.	9. Б, В, Д.
5. А, Б, В.	10. А, В, Д.

Література

1. Аристова Л. С. Методика музичного навчання та виховання : навч.-метод. посіб.: у 3 ч. Миколаїв : РАЛ-поліграфія, 2023. Ч. 3. 200 с.
2. Гайдамака О., Малечко Т. Стиль у мистецтві як вісь інтеграції: методичні акценти навчання мистецтву у 8 класі закладів загальної середньої освіти. *Проблеми освіти*. 2025. Вип. 1. С. 128–135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pros_2025_1_11 (дата звернення: 10.11.2025).
3. Єременко О. Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фортепіанного навчання на засадах інтегративного підходу. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 6. С. 266–275. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2021_6_28 (дата звернення: 10.11.2025).
4. Жуков В. П. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до організації інтегрованого навчання учнів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2017. Вип. 55. С. 174–180. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2017_55_24 (дата звернення: 10.11.2025).
5. Жуков В. П. Технологія підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до інтегрованого навчання учнів. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія «Педагогічні науки»*. 2019. Вип. 1. С. 44-48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnuchkpn_2019_1_11 (дата звернення: 10.11.2025).
6. Зубарева О. Застосування дистанційної форми навчання інтегрованого курсу «мистецтво» в загальноосвітній школі. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2020. Вип. 13. С. 13–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prptma_2020_13_4 (дата звернення: 08.11.2025).
7. Масол Л. М. Інтегративні технології формування предметних компетентностей учнів початкових класів у процесі навчання інтегрованого курсу «Мистецтво». *Мистецтво та освіта*. 2020. № 2. С. 2–9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mtao_2020_2_2 (дата звернення: 10.11.2025).
8. Масол Л. М. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» в 1–2 класах на засадах компетентнісного підходу : навч.-метод. посіб. . Київ : Генеза, 2021. 208 с.
9. Масол Л. М. Принципи методики навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» в 5 класі НУШ. *Мистецтво та освіта*. 2022. № 3. С. 26–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mtao_2022_3_6 (дата звернення: 05.11.2025).
10. Масол Л., Миропольська Н., Рагозіна В. та ін. Формування базових компетентностей учнів загальноосвітньої школи в системі інтегративної мистецької освіти : метод. посіб. для вчителя / за наук. ред. Л. Масол. Київ : Пед. думка, 2010. 232 с.
11. Мистецтво: підручники інтегрованого курсу для 5–7 класів закладів загальної середньої освіти 2022–2025 рр. *Шкільні підручники*. URL: https://pidruchnyk.com.ua/1711-5_mystetstvo_masol.html (дата звернення: 05.11.2025).

12. Стріхар О. І. Освітні технології реалізації інтегрованого підходу у процесі навчання музичному мистецтву. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 1. С. 152–161. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2014_1_20 (дата звернення: 05.11.2025).

13. Стріхар О. І. Основні принципи інтеграції в освітньому процесі навчання музичному мистецтву. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія «Педагогічні науки»*. 2017. Вип. 157. С. 24–28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2017_157_6 (дата звернення: 15.11.2025).

14. Формування образного мислення: наук.-метод. видання / за ред. Л. Масол, В. Рагозіної, М. Скирди. Нью-Йорк; Київ, 2001. 78 с.

Тема 6. Формування інтересу до музики та уроків музичного мистецтва

Мета: розкрити значення інтересу як внутрішнього мотиву для пізнавальної, виконавської та творчої діяльності на уроках музичного мистецтва.

Провідна ідея: інтерес до музики та уроків музичного мистецтва – основне завдання загальної музичної освіти, від якого залежить виконання мети і завдань мистецької освітньої галузі.

Основні поняття: інтерес, внутрішні та зовнішні мотиви, стимули інтелектуальної діяльності, стимули музичної діяльності, стимули через міжособистісні стосунки.

Теоретичний блок

1. Інтерес як вибіркова спрямованість психологічних процесів людини на предмети і явища дійсності, прагнення займатися діяльністю, що приносить задоволення. Інтерес як джерело активності, що забезпечує інтенсивне протікання всіх психічних процесів і продуктивність діяльності.

2. Інтерес – джерело *внутрішньої мотивації* учнів / учениць до навчання музиці: прагнення до пізнання, розуміння мистецтва (допитливість), прагнення до самовираження у співі, музикуванні, грі, комунікації, до розвитку власних здібностей, прагнення отримати емоційне задоволення від діяльності на уроці.

Зовнішня мотивація – це спонування до дії під впливом зовнішніх факторів: нагороди, бонуси, призи, похвала, оцінка, уникнення покарання. Визнання колективом однолітків може бути мотиватором для задоволення потреби у самоствердженні, статусі.

3. Стимулювання інтересу до музики та уроків музичного мистецтва через зміст навчання (інформацію, репертуар): образна форма викладу матеріалу, точність, унікальність і несподіваність образу, естетичні оцінки і судження з приводу фактів, подій, явищ, що вивчаються, звернення до наукових відкриттів, цікавих фактів із життя композитора, історії створення

твору, введення понять, що мають характер світоглядних знань (гармонія, краса, музикальність тощо).

4. Стимулювання інтересу через діяльність (пізнавальну, музично-виконавську, музично-творчу, інтегровану): логічна послідовність, стрункість і завершеність пізнавальної діяльності, нетрадиційні ситуації на уроці та нетрадиційні уроки, поєднання колективних та індивідуальних видів діяльності, проблемні питання, завдання, ситуації; пошуковий характер діяльності, творчі завдання, які пов'язані з активізацією уяви, здібностей учнів.

5. Стимулювання інтересу через міжособистісні стосунки в колективі: особистісне відношення вчителя до змісту уроку, що виявляється в судженнях, яким він ділиться з учнями, розкриття на уроці особистості вчителя і виявлення його індивідуальних якостей (артистичності, енергійності, особливої здатності співпереживати з учнями, м'якості тощо), орієнтація на індивідуальні особливості учня і врахування їх у виборі змісту, у створенні самостійних робіт, взаєморозуміння в класному колективі, доброзичливі стосунки.

6. Нетрадиційні уроки (уроки нетрадиційної форми, жанри уроку) як спосіб активізації емоційно-мотиваційної сфери, навчально-пізнавальної діяльності учнів, творчого мислення:

- інтегровані (міжпредметні) уроки;
- уроки-дискусії (дебати, диспут, пресконференція);
- уроки-дослідження (наукові читання, урок-презентація, музичний (мистецький) проєкт, урок-знайомство, урок-панорама ідей, урок-пошук, урок-самопізнання, урок-огляд знань);
- уроки-змагання (конкурс, турнір, естафета, брейн-ринг, вікторина);
- уроки-мандрівки (екскурсія, марафон, подорож);
- уроки-ігри (квест, рольові, ділові ігри, комп'ютерні вікторини, музична вікторина, аукціон);
- уроки-фантазії (театралізовані уроки, урок-ярмарок, урок-концерт, казка, вистава, картинна галерея, урок-рондо, урок-варіації);
- уроки мудрості (урок любові, урок-одкровення, урок-сповідь тощо).

Практичне заняття № 4.

Тема: Стимули формування інтересу до музики та уроків музичного мистецтва.

Методи стимулювання інтересу через зміст навчання, через діяльність, через стосунки в колективі (представити у формі схеми, таблиці).

Дослідити тематизм однієї з модельних програм. Визначити загальну логіку розвитку тематики. Представити тематизм у вигляді «картинної галереї».

Обрати одну з тем програми, розробити план уроку музичного мистецтва, використовуючи різні драматургічні моделі (на вибір): проблемну ситуацію, моделювання художньо-творчого процесу, урок-варіацію, урок-подорож, урок-конфлікт.

Завдання для самостійної роботи

Пояснити учням 5–7 класів музично-теоретичні поняття з використанням наочності, мемів, віршів.

Пояснити учням 5–7 класів музично-теоретичні поняття з використанням практичних видів діяльності (спів, речитація, ритмічні, танцювальні, образні рухи, музикування, імпровізація тощо).

Запропонувати теми уроків-досліджень музичного стилю або епохи, музичного інструмента, голосу, композитора, виконавця, музичного твору, акустики, сучасних музичних технологій, психологічного впливу музики на людину, старовинної музики, народної музики.

Представити план нетрадиційних уроків музичного мистецтва до однієї з тем модельних програм інтегрованого курсу «Мистецтво» для 5–7 класів (див. додаток Є).

Укласти картотеку музично-дидактичних ігор (назва, правила, хід гри).

Створити картотеку музично-дидактичних ігор із платформи LearningApps.

Укласти картотеку дидактичних віршів та пісень.

Сформувати список YouTube-ресурсів з партитурами для музикування.

Укласти список інтернет-платформ, які можуть бути використані для презентації мистецьких досягнень, проєктів.

Розробити плакати «Світ музичних професій», «Якості гарного музиканта», «Музика в житті людини».

Тестові завдання для самоперевірки

1. Позначте аспекти внутрішньої мотивації учнів:

- А. Потреба у нових враженнях, допитливість.
- Б. Прагнення отримати гарну оцінку.
- В. Потреба у самовираженні.
- Г. Потреба отримати емоційне задоволення від діяльності на уроці.
- Д. Уникнення критики з боку однолітків.

2. Визначте аспекти зовнішньої мотивації учнів:

- А. Прагнення отримати похвалу від дорослих.
- Б. Радість перемоги від вдалого виконання роботи.
- В. Прагнення отримати гарну оцінку.
- Г. Бажання зрозуміти й відкрити нове.
- Д. Уникнення ситуації осуду оточуючих.

3. Яка інформація може бути стимулом інтересу учнів до навчання музиці?

- А. Інформація, що викликає позитивні емоції.
- Б. Інформація, що дає нові враження.
- В. Інформація, що подається вербально і візуально.
- Г. Інформація, що подається вербально.
- Д. Інформація, що не викликає емоції.

4. Як зацікавити учнів прослуховуванням музики на уроці музичного мистецтва?

- А. Ставити питання / завдання перед слуханням музики.
- Б. Використовувати проблемні ситуації (як можна створити художній образ засобами фортепіанної / симфонічної / поп музики).
- В. Використовувати невербальні інтерпретації музичного твору (рухи, музикування, малюнки, відео).
- Г. Писати реферати про композиторів.
- Д. Організувати інтерактивне обговорення прослуханого твору в групах.

5. Які методи навчання належать до наочних?

- А. Ілюстрація, демонстрація.
- Б. Схеми, таблиці.
- В. Візуалізація елементів музики рухами.
- Г. Розповідь.
- Д. Вправи.

6. Як зацікавити учнів роботою над піснею на уроці музичного мистецтва?

- А. Використати вокальну імпровізацію як розспівування.
- Б. Багато разів повторювати текст, а потім – мелодію пісні.
- В. Розучувати текст пісні з наочністю.
- Г. Активізувати учнів до власної вокально-хорової інтерпретації.
- Д. Активізувати учнів до власної рухової та інструментальної інтерпретації супроводу пісні.

7. Як зацікавити учнів 5–7 класів уроком музичного мистецтва?

- А. Використовувати інтерактивні методи.
- Б. Використовувати творчі завдання.
- В. Ставити пошуково-ігрові завдання на основі матеріалу підручника.
- Г. Об'єднувати колектив класу чи окремі групи для виконання музично-творчих проєктів.
- Д. Читати параграф підручника.

8. Які аспекти міжособистісних стосунків у класі можуть бути стимулом інтересу до уроків музичного мистецтва?

- А. Щирість спілкування учителя з учнями.
- Б. Підтримка вчителем щонайменших проявів оригінальності учнів у висловлюванні стосовно музики чи музичній діяльності.
- В. Критика вчителем неточностей у виконанні пісні.
- Г. Колективне обговорення помилок у виконанні пісні, над якими потрібно попрацювати.
- Д. Створення умов для висловлення учнями особистісного ставлення до музики.

9. Які дії вчителя музичного мистецтва орієнтовані на індивідуальні особливості учня?

А. Вчитель не звертає увагу на рівень мотивації та психологічний стан учня / учениці.

Б. Вчитель не враховує темп розвитку та рівень підготовки учня / учениці.

В. Вчитель підбирає музичні твори та вид діяльності відповідно до рівня складності та інтересів учнів.

Г. Вчитель використовує імпровізацію як спосіб самовираження.

Д. Вчитель підтримує індивідуальні досягнення похвалою та позитивним зворотним зв'язком.

10. Які форми роботи на уроці музичного мистецтва роблять урок більш емоційним?

А. Квести, дебати, ігри.

Б. Творчі колективні завдання.

В. Зміна ролей: учитель стає учнем, діти – вчителем, диригентом, менеджером, конферансьє тощо.

Г. Ігрова форма уроку.

Д. Робота з підручником (читання, відповідь на питання).

Відповіді до тестових завдань

1. А, В, Г.

6. А, Б, Г, Д.

2. А, В, Д.

7. А, Б, В, Г.

3. А, Б, В.

8. А, Б, Г, Д.

4. А, Б, В, Д.

9. В, Г, Д.

5. А, Б, В.

10. А, Б, В, Г.

Література

1. Горожанкіна О. Ю., Шевченко Н. А. Розвиток пізнавального інтересу школярів до класичної музики. *Мистецтво та освіта*. 2016. № 2. С. 14–17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mtao_2016_2_5 (дата звернення: 10.11.2025).

2. Занюк С. С. Психологія мотивації : навч. посібник. Київ : Либідь, 2002. 304 с.

3. Заря Л. О. Науково-педагогічне вирішення питань формування інтересу до музики. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2015. № 1. С. 13–16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vduer_2015_1_3 (дата звернення: 10.11.2025).

4. Заря Л. О. Особливість інтересу молодших школярів до музики і методика його формування. *Наукові записки кафедри педагогіки*. Вип. 24. С. 72–78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzkr_2010_24_11 (дата звернення: 10.11.2025).

5. Заря Л. О. Суть і зміст методики формування інтересу до музики у молодших школярів з використанням мультимедійних технологій у процесі вивчення дисципліни «Музика». *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2011. Вип. 26. С. 39–46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzkr_2011_26_7 (дата

звернення: 10.11.2025).

6. Іллін Є. П. Мотивація і мотиви / передм. та прим. Т. В. Тадеєвої. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2013. 512 с.

7. Косяк Л. І. Педагогічні умови формування музичних інтересів молодших школярів на уроках музики. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2010. Вип. 27. С. 279–286. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PVSSh_2010_27_50 (дата звернення: 12.11.2025).

8. Леонова О. М., Черкасова С. О. Вплив музично-дидактичної гри на підвищення інтересу до музики в молодших школярів. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 30 (1). С. 83–87. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2020_30\(1\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2020_30(1)_19) (дата звернення: 15.11.2025).

9. Лук'янова М. Навчальна мотивація учнів: психолого-дидактичний аспект. *Методика і технологія*. URL: <https://osvita.ua/school/method/technol/2651/> (дата звернення: 10.11.2025).

10. Музика О. О. Мотивація творчої активності технічно обдарованих підлітків : автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Київ, 2001. 17 с.

11. Музика О. О. Теоретичні та методологічні проблеми дослідження мотивації творчості. *Вісник Житомирського державного педагогічного ун-ту ім. І. Франка*. 1999. Вип. 3. С. 151–155.

12. Попович А. В. Формування у молодших школярів інтересу до музикування на дитячих інструментах. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2011. Вип. 7. С. 280–284. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppo_2011_7_54 (дата звернення: 10.11.2025).

13. Ростовська І. О. Формування мотивації учіння гри на фортепіано : навч.-метод. посіб. . Ніжин : НДУ імені Миколи Гоголя, 2015. 159 с.

14. Степанова Л. П., Сясянь Хан. Сутність пізнавального інтересу підлітків до сприйняття вокальної класичної музики у процесі навчання. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14 «Теорія і методика мистецької освіти»*. 2016. Вип. 21. С. 88–92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_014_2016_21_23 (дата звернення: 10.11.2025).

15. Годорова Л. Д. Розвиток пізнавальних інтересів на уроках музики в початковій школі. *Мистецтво та освіта*. 2015. № 4. С. 19–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mtao_2015_4_6 (дата звернення: 09.11.2025).

16. Толочко Р. М., Шахрай О. М., Павлюк Н. М. Обґрунтування ролі ігрової діяльності у формуванні інтересу до музики в дітей старшого дошкільного віку. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 38. С. 53–56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2021_38_12 (дата звернення: 10.11.2025).

Індивідуальні науково-дослідні завдання

Музично-педагогічний проєкт – форма індивідуального науково-дослідного завдання з курсу «Методика музичної освіти».

Проєкт розкриває наукові засади, теоретичні аспекти курсу, демонструє власне бачення здобувачем освіти різних методичних аспектів, представляє приклади із практики застосування методичних знань (фото, відео).

Форма представлення музично-педагогічного проєкту – *презентація PowerPoint із фото- та відеоматеріалами.*

Пропоновані індивідуальні теми:

1. Дидактичний принцип зацікавленості на уроках музичного мистецтва.
2. Наочний метод на уроці музичного мистецтва.
3. Розспівування на уроці музичного мистецтва
4. Робота над концертним виконанням пісні на уроці музичного мистецтва.
5. Пластична інтерпретація музичних творів.
6. Музикування під музичні твори для слухання.
7. Творчі завдання на уроці музичного мистецтва.
8. Імпровізації на уроці музичного мистецтва.
9. Музикування супроводу до пісні.
10. Засвоєння музично-теоретичних понять за допомогою рухів.
11. Засвоєння музично-теоретичних понять за допомогою музикування.
12. Спів з нот на уроці музичного мистецтва.
13. Музикування за партитурою на уроці музичного мистецтва.
14. Розспівки хору-класу.
15. Ігри на уроці музичного мистецтва.
16. Дидактичні пісні (вірші) на уроці музичного мистецтва.
17. Мультимедійні технології на уроці музичного мистецтва.
18. Мультимедійна платформа Padlet (LearningApps) на уроці музичного мистецтва.
19. Робота з клавесами на уроці музичного мистецтва.
20. Робота з дзвіночками на уроці музичного мистецтва.
21. Робота з бумвокерсами на уроці музичного мистецтва.
22. Робота з ритмічними інструментами на уроці музичного мистецтва.
23. Робота над ритмічною вправою на уроці музичного мистецтва.
24. Робота над поспівками на уроці музичного мистецтва.
25. Комплексна діяльність на основі пісні.

Питання гарантованого рівня знань

Теоретичні питання

1. Музика як вид мистецтва. Її освітні, розвивальні та виховні можливості.
2. Методика навчання співу та музичної грамоти в педагогічній спадщині Кирила Стеценка.
3. Методика навчання співу та музичної грамоти у педагогічній спадщині Миколи Леонтовича.
4. Методика організації комплексної діяльності у педагогічній спадщині Василя Верховинця.
5. Взаємозв'язок музики та рухів у системі музичної освіти Еміля Жака-Далькроза.
6. Музична грамотність та її формування за системою Золтана Кодая.
7. Творчий розвиток дитини в музично-педагогічній системі Карла Орфа.
8. Інноваційність як ознака сучасної музичної освіти.
9. Дидактичні принципи на уроках музичного мистецтва.
10. Види діяльності на уроці музичного мистецтва та їх взаємозв'язок.
11. Урок музичного мистецтва, структура та зміст.
12. Нетрадиційні форми уроку музичного мистецтва.
13. Методи музичної освіти. Наочний метод на уроці музичного мистецтва.
14. Хоровий спів на уроці музичного мистецтва.
15. Методика організації рухів під музику.
16. Методика організації слухання музики.
17. Методика розучування пісні на уроці музичного мистецтва.
18. Музикування на елементарних музичних інструментах.
19. Творчі форми роботи на уроках музичного мистецтва.
20. Масові форми позаурочної музично-виховної роботи в закладі ЗСО.
21. Гурткові форми позаурочної роботи в закладі ЗСО.
22. Методика організації хорового колективу в закладах ЗСО.
23. Змістові лінії мистецької освітньої галузі на уроках музичного мистецтва в початковій школі.
24. Рутини на уроках музичного мистецтва.
25. Ігрові художньо-педагогічні технології.
26. Проблемні художньо-педагогічні технології.
27. Інтегративні художньо-педагогічні технології.
28. Інтерактивні художньо-педагогічні технології.
29. Підручники інтегрованого курсу «Мистецтво»: структура і зміст.
30. Методи стимулювання інтересу до музики та музичної діяльності.

Практичні питання

1. Запропонувати музичне вітання.
2. Запропонувати музикування до вивченої пісні.

3. Запропонувати музикування на елементарних музичних інструментах у формі рондо.
4. Запропонувати завдання для ритмічної імпровізації.
5. Запропонувати завдання для мелодичної імпровізації.
6. Запропонувати слово, словосполучення, речення, вірш для імпровізації.
7. Запропонувати рухи під твір для слухання.
8. Запропонувати рухи під час вивчення музичної грамоти.
9. Запропонувати вправи на засвоєння ступенів ладу з використанням відносної (релятивної) системи сольмізації (із ручними знаками).
10. Запропонувати розспівування хору-класу.
11. Запропонувати вправи для розвитку навичок двоголосного співу.
12. Запропонувати канон для молодших школярів.
13. Пояснити учням поняття «висота звуків», «ноти», «нотний стан».
14. Пояснити учням поняття «метр» («пульс»), «тривалість звуків», «ритм».
15. Пояснити учням поняття «мелодія», «фрази», «дихання під час співу».
16. Пояснити учням поняття «динаміка».
17. Пояснити учням поняття «симфонія».
18. Провести музично-дидактичну гру.
19. Запропонувати дидактичну пісню (поспівку).
20. Запропонувати дидактичний вірш.
21. Дати художньо-педагогічну характеристику твору для слухання:
В. Косенко. «Дощик»
22. Дати художньо-педагогічну характеристику твору для слухання:
К. Стеценко. Опера «Лисичка, Котик та Півник»
23. Провести бесіду з музичною ілюстрацією з теми «Мій музичний інструмент».
24. Провести бесіду з музичною ілюстрацією з теми «Мова музики».
25. Провести бесіду з музичною ілюстрацією з теми «Музична форма».
26. Провести бесіду з музичною ілюстрацією з теми «Сучасні стилі музики: джаз, рок, поп».
27. Запропонувати методи та прийоми з музично-педагогічної спадщини
З. Кодая.
28. Запропонувати методи та прийоми з музично-педагогічної спадщини
К. Стеценка.
29. Запропонувати методи та прийоми з музично-педагогічної спадщини
К. Орфа.
30. Запропонувати методи та прийоми з музично-педагогічної спадщини
В. Верховинця.

Готовність до музично-педагогічної діяльності: підсумковий чекліст

1. Маю потребу в «спілкуванні з музикою» та дітьми.
2. Цікавлюсь музичним мистецтвом, роботою з дітьми, умію зацікавити музикою інших.
3. Можу зрозуміти особисті почуття, емоції, потреби та емоційні стани інших учасників освітнього процесу.
4. Знаю і використовую літературу з методики музичної освіти, умію знайти відповідь на питання, що мене цікавить.
5. Прагну до професійного самозростання на основі сучасного прогресивного педагогічного досвіду.
6. Розумію специфіку педагогічної співпраці із учнівською аудиторією, умію працювати в команді.
7. Знаю структуру уроку музичного мистецтва, умію змоделювати урок музичного мистецтва, написати план та і конспект.
8. Знаю, як організувати слухання музики на уроці музичного мистецтва, умію активізувати увагу учнів.
9. Знаю, як організувати вокально-хорову роботу на уроці музичного мистецтва.
10. Знаю, як організувати рухи під музику.
11. Знаю, як організувати творчу діяльність.
12. Знаю, як розвивати вокально-хорові навички учнів, як вивчити пісню.
13. Умію розспівати хор-клас учнів, продемонструвати учням нову пісню і вивчити її.
14. Умію організовувати співпрацю учнів, підтримувати активність та ініціативність, самостійність учнів.
15. Умію аналізувати чужу та власну музично-педагогічну діяльність.
16. Умію узагальнювати, інноваційно переосмислювати та творчо використовувати досягнення музичної педагогіки.
17. Володію провідними педагогічними технологіями, інноваціями в галузі музичної освіти.
18. Використовую міжпредметну інтеграцію в умовах освітнього процесу.
19. Можу впливати на цілісний художній та музичний розвиток здобувачів освіти (в інтелектуальному, емоційно-ціннісному, практичному складниках).
20. Прагну до самонавчання та саморозвитку.

ПРАКТИКУМ З МЕТОДИКИ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ

Навчальне видання

Автор-укладач
Оксана Гумінська

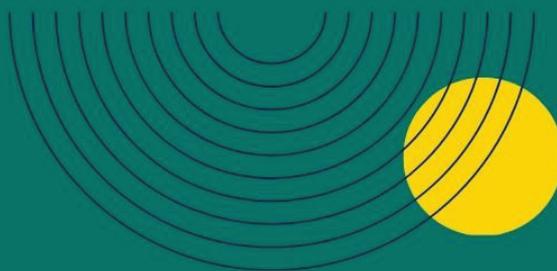
Коректори:
Леся Заводна,
Мирослава Мазурок

Комп'ютерне складання і верстка
Оксана Гумінська

Підписано до друку 26.02.2026 р.
Формат 60 x 84 1/8. Папір офсет.
Ум. друк. арк. 29,0. Зам. № 1

Віддруковано ПП «Формат-А»
35304 Рівненська область, Рівненський район,
с. Корнин, вул. Центральна, 58

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6834 від 08.07.2019

Практикум з методики музичної освіти

Автор-укладач Оксана Гумінська

У навчальному посібнику окреслено ключові питання методики музичної освіти. Запропоновано основний теоретичний матеріал із курсу, плани, завдання до практичних і лабораторних занять, матеріали до самостійної роботи здобувачів освіти, тестові завдання для самоперевірки, що відповідають програмовому змісту дисципліни «Методика музичної освіти». Хрестоматійні тексти, практичні зразки, шаблони для виконання усіх типів завдань, що вміщені у посібнику, допоможуть здобувачам вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності А4 «Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво)» самостійно опанувати навчальний матеріал курсу.

Видання адресоване студентам музичних спеціальностей, викладачам закладів вищої освіти, вчителям інтегрованого курсу «Мистецтво» («Музичне мистецтво») закладів загальної середньої освіти.

